

**Defensio verae et piae sententiae Aurelii Augustini. Quod peccatum originis non sit substantia: Sed sit accidens vicium.
: Contra impudens mendacium Matthiae Flacii Illyrici.**

<https://hdl.handle.net/1874/427029>

110

2

DEFENSIO
VERAE ET PIAE SEN-
TENTIAE AVRELII
AVGVSTINI.

Quòd

Peccatum originis non sit substantia: Sed
sit accidens vicium.

Contra

IMPVDENS MENDACIVM
MATTHIAE FLACII
ILLYRICI.

Authore

D. TILEMANO HESHVSIO.

I E N Æ
TYPIS VIDVAE GVNTHERI
Huttichij. Anno

1 5 7 2.

DEFFENSIO
VERAE ET PIÆ SEN-
TENTIÆ AVERELII
AUGUSTINI

Quod

lectum originem non substantiam sed
in accidentibus videtur.

Contra

LIBRUM DEUS MENDACIUM
MATTHIÆ FLACII
FLYRIGI

Amstelredamum

in BIBLIOPOLIO HESNERIO.

1672

TYPIBUS CIVITATIS
HAMBURG

Anno

1672

DEFENSIO VERAE ET
PIAE SENTENTIAE AVRE,
LII AVGVSTINI.

Quòd

Peccatum originis non sit substantia: Sed
sit accidens vicium.

Contra

*Impudens mendacium Matthiae Flacij
Illyrici.*

PROPHETA DAVID DESCRIBENS horribilem pertinaciam hæreticorum in defendendis erroribus & blasphemijs contra evidentissima testimonia Spiritus Sancti, confert eam furori serpentum & viperarum, quæ aures suas obturare solent, ne audiant vocem incantantium. Psal. 58.

Huius sententiæ Spiritus sancti exemplum triste & observatu dignum videt pro dolor hæc nostra ætas ante oculos in Matthia Flacio Illyrico: qui cum in Manichæum errorem & blasphemiam prolapsus sit, ita vt contendat Peccatum originis non esse accidens vicium, sed substantiam: etiam si à pluribus Ecclesiæ Doctoribus, vt à Doctore Morlino Episcopo Sambienſe, piæ memoriæ. Doct. Kemnitio. Doct. Vuigando. Dñi. Andrea Scoppio, Doct. Kirchnero, à me & ab alijs monstrata illi sit perspicua & indubi-

tata veritas, & primùm verbo Dei clarissimo & immoto, deinde testimonijs Augustini, purioris Antiquitatis, Lutheri & Philippi validè refutatus sit illius error & blasphemia, qua adserit quòd Peccatum originis sit ipsa hominis substantia: tamen non cedit veritati, sed oculis clausis, & obturatis auribus more viperarum, obstinatissimè pergit defendere suum errorem, & turbare nouo Manichæismo Ecclesiam Iesu Christi.

Hoc sane graue sed etiam iustum est altissimi Dei iudicium in inuectores nouorum dogmatum, vt qui simplicem veritatem inuident Ecclesie, sibi ipsis configant oculos, & diuinitus excæcentur vt ad agnitionem veritatis redire non possint. Hoc ergo tristi exemplo Illyrici qui iuxta Paulum nunc est *ἄνομα τὰ κείνη* & in sensum reprobum datus admoniti pij, reuerenter & in timore Dei tractent sacram scripturam, semper metuant Dei iudicium, seuerissimè punientis abusum sui verbi: agnoscant suam infirmitatem: formident præstigias Satanæ: & ardentè inuocent Dominum adsiduè, vt Spiritu sancto ducantur in omnem veritatem. Cum Dauide semper repetamus: Da mihi Domine intellectum, vt obseruem Legem tuam, & custodiam illam in toto corde: Deduc me in semita mandatorum tuorum, quia ijs delector. Psalm. 119.

Collegi ante semestre clara & perspicua quædam testimonia Aurelij Augustini, in quibus disertis verbis ostenditur quòd Peccatum originis non sit substantia, vt Illyricus contendit, sed sit accidens vicium: vt monerem pios certamen de quæstione nùm Peccatum sit substantia vel accidens ante 1200. annos agitatum & grauiter ab orthodoxis Patribus diremptum esse: & ostenderem Illyrici errorem in Manichæismum impingere. Ac scio me multis
pijs &

pijs & doctis Pastoribus & alijs Christianis officium gratum
prestitisse. Tantum verò abest vt Illyricus tanti Doctoris
Ecclesiæ Augustini nimirum, autoritate motus pedem ab
errore retrahat, vt potius hanc lucem inuideat Ecclesiæ, &
totis viribus nebulas densissimas ei offundere conetur, ne
quis veritatē adspicere possit. Pagellas enim edidit hisce
nundinis Francofurtensibus, in quibus furenter oppugnat
testimonia Augustini à me collecta, & persuadere lectorem
conatur, à me citata testimonia nihil facere ad præsentem
controversiam de peccato originis, & magna ira in me de-
bacchatur quòd facem hanc Ecclesiæ præferre ausus fuerim.
Deinde verò horribili impudentia pertrahere audet Augu-
stinum in sua castra: ac si idem docuisset præstans ille Eccle-
siæ Doctor, quod nunc nouus Manichæus Illyricus profite-
tur. A se etiam deriuare conatur inuidiam Manichæismi:
& omnem culpam erroris in nos antagonistas ipsius mira-
bili artificio transferre.

Etsi autem adeò manifesta est sophistica elusio testimo-
niorum Augustini: & palpabilis sit effrenis libido impu-
denter mentiendi in Illyrico, ita vt cordati & docti homi-
nes facilè animaduersuri sint dolos, fraudes, sophismata, &
calumnias hominis: Atq; etiam singula penè quæ euomuit
& reperuit in proxima pagella Illyricus, neruosè & solidè
in meo Antidoto, quod ante paucos dies in lucem prodijt,
Dei beneficio sint refutata & protrita, præsertim parte An-
tidoti 4. & 6. tamen vt scriptoris Ecclesiastici præstantissimi
& cuius grauiissima est autoritas in Ecclesia Dei apud ho-
mines doctos & rectè sentientes, Augustini nimirum & pia
sententia, & innocentia vindicetur ab impudentissimis ca-
lumnijs Illyrici, qui tanto viro & tam præclare de Ecclesia
merito conatur adfricare scabiem Manichæam: tum ne

rudiores & minus exercitati turbentur præstigijs & sophismatibus Illyrici quibus inuoluit & singulari artificio obscurat splendorem veritatis, Deo iuuante respondebo aliquid ad pagellas paucas quidem, sed mendacijs & sophismatibus refertas, quibus Titulum fecit: De Augustini & Manichæorum sententia.

Duo sunt capita, de quibus agit Illyricus. Primum est de sententia Augustini in cōtrouersia: An peccatum originis sit substantia, an verò accidens vicium. Atq; in hac parte scripti primùm valdè laborat, vt sophistica sua quamultum valet, & confidit plurimum, eludat testimonia Augustini, quæ contra ipsius errorem collegi: Deinde vt contortis Augustini dictis persuadeat lectorem, eodem modo docuisse Augustinum de peccato originis, quo nūc ipse Illyricus Manichæa deliria resuscitat.

Alterum est de Manichæismo: quæ fuerit Manichæorum de peccato originis sententia. Atq; in hac parte primùm valdè sudat & omnes neruos ingenij intendit, vt se purget de grauissimo scelere resuscitati Manichæismi, de quo à multis Ecclesiæ Christi Doctoribus palàm accusatur. Deinde singulari artificio & studio magno hoc agit vt crimen grauissimum, cuius ipse reus peragitur, & de quo iamdudum coram Ecclesia Christi conuictus est, deriuat in suos antagonistas. Hæc summa est scripti Illyrici. Ille quidem secundum morem suum delectatur confusione: inuidet .n. lucem veritatis lectori: Itaq; miscet omnia. Tanta verò vititur impudentia, vt non dubitem homines doctos & pios, quibus notus est Augustinus, statim in limine scripti offensum iri, & detestatos tam immanem audaciam & impietatem hominis. Nos verò adsistente nobis gratia Iesu Christi, cuius hæc causa est, perspicuitati studebimus.

I.
DE NATIVA SENTENTIA
AVRELII AVGVSTINI.

Quòd

Peccatum originis non sit substantia: Sed
sit accidens viciū.

ANTA EST EVIDENTIA ET
perspicuitas testimoniorum Augustini, q̄
ante oculos posui, indicatis libris, & capi-
tibus, vt monstri simile sit Illyricum hac
de re audere mihi litem mouere. Facile
enim cogitare posset Augustinum non ita
ignotum esse pijs Pastoribus & viris doctis,
vt loca citata inspicere & natiuam sententiam expendere
non possent. Verum hæc est horum temporum calamitas,
vt prorsus nihil pudeat præstigiatores. Negare audet Illy-
ricus se vnquam docuisse Satanam esse conditorem veteris
hominis: cum multoties in ipsius libris hæc blasphemia
extet, vt in meo Antidoto prolixè demonstraui, indicatis
libris & paginis. Quid cum tam impudente homine agas
amplius? Solem in meridie lucere negabit prius, quàm ce-
dere volet veritati. Ac ego sane aliud apud me statuere
non possum, quàm proiecisse eum omnem pietatem, & nec
Deum nec Ecclesiam quidquam amplius curare: siquidem
tam immani impudentia suam tuetur blasphemiam, & pe-
tulantissimè criminatur eos, qui mōstrant ei veritatem. Hęc
enim sunt effugia Illyrici.

I. Primum. Quando Augustinus negat peccatum esse
substan-

substantiam, tum ille de tali substantia loquitur quæ propriè habet materiam, & per se existit: Sicuti vulgus accipit substantiam pro materia & forma. At cum Illyricus loquitur de substantiali peccato, tractatione Theologica de forma essentiali agit.

Attendat lector quàm sit hoc impudens effugium. Illyricus sæpè testatus est se hoc sensu accipere vocabulum substantiæ, quo solet opponi accidentibus. In Demonstrat. In Confessio. & Clave. Augustinus etiam opponit inter se substantiam & accidentia, in hac ipsa controuersia. Cur ergò ludit hîc præstigijs Sophista impudens? cur rudiorum oculos fascino præstringere conatur? Sæpè declarat Augustinus vocabulum substantiæ, quod à subsistendo dicatur, & quod sustineat accidentia. Nec vulgus indoctum, sed homines literati materiam & formam substantialem vocant substantiam. Quæ potest, quæso te, vlla substantialis forma cogitari sine materia? Euidens igitur figmentum & impudens mendacium est quòd sophisticatur Illyricus Vocabulum substantiæ aliter apud Augustinum, aliter in hac controuersia vsurpari. Augustinus de peccato originis differens adserit illud nullo modo dici posse substantiam: mox recitabimus ipsius verba, omnes ergò rimas obstruxit sycophantæ Illyrico. Si forma substantialis hominis est peccatum originis substantiale, iuxta tuam phrenesin, quid quæso erit uateria hominis? an illa erit iusticia seu quinta essentia? Cordatus lector secū expendat in quantas absurditates sese præcipitet Illyricus. Sic ergò statuas Lector Vocabulum substantiæ non alio sensu vsurpari apud Augustinum in hac controuersia de peccato originis, quàm vsurpatur à nobis & antagonista nostro in præsentì controuersia. Nam sicut nos vocabulum substantiæ opponimus voca-

bulo

bulo accidentis, ita prorsus eodem modo & Augustinus disputans contra Manichæos & Pelagianos de peccato originis.

Secundò, effugia quærit Sisyphus & nouus Manichæus in voce peccati. Augustinus, inquit, more vulgi perperam, & non rectè more scripturæ vsurpauit vocè peccati. Quàm crassa & impudens hæc est cauillatio? Si quis ex omnibus Patribus & scriptoribus post Apostolos diligenter ponderauit & vsit dicta sacræ scripturæ, de peccato originis, Augustinus id fecit: qui etiam sine omni dubitatione diuinitus ad illustrandâ & defendendâ doctrinam de peccato originis contra Manichæorû & Pelagianorû furores excitatus fuit. Nō à vulgo sed à Spiritu sancto didicit quid sit peccatum, & nō tantum actualia peccata à Deo accusari in Lege, sed etiã morbum & vulnus naturæ inflictum à Satana. Et si alicubi excidit ei ἀνευλογία, tamen de peccato ex Prophetis & Apostolicis scriptis est locutus. Portenta sane & figmenta Illyrici ignorauit: sicuti & Prophetis & Apostolis ignota fuerunt. Nullum ergò hic patet effugium Illyrico. Augustinus disertè de peccato originali agit, de vicio, de morbo, & vulnere humanæ naturæ, negat peccatum originale esse substantiam, & adfirmat esse accidens viciū. Execrandæ ergò sunt præstigiæ Illyrici qui rudi lectori conatur offundere nebulas, cum res sit manifestissima & sole meridiano clarior. Similes præstigiæ sunt quòd dicit Augustinum & Patres in genere & in abstracto loqui de peccato, se verò considerare peccatum originale in ipso homine. Tàm putida sophisticandi libido digna est omnium bonorum odio. Augustinus non semper in genere, sed sæpè in specie de peccato originali loquitur, & testatur illud non substantiam, sed accidens viciū. In manifesto ergò mendacio depræ-

B

henditur

henditur hic Illyricus: clara & euidentia testimonia mox videbimus. Deinde quando Augustinus & Patres in genere negant Peccatum esse substantiam, certè & speciem peccati originalis complectuntur, nisi forte Illyricus nouam fabricauit Dialecticam, vt nouâ exorsus est Theologiam. Augustinus non loquitur ita in abstracto de peccato tanq̄ de Idea Platonica, sed ipsum morbū, vulnus, maliciã, fœditatē, & τὰ ξία, defectum, tenebras, prauitatē, in ipso homine, in anima & corpore considerauit multò melius iuxta Dei verbum quàm decem Flacij Manichæis deliramētis fascinati. Adcò frustra hic quæsiuit rimas elabendi Illyricus.

Tertium effugium est. Augustinū respexissē in verba & sentētiã Manichæorū, q̄ cōtendebant oīa peccata etiã actualia esse substantias. Hic forex p̄dit se suo iudicio. Fatetur impostor Augustino fuisse certamē cū Manichæis, q̄ cōtēderint oīa peccata etiã actualia fuisse substantias. Quã ergò cōfessionē opposuit huic errori Augustinus? Hic mihi responde argute sophista? distinxit ne Augustinus? cōcessit ne aliquod pctm̄, videl: originale esse substantiã? obmutescis p̄stigiator? rimas elabēdi quis? imò p̄sius tecū ago, & nō ita dimittā te. Manichæos cōtēdētes oīa peccata, etiã actualia esse substantias, refutauit Augustinus: quomodo? qua ratione? cōcessit ne originale pctm̄ tantū esse substantiã? si dixeris, conuincā te de mēdacio impudētissimo. Nā Augustinus & generatim respondit nullū pctm̄ esse substantiã: & speciatim de peccato orig. docuit, q̄ pctm̄ orig. nō sit substantia, sed accidens viciū, & hoc modo refutauit insanos Manichæos. Ergò & Illyrici blasphemiam refutauit Augustinus. Quòd si August. tantū somniasset aliqd de furioso cōmento Flacij, an nō p̄claram habuisset occasionē declarandi suã mentē? imò an nō imposta illi fuisset necessitas vsurpandi Phrases Illyrici? Siq̄ dem Manichæi cōtendebant peccata esse substantias. Saltē

Salte discrimē facere debuisset, videlicet pctā actualia
perperā dici substantias: Pctm̄ verò originale rectè dici sub-
stantiā à Manichæis: sed nequāq̄ sic loq̄tur August. Imò sim-
pliciter p̄nunciat pctā nō esse substātiās, & in specie de pctō
orig. contra Manichæos & cōtra Illyri. resuscitatorē furoris
Manichæorū p̄nunciat, & docet pctm̄ origi. & viciū naturæ
q̄ origine trahimus ex Adam, nullo modo esse substantiam.
An nō igitur stupendā suā impietatē domestico testimonio
hic p̄dit Illyricus, q̄ nec Deū vereatur, nec vniuersā Eccliam
floci faciat, & q̄ manifestus hostis sit veritatis, siquidē adeò
manifestè, palpabiliter & impudēter in cōspectu Dei, sancto-
rū angelorū, & totius Ecclie mētiri audet. Pudeat te turpissi-
me sycophanta & derisor oīs religionis, q̄ adeò oīs verecun-
diæ obliuisceris, & oēs hoīes p̄ fungis habes, q̄ hanc tuā p̄fi-
diā nō possint animaduertere. Tu ipse fateri cogeris Mani-
chæos cōtendisse q̄ pctm̄ sit substantia. Fateri etiā cogeris q̄
Augustin⁹ se opposuerit huic blasphemie: & in hoc ipso cer-
tamine plurima extant clarissima, disertissima & manifestis-
sima testimonia in q̄bus Augustinus p̄nunciat pctm̄ originis
nullo modo esse substantiā, nec esse quiddā substantiale (er-
gò nec forma est substantialis) sed esse accidens viciū. Et
tamen tam immanis est impudentia in Flacio Illyrico, vt in
cōspectu altissimi Dei, & corā sancta Christi Ecclesia cōten-
dere audeat Augustinum sensisse cum Illyrico in cōtrouersia
de peccato originis. Euidens hoc argumentum est Illyricū
piccisse oēm pietatē, & vacare omni timore Dei: Nam tam
impudens & manifestum mendacium in negocio religionis
est pctm̄ vastans cōscientiā. Si Illyricus non legit Augu-
stinum, sicuti mihi sæpè mouet suspicionē. Nam de dispu-
tationibus & certaminib⁹ Augustini stolidè loquitur: Et vo-
culas quas dā allatrat, nō cōsiderata serie disputationis apud
Augustinū: q̄d potest isto hoīe dici impudentius? Si

Si verò legit vel per transfennam aliquando inspexit Augustinum, quid illo sceleratius, qui contra suam conscientiam audet Manichæam scabiem adfricare Augustino, contra quam pestem iste heros fortissimè pugnauit? Expendat ergò hoc effugium pius Lector. Nam hinc de toto conatu Illyrici iudicium facere potest.

Quartum effugium Illyrici est Augustinum multum vrisse defectum boni, parùm verò considerasse positionem mali: meræ sunt præstigiæ lector in termino scholasticorum Theologorum, de positiuo malo. Est enim ambiguus & obscurus. Nostri Theologi etiam alicubi vsurparunt in explanatione doctrinæ de peccato originis, hoc nimîrum sensu: Quòd peccatum originis non sit tantum absentia donorum, vt sapientiæ, iusticiæ, vitæ, & libertatis, quæ dona amissimus in lapsu primi parentis: sed etiam sit præsens in homine & tristis malicia, prauitas, cæcitas, confusio, ex qua omnis generis peccata actualia nascuntur. Hoc nostri Theologi nominant positiuum malum, id est, inhærentem maliciam. Nequaquam verò hoc volunt peccatum originis esse quiddam *in quibusdam* aut substantiam, aut qualitatem creatam, sed hæreditatem quæ hæreat in anima & corpore. Iam si quæras quidnam sit prauitas, malicia, seditas, rectè dicitur quòd sit defectus, quemadmodum & Philippus in Locis loquitur, & alibi. Augustinus ergò rectè disputauit de peccato originis: & monstrauit non esse quandam substantiam, vel naturam, non esse rem conditam à Deo, sed confusionem, corruptionem, perturbationem, iniquationem, deformationem rei à Deo conditæ. Ac quia Manichæi insani eodem modo, quo nunc Illyricus, contendebant peccatum originis esse substantiam: Augustinus opposuit huic furori vocabulum defectus, & ostendit peccatum non esse substantiam: sed defectum

sed defectum & indigentiam boni: quemadmodum Luthē-
rus & Philippus peccatū declararunt. Inane igitur sophis-
ma est quod hoc loco attulit Flacius ad dementandos ru-
diorum oculos.

Quintum effugium est Augustinum passim loqui de
peccatis actualibus quoties adfirmat peccatum nō esse sub-
stantiam, sed accidens vicium: se verò agere de peccato
originis. Ergò Augustini testimonia nihil faciunt contra
Illyricum. Ad stuporem vsq; miror Illyricum adeò sine
omni fronte mentiri, & quidem coram tota Ecclesia Dei, &
in causa religionis. Si mica veri timoris Dei in ipso existe-
ret, saltem Deum & Ecclesiam vereretur. Facile cogitare
potest homines eruditos & studiosos veritatis, statim con-
sulturos libros Augustini, præsertim cum ego libros & capi-
ta, & paginas indicauerim. Repetam ergò testimonia, &
ante oculos & ante pedes demonstrabo Augustinum in spe-
cie de peccato originis loqui, & sæpè nominare peccatum
originis, & tamen disertè adserere quòd nullo modo sit sub-
stantia, sed sit accidens vicium. An non igitur extrema
est impudentia in Illyrico, quòd tam manifesta, quæ ante
omnium eruditorum oculos iacent, palàm negare audeat?
perinde ac si ille solus haberet Augustini libros: aut tanta
esset socordia in omnibus doctis & pijs Pastoribus, vt nemo
eorum saltem inspiceret Augustinum, præsertim monstra-
tis libris & capitibus.

Sextum effugium est: Quando Augustinus dicat con-
cupiscentiam esse accidens vicium, tum eum de re venerea,
quæ sit peccatum actuale, loqui, & non de originali: Re-
spondeo tibi, mentiris Sophista, & sceleratè imponis minus
exercitatis pijs. Imò multis in locis, vt mox, Deo iuuante,
videbimus, agit Augustinus de ipso peccato originis, quod

concupiscentiã, legem membrorum, vicium naturæ, vulnus inflictum à Satana, morbum, languorem, &c. nominat, & difertè testatur quòd originis vicium, quod trahimus à parentibus, non sit substantia, sed sit accidens vicium. Fraudè ergò manifestissimam cõmittit hic Illyricus, & quia ipse præ furore Manichæo nihil amplius videt, etiam totius Ecclesie oculos configere conatur.

De his strophis, effugijs & præstigijs Illyrici, quibus proximè edita pagella ab ipso fascinare conatur simpliciorũ mentes primùm admonendus fuit pius lector, & offusæ nebulae discutiendæ: nunc in timore Domini, in conspectu altissimi Dei & coram sancta Iesu Christi Ecclesia Augustini testimonia de præsentì cõtrouersia repetamus & expendamus. Attendat autem lector ad hæc quatuor capita, quæ funditus euertunt totum cõmentum Illyrici.

1. Quòd peccatum originis non sit substantia.
2. Quòd ois substantia in quantũ est substãtia, sit res bona.
3. Quòd in Ecclesia necesse sit discerni opus Dei in homine, ab opere Diaboli, quod est peccatum.
4. Quòd peccatum originis sit accidens malum.

Hæc vbi liquidò demonstrauerimus verbis Augustini, tum iudicet tota Ecclesia Iesu Christi, nũ vel vncia veræ pietatis reliqua sit in Illyrico, qui tam apertã & omnibus sanis conspicuã veritatem tanta impudentia oppugnare, religiosam antiquitatem tam manifesta iniuria adficere, & monitores suos omni genere atrocissimorũ conuiciorũ incessere audet.

Sic ergò scribit Augustinus lib. 6. cont. Iulian. cap. 8, de peccato originis, contra Pelagianos disputans. Hoc ergò generi humano inflictum vulnus à Diabolo, quidquid per illud nascitur cogit esse sub Diabolo, tanquã de suo frutice fructum decerpat.

Obserua

Obserua hîc lector Augustinum de peccato orig. disputare: nominat. n. vulnus inflictum generi humano à Diabolo; hoc sanè est pctm orig. nimirum caligo in mente, & malicia in voluntate, & prauitas in corde. Ac quia Iulianus oppugnauerit hanc Augustini sententiam, plixè de ea disputat eamq; à calumnijs Iuliani vindicat: ac sæpè repetit hoc vulnus à Satana inflictum homini, non posse dici substantiã. Nã cum Iulianus calumniatus esset verba Augustini, quasi ex eis sequeretur, Diabolum esse authorè substantiæ & naturæ humanæ: prolixè & multis verbis demonstrat Augustinus, non posse hoc extrui ex suis verbis. Ratio est, quia vulnus nõ sit aliqua substantia, sed viciũ in substantia. Sicuti vulnus in corpore non est substantia. Verba Augustini sunt retundentis calumniã Iuliani. Quibus ita insidiaris, tanquam naturæ humanæ authorẽ dixerim Diabolum, & ipsius, quæ homo constat, substantiæ conditorem, quasi vulnus in corpore possit appellare substantiam.

Disertè pronunciat Augustinus, sicuti vulnus in corpore nõ potest appellari substantia: sic vulnus spirituale, q̄ Satan aĩæ & toti homini infixit, q̄ est ipsum pctm orig. non potest appellari substantia. An possit aliquid dici apertius? Pergit Augustinus, & de metaphora disputat, q̄ pctm originis appellauerit fruticẽ Diaboli: q̄ suspicatur Iulianũ sic accepisse, ac si pctm originis dixisset substantiã. Refellit igitur & hanc suspitionẽ, & negat pctm originis vllõ modo posse dici substantiam. Sic enim inquit: Si propterea me putas dixisse Diabolum substantiæ conditorem, quia in ea similitudine, quæ à me adhibita est, fruticem dixi: Frutex quippe nullo dubitante substantia est: cur vsq; ad eò te ostendis vel fingis indoctum, vt eis rebus quæ substantiæ non sunt, adhibendas de substantia similitudines non existimes?

Augustinus peccato originis adhibuit similitudinem & nominavit fruticem : & docet aptam esse metaphoram. Quia ijs rebus quæ non sint substantiæ rectè adhibeantur similitudines de substantia sumptæ : Palàm est ergò quòd fateatur peccatum originis non esse substantiam. Munit deinde Augustinus sententiam suam testimonio & exemplo Christi : qui dixit, Arbor bona bonos fructus facit, & arbor mala malos fructus facit. Et ostendit Christum intellexisse per arborem vel maliciam vel bonitatem in homine, per fructus opera vel bona vel mala. Iam quæro ex te Sophista Illyrice, malicia in homine, ex qua ois generis actualia peccata scaturiunt, est ne peccatum originis, hoc semper in ore habes. Et bonitas ipsa in homine, quæ omnis generis bona opera producit, estne iusticia originis? Omnino inquires. Hoc enim sine fine & sine modo inculcare soles. Et sanè tu in hanc sententiam vrgere soles dictum Christi : Arbor bona facit fructus bonos, & arbor mala facit fructus malos : quòd arbor bona sit iusticia seu bonitas originalis, arbor mala peccatum seu malicia originalis. Hæc ne est tua mens Illyrice? hoc ne concedis? quid circumspèctas? quid hæsitas : metuis ne te conuictum & constrictum prosternat Heshusius? Ego verò te conuictum & in mendacio deprehensum toti Ecclesiæ ostendam : ita vt ipse fateri & manus dare cogereris nisi homo esses qui nescit erubescere.

Ostendimus Augustinum loqui de peccato originis, idque per metaphoram cum vulnus, tum fruticem, tum malã arborem nominare, propriè verò maliciam. Iam attende lector quòd Augustinus clarissimè pronunciet, peccatum originis, seu maliciam nullo modo esse substantiam : Verba ipsius sunt : Quis enim maliciam, siue bonitatem, vel opera
bona

bona siue mala, quos velit fructus illarum arborum voluit
intelligi, dicat esse substantias, nisi nesciens quid loquatur?
Arguto Sophistæ rimas omnes obstruere cogimur ne elaba-
tur. Non loquitur Augustinus tantum de peccatis actuali-
bus: sed inprimis de peccato originali: nam de eo erat di-
sputatio. Et distinctè Augustinus cum de peccato origina-
li, quod appellauit arborem, & de peccatis actualibus, quæ
appellauit fructus, agit. Et disertè dicit maliciam in ho-
mine, atq; etiam bonitatem, non esse substantias: Eum ve-
rò qui adfirmet maliciam esse substantiam, nescire quid lo-
quatur. Illyricus igitur nouus Manichæus, iudice Augu-
stino, nescit quid loquatur. An homo sanus euidentiorè
demonstrationem manifesti mendacij, quod Illyricus co-
ram Ecclesia cõmisit, desiderare potest?

Si quis metaphoram Christi de arbore bona & mala,
non tantum ad iusticiam & peccatum originale referat, sed
ad ipsos etiam homines, non impedit Augustinus. Rectè
enim vtroq; modo accommodari potest: & vtraq; ratio lo-
quendi vsitata est Christo, Prophetis & Apostolis. Homo
& cor est radix malorum: Et malicia seu prauitas in corde
est radix omnium peccatorum.

Et Augustinus faterur vtriq; Phrasi congruere meta-
phoram Christi de arbore: quam Illyricus calumniam fa-
ciens Iesu Christo tantum de substantia cordis & hominis
vult intelligi. Sed porrò audiamus quomodo Augustinus
neget peccatum originis esse substantiam: Quòd si arbor
bona vel mala, nõ bonitas hominis, vel malicia, sed ipsi ho-
mines accipiendi sunt in quibus subiectis istas esse intelli-
gimus, qualitates, bonitatem, scilicet in homine bono, ma-
liciamq; in homine malo, vt ipsæ substantiæ sint arbores, id
est, ipsi homines certe fructus earum, quæ nihil aliud quam
C
opera

opera intelliguntur, nemo nisi imperitus dicit esse substan-
tias. Attende quæso lector. Augustinus disputat de natiuo
sensu verborum Christi, arbor bona bonos fructus facit. Ac
distinguit inter bonitatē & substantiā hominis: inter mali-
ciam & substantiā hominis. Hanc distinctionē non concedit
Illyricus, sed dicit bonitatem originalē, ex qua bona opera
nascuntur, esse ipsam substantiā aīæ: maliciā originale[m],
ex qua actualia peccata oriuntur, esse ipsam substantiā hoīs.
Ex diametro igitur pugnat figmentū Illyri. cū doctrina Au-
gustini. Amplius Augusti. disputans de bonitate & malicia
originali: nam supra nominauit eas arborē bonā & malam,
q̄ intelligi non potest de peccatis actualibus, sed necesse est
accipi de iusticia & peccato originali: hanc bonitatem siue
iusticiā, maliciamq̄, originalē inquam, ꝑnunciat esse Qua-
litates in hominibus tanq̄ in subiectis. Ecquid rerum agis
Sophista? effugia quæris? nulla hīc sunt, frustra te in tam
varias formas vertis, cōstrictus hīc teneris. Augustini testi-
monium est clarissimum: Et iusticiā, & iniusticiā originalē
non esse substantiā, sed qualitātē in homine, vt in subiecto.
Fundamentū igitur totum cui totus error Illyrici innititur,
hīc penitus euertitur ab Augustino. Hoc. n. concesso, vt oīo
cōcedendum est rectē docuisse Augustinum q̄ iusticia & in-
iusticia originis non sit substantia, sed qualitas in subiecto,
tota phantasia Illyrici euanuit, *οὐκ ἔστιν*. Instat autem Augu-
stinus & amplius ꝑmit Illyricum. Propter q̄ ego viciū q̄ ge-
neri humano Diabolus tanq̄ vulnus inflixit, quamuis nullo
modo substantia sit: rectē tamē adhibui de substantia simi-
litudinem vt fruticem dicerem, & fructus eius vicia etiam
illa cum quibus homines nascuntur.

Nemo sano iudicio præditus negare hic potest, quòd
Augustinus loquatur de peccato originis: Viciū enim &
vulnus,

vulnus, quod Satan toti humano generi infixit, quid aliud est quàm p̄t̄m originis? Et vicium quod tanq̄ frutex pro- ducit fructus, scilicet vicia & peccata actualia, quid aliud est quàm peccatum originis? Si iam oculos habes Illyrice, aperi eos, & vide quàm grauiter prosternat tuum errorem Augustinus. Hoc vicium, inquit, q̄ Satan toti generi humano infixit, hoc p̄t̄m originis, ex quo fructus nascuntur, peccata actualia, nullo modo est substantia. Aperi oculos Illyrice, si potes: p̄t̄m originis, teste Augustino, nullo modo est substantia. Ergò neq̄ est forma substantialis: Nam forma substantialis certè aliquomodo est substantia.

An non vides h̄c obstructum esse effugium tuum tibi admodum familiare: nimirum te non asserere quòd p̄t̄m originis sit ipsa substantia hominis simpliciter, sed tantum quo ad formã substantialem animæ in summo suo gradu. H̄c ergò attende Illyrice: an non forma substantialis aliquò modo est substantia? Omnino. At Augustinus disertè dicit vicium quod generi humano infixit Satanas, quod est p̄t̄m originis, nullo modo esse substantiam. Ergò p̄t̄m originis non est forma substantialis, sed tantum forma accidentalis. Veritas & transformes te licet in omnes figuras tanquam Protheus, tamen elabi h̄c non potes. Euidencia enim veritatis constrictum, victum, & prostratum te tenet.

Plura iam loca Augustini videamus, vt impudentiam Illyrici orbi Christiano demonstramus. Sic scribit eodem libro cont. Iulian. cap. 11. tractans locum Pauli, cap. 7. qui est sedes doctrinæ de peccato originis. Iam non ego oportor illud, sed habitans in me peccatum.

Ipsè Illyricus in sua Confessione sæpè fatetur, Paulum h̄c de peccato originis loqui, licet stolidè ex Pauli verbis

extruere cōetur peccatum originis esse naturam intelli-
gentem : quem insulsum errorem in Antidoto refutauimus.
Hic satis est fateri Illyricum, peccatum quod habitat in no-
bis, esse peccatum originis. Iam Augustinum interpretem
audiamus. Peccati autem nomine quod in illo habitabat,
ipsam nominabat concupiscentiam. Hoc tibi obseruandū
est lector, Augustino concupiscentiam non significare pctm̄
actuale, vt Illyricus sophisticatur, sed peccatum originale
quod in Sanctis, teste Paulo, habitat. Audi iam quid seque-
tur : Nemo nostrum substantiam corporis, nemo naturam
carnis accusat. Frustra purgatur abs te, quod non accusatur
à nobis, concupiscentias malas, quibus si benè viuimus non
cōsentimus, tamē esse nō negamus in nobis : castigandę sunt,
frenandę sunt, expugnandę sunt. Sine omni inuolucro posuit
Augustinus cōcupiscētiā esse pctm̄ orig. & cōcupiscentiā esse
in Sanctis, eā culpari & accusari : sed substantiam corporis &
carnis naturā nō accusari. Ergò, teste Augustino, substantia
carnis, & pctm̄ originis nō sunt vnum & idē, vt Illyricus cō-
tendit. Vociferabitur hic rimā se videre qua elabi possit :
se non loqui de crassa parte carnis, neq; de substantia cor-
poris, sed de substantia animæ in summo suo gradu, nempe
quo ad formam substantialem. Sed Augustinus obstruxit
iamdudum hanc rimam : Nam & ipsam substantiam animę
distinxit à peccato originis, Anima, inquit, & corpus, & que-
cunq; bona animæ & corporis, naturaliter insita, etiam in
peccatoribus dona Dei sunt, quoniam Deus, non ipsi ista fe-
cerunt. Lib. 4. contra Iulian. tractans locum : Omne quod
nō est ex fide, peccatum est. Ac constanter negat animā rectē
dici peccatum : Neq; exciderunt ei hæc verba incogitantia
quadam, sed cum ea posuisset, in lib. de Nupt. & Concupif.
lib. 1. cap. 3. & à Iuliano exagitata essent : Augustinus loco

citato

citato ea totidem syllabis repetit, & defendit. Ergò, teste Augustino, peccatum originis, nec est substantia corporis, nec natura carnis, nec essentia animæ, nec materia, nec forma substantialis. Ita vides cordate lector protritum & conculcatum esse mendacium Illyrici autoritate Augustini.

Citaueram ego Augustini verba de Natura & Gratia. Cap. 19. vbi disertè adseuerat peccatum non esse substantiam. Hic in varios gyros tanquam tortuosus serpens sese torquet Illyricus, rogat num Augustinus probauerit sententiam Pelagij, negantis peccatum non esse substantiam nec existentiam: Fingit ibi agi de peccato actuali, & non de originali. Etiam obijcit crimen falsi, quia depræhedit *σφάλμα* Typographicum, quo genitiuus loco ablatiui est positus. Adeò intentus est in omnes cauillandi occasiones.

Lectorè ergò hortor vt redeat mecum ad Augustinum, & expendat quis sit scopus disputationis in eo loco, quid probet vel improbet Augustinus, & quàm validè prosterнат totum figmentum Illyrici.

Status controuersie erat inter Pelagium & Augustinum: quòd híc adfirmaret naturam peccato viciatam esse: ille negabat. Pelagius ergò huiusmodi contexebat argumentum. Quod non est substantia, non potest debilitare naturam: Peccatum non est substantia: Ergò peccato non est viciata natura.

Integrum argumentum extat apud Augustinum. Atq; hoc Pelagianorum argumentum & ab Illyrico & ab eius sectatoribus Manichæis productum fuit in scenam. Idcirco perspicua eius solutio obseruanda est apud Augustinum. Minorem ergò his verbis posuerat Pelagius, recitante Augustino. Vnde ante omnia quærendum puto, inquit, quid sit peccatum substantia aliqua, an omninò substantia carens

nomen, quo non res, non existentia, non corpus aliquod, sed perperam facti actus exprimitur: Et sibi ipsi respondens Pelagius addit. Credo ita est. Et mox denuò sibi respondet. Non est pctm aliqua substantia, sed tantum hoc nomine perperam facti actus exprimitur. Hic iam interrogat Illyricus, num Augustinus ista Pelagij verba probauerit.

Respondeo planissimè: Augustinus palam approbavit verba Pelagij, quatenus dixit: Peccatum non esse substantiam. Nam ipse Augustinus non in Pelagij, sed in sua persona posuit mox & aliquoties repetiuit: quoniam peccatum tamen dicimus non esse substantiam. Quòd verò Pelagius attexuit Peccatum tantum esse perperam facti actum: nec probavit, nec refutavit isto in loco Augustinus. Est autem definitio peccati mutila, quia peccatum originis, quod negabat Pelagius, non complectitur, Idcirco improbanda est illa appendix.

Non autem de peccatis tantum actualibus disputavit Augustinus, sed in genere de omni peccato: & concessit nullum peccatum esse substantiam. Id manifestissimè patet ex his verbis Augustini quæ sequuntur. Cap. 20. Cernitis ne quò tendat, & quò manus porrigat hæc disputatio, ut omninò frustra dictum putetur: Vocabis nomen eius Iesum: Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum? Quomodo enim saluum faciet vbi nulla est ægritudo?

Attende lector Augustinum non tantum de peccatis actualibus agere, quæ Pelagius non negabat, sed inprimis de peccato originali, quod Pelagius impugnabat. Et cum ægritudinem nominat, ipsum morbum in anima monstrat, qui est peccatum originis. Subiungit Augustinus: Peccata quippe à quibus dicit Euangelium: Saluum faciendum populum CHRISTI, substantiæ non sunt, & secundum
istum

istum vitare non possunt. Hic sole meridiano clarius est Augustinum non tantum loqui de peccatis actualibus, sed in primis de originali: Quod enim CHRISTVS saluum faciat populum suum tam a peccato originis, quam a peccatis actualibus, Illyricus non audebit negare, etiamsi totus correptus sit furore Manichæorum; hoc ergo insolubile argumentum hic conteximus. CHRISTVS saluum facit populum suum tam a peccato originis quam a peccatis actualibus, atque ita ab omnibus peccatis.

Sed nulla peccata a quibus saluum facit CHRISTVS populum suum, est substantia, teste Augustino.

Ergo nullum peccatum, nec originale, nec actuale, est substantia, teste Augustino.

Hic solidi aliquid responde argute Sophista, si potes. Scio autem ne Satanam quidem hoc argumentum cum omni sophistica sua euertere posse; est enim clara & immota veritas, allatrabis fortassis tuo more; sed Lector cui inest cor & mens, haud dubie discrimen faciet inter garritus inanes, & solidam veritatem. Augustinus in eodem contextu aliquoties repetit Peccatum non esse substantiam: sed nos non certamus numero, sed euentia testimoniorum.

Si quærat Lector quomodo soluerit Augustinus sophisma Pelagij.

Respondeo: Hoc in Augustino liquido patet: Maiorem propositionem in argumento Pelagij falsam esse demonstrauit; & euicit id quod non est substantia, posse corrumpere naturam, ut abstinere a cibo, inquit, non est substantia, & tamen, si omnino abstinenceatur a cibo, non solum viciatur, sed & extinguitur natura.

Hic ergò futilitas eorum apparet, qui adfirmant si negetur quod peccatum originis sit substantia, tum necessario poni quòd nulla sit facta corruptio naturæ. Quod Illyricus diuinat, sic legendum esse: An omninò substantia carens nomine, a pertissima fraus & impudens crimen falsi est. Sic proprio scelere impletur, qui de alijs falsa cõminiscitur. Totã disputationis series, ipsa solutio sophismatis Pelagij, aliquoties reperita confessio Augustini, ex diametro pugnat cum fraudulenta illa contorsione verborum.

Obseruet Lector impudentiam Illyrici: Augustinus multoties dicit peccata non substantias. Et tamen portentum hoc audet ei tribuere meus antagonista: quòd dixerit peccatum esse substantiã carens nomine. Hoc enim aptum videtur cõmento Illyrici. Inspiciat saltem lector locum: primo intuitu depræhendet dolum Illyrici. Ergò ne Pelagius hoc voluit: Peccatum esse substantiam quæ careat nomine: Pudeat te Sophista tantæ vanitatis. Hoc stolidum & impudens sophisma prodit Illyricum, quod vix à limine salutarit Augustinum. Fieri enim non posset, vt tam stolidè sophisticaretur, si tantùm duas paginas in isto libro cum mediocri attentione legisset. Quòd dicit Illyricus: Manichæos cõtendisse peccata actualia esse substantias, atq; ideò hîc negasse Augustinum peccatum esse substantiam: præstigiæ sunt, & rursus prodit se domestico testimonio quod vix inspexerit Augustini locum. Augustinus enim hîc ne verbulo quidem agit contra Manichæos. Sed Pelagium refellit, qui rectè adferebat peccatum non esse substantiam: sed mala consequentia inde texebat. Ergò naturam peccato non potuisse viciari. Ac supra monstraui Augustinum de omnibus peccatis pronunciasse, quòd nullum peccatum nec originale, nec actuale sit substantia. Quia de peccatis loquitur,

loquitur, de quibus saluum facit Christus populum suum.
Non igitur ego illudo pusillis Christi: sed Illyricus Syco-
phanta est qui ridet Deum in coelis, fascinare conatur pu-
fillos Christi ne videant veritatem, crimen falsi committit im-
pias sententias ad fingendo Augustino, & fideles Christi mi-
nistros contumelia adficit, de quibus sceleribus suo tempore
redditurus est Deo rationem.

Augustinus lib. 2. cont. Iulian. cum ex Cypriano, Gre-
gorio & Ambrosio probasset peccatum originis, & quinque Iulia-
ni argumenta, quibus impugnabat peccatum originis, soluisset:
legem peccati, quae inest hominis membris, repugnans legi
mentis, quia caro concupiscit aduersus Spiritum, etiam bap-
tizatis Sanctis ingerere necessitatem pugnandi dicit.

Hic iam te interrogo argute Sophista: Lex peccati, quae
inest membris hominis, & repugnat legi mentis, est ne peccatum
originis? Omnino. Hoc enim confessio tua sapere urget: &
notus est locus Pauli. Ro. 7. Audi ergo quid porro sequatur
in Augustino: Contra quid? scilicet pugnare coguntur bap-
tizati Sancti: nisi contra malum non substantiam, sed substā-
tia viciū, Dei gratia nos regenerante non imputandum,
Dei gratia iuuante frenandum, Dei gratia remunerante sa-
nandum. Et paulo post dicit Sanctos pugnare contra id cum
quo nati sunt. Quis ergo dubitare potest Augustinum in
specie de peccato origi. loqui: quod peccatum originis dicit
non esse substantiam, sed substantiae viciū.

Addam adhuc vnum & alterum testimonium: nam si
quis plura Augustini dicta requirit, is legat meum Antido-
tum: nunc mihi breuitati est studendum, & Illyrici inscitia
& impudentia conuincenda.

Lib. 1. de Nupt. & Concupiscent. ad Valerium, cap. 25.
Si autem quaeritur quomodo ista concupiscentia carnis ma-
neat in

neat in regenerato, in quo vniuersorum facta est remissio peccatorum, &c. Ad hæc respondetur, dimitti concupiscentiam non vt non sit, sed vt in peccatum non imputetur. Quamuis autem reatu suo iam soluto manet, tamen donec sanetur omnis infirmitas nostra, proficiente renouatione interioris hominis, de die in diem cum exterior induerit in corruptionem: non enim substantialiter manet sicut ali- quod corpus, aut Spiritus, sed adfectio est quædam malæ qualitatis, sicuti languor.

En totus tremit Illyricus conspiciens arietem: Non te peto Illyrice, sed sacrilegum tuum errorem: Abijce blasphemiam, & redi ad Ecclesiam, & nihil erit periculi, sed arietem admoueamus. Qui aliquid sani habet cerebri is non potest negare Augustinum loqui de peccato originali, quòd nominat concupiscentiam carnis. Id enim tota docet series disputationis. Et dicit concupiscentiam manere in regenerato: & concupiscentiam ita dimitti in Baptismo, non vt non sit, sed vt in peccatum non imputetur. Hoc nobile dictum Lutherus & Philippus & alij orthodoxi sæpè allegarunt de peccato originis. Præterea nominat infirmitatem quæ maneat & paulatim sanetur: hoc sanè est peccatum originis. De hoc peccato originis iam pronun- ciat Augustinus illud non manere in homine substantiali- ter, sicut aliquod corpus aut Spiritus.

Audis ne, vides, & palpas ne Lector Augustinum di- fertè pronunciare, quòd peccatum originis non sit substan- tia, nec aliquod corpus, nec aliquis Spiritus. Impugnat er- gò errorem Illyrici, qui contendit peccatum originis esse Spiritum, videlicet, essentialem formam animæ, & sub- stantialem

stantialem imaginem Satanæ, in quam homo sit transformatus. Sic pueri in Dialectica didicimus: Omnis substantia aut est corpus aut est Spiritus. Sed, teste Augustino, peccatum originis nec est corpus, nec est Spiritus: Ergò non est substantia.

Hem nouorum dogmatum fabricator quid agis? Sophismata cudis? Frustra te fatigas. Iam vicit veritas, & splendor solis iam discussit nebulas. Amplius munit veritatem contra ILLYRICVM Augustinus: Peccatum originis, inquit, est adfectio quædam malæ qualitatis, sicut languor. Negat ILLYRICVS peccatum originis esse qualitatem: Ergò contradicit Augustino Qualitas autem non est substantia, sed accidens, quod apud omnes doctos & sanos puto extra controuersiam esse. Quòd dixit adfectionem, non intelligit adfectum vel motum, sed dispositionem, *disθεσην*, & morbum. Lib. 6. contra Iulianum, distinguit inter adfectionem, & adfectionalem qualitatem: Sed hoc loco pro ipsa adfectionali qualitate usurpat hanc vocem, quod inde patet, quia nominat languorem.

Iudicet ergò nunc pius Lector, an non liquidò demonstratum sit, Augustinum in nostris castris contra ILLYRICVM militare.

Eiusdem perspicuitatis est locus Augustini: lib. 2. de Nuptijs & Concupiscent. cap. 34. Obiciebat Iulianus Augustino, quasi dixisset, per Diabolum aliquid substantiæ creatum in hominibus, repellit à se hanc calumniam Augustinus; & docet falsò hoc tribui suæ doctrinæ: Rationem adfert, quia vulnus quod inflictum est generi humano per Satanam non fit substantia, sed vicium. Qui enim vulnerat non creat membra, sed vexat.

Et paulò post: Vulnus autem, quod p̄t̄m vocatur, ipsam vitam vulnerat, qua rectè viuebatur. Hoc vulnus autem tunc maius atq; altius infixit Diabolus, quàm sunt ista hominibus nota peccata. Vides Lector Augustinum loqui de peccato originis, & hoc nominare vulnus: quæ vox est fudes in oculis Illyrici. Dicit enim August. Diabolum altè infixisse hoc vulnus homini, ac plus quàm decies hoc inculcat in suis libris. Et mox addit: Et tamen ipse languor, (sic etiã supra nominauit p̄t̄m originis) quo benè viuendi virtus perijt, non est vtiq; natura, sed vicium: sicut certè mala in corpore valetudo non est vlla substantia vel natura, sed vicium. Cum Augustinus nominat p̄t̄m languorem, vulnus, morbum, ægritudinem, non de actuali, sed de peccato originis agi manifestissimum est: nam paulò post nominat concupiscentiam carnalem quæ repugnet legi mentis: hoc sanè est peccatum originis. Et paulò post in conclusione huius tractatus: Sunt ergò, inquit, & in paruulis peccata originalia. At disertè dicit hunc languorem spiritualem, id est, peccatum originis non esse naturam: declarat rem similitudine. Sicut mala valetudo in corpore nō est vlla substantia. Sic vult dicere: Peccatum originis non est vlla substantia. Quid posset Doctor Ecclesiæ disertissimus magis disertè dicere contra insanum Illyrici errorem?

Non addam hîc plura testimonia: non enim numero pugnamus, sed euidentia veritatis. Et qui tam manifestæ veritati non acquiescit, is palàm demonstrat quòd veritati bellum indixerit. Ideòq; vt *ἄνταρδύει* relinquendus est. Si quis autem plura testimonia Augustini desideret, is legat meum Antidotum contra Illyricum, part. 4.

Secundo loco me probaturum dixi, quòd teste Augustino omnis substantia, in quantum sit substantia, sit res bona.

na. Ratio manifestissima est, quia sit quiddam conditum à DEO. Sentit Illyricus vehementer se premi hac sententia. Ideò textit inuolucra, & puluerem excitare conatur, vt impediatur visum Ecclesiæ. Augustinus (inquit Flacius) intelligit per naturam totam substantiam, complectendo materiam & formam, totumq; hominem: ego verò de forma animæ loquor. Ego verò te præstigiator hic ἐπαντοφῆρα deprehendo. Siue enim formam siue materiam accipias: simpliciter pronunciat Augustinus omnem substantiam esse rem bonam: & quæ potest esse forma substantialis sine materia in qua? Adhæc non tantum materiam dicit bonam esse: sed etiam formam animæ substantialem in quouis peccatore esse rem bonam, & à Deo conditam. Sentis ne hic iugulari tuum sophisma mucrone veritatis? Audiamus Augustinum lib. 3. contra Iulian. cap. 25. Confiteor igitur opus Dei esse qui nascitur, etiam trahens originale malum: quoniam quod in illo Dei opus est, bonum est: quia bonum est opus Dei, etiam cum malo, non solum in paruulis, verum etiam in quibuslibet ætatibus, hoc est, substantia, forma, vita, sensus, ratio, cæteraq; omnia bona, etiam in quocunq; homine malo.

Attende lector ad singulorum verborum euidenciam & pondus. De originali peccato, cõtra Iulianum disputans, dicit substantiã hominis trahentis originale peccatum esse rem bonam, quia sit condita à Deo. Ergo substantia hominis non est ipsum peccatum originis. Ac vt effugia Illyrici obstrueret, addit non se loqui tantum de materia, aut tantum in genere de toto homine: sed in specie de ipsa anima, de ipsa etiam forma animæ, de qua multum garrit Illyricus, & adfirmat ipsam animam, ipsam formam substantialem nimirum animæ, esse rem bonam: etiam in quocunq;

peccatore, quia sit res condita à Deo. Vbi nunc elaberis Illyrice. Tota sanè Ecclesia videt te cōstriētum esse: vtinam & tu videre posses, & pœnitentiam ageres.

Altera elusio Illyrici est Augustinum loqui de inferiore gradu boni. Quid audio? Substantia in inferiore gradu est res bona: sed in superiore gradu est res mala & peccatum. Bone Deus quo absurditatum abripitur iste homo: & qui vnquam sic delirauit, ne Manichæus quidem quod ego sciam,

Tu verò mentiris Sophista. Augustinus non de inferiore, sed de superiore gradu bonorum loquitur: agit enim de ipsa ratione, qua nihil est admirabilius aut præstantius in rebus humanis. Agit de ipsa anima, de ipsa mente & voluntate, de qua tu garrere soles, rationem in summo suo gradu esse peccatum originis.

At Augustinus tibi in os contradicit, adfirmans omnem substantiam & in summo, & in infimo gradu, atq; etiam in medijs gradibus esse rem bonam. Ac de ratione hoc loco pronunciat. Forma, inquit, vita, sensus, ratio, est res bona, etiam in quocunq; peccatore. Vides ergo. Lector præstigias Illyrici protritas esse? & nihil solidi ipsi attulisse.

Testimonia autem quæ protuli immota consistunt, teste Augustio, omnem substantiam, in quantum substantia sit, esse rem bonam. Pauca hîc repetamus.

Contra Secundinum Manichæum: cap. 15. Vna igitur eademq; res, id est, anima, in quantum substantia est, bona est: in quantum autem habet aquid mali, quod non est substantia, id est, consensionem istam, in tantum mala est.

Audis

Audis Lector animam ipsam in quantum fit substantia, esse rem bonam: ergò ipsa substantia animæ non est peccatum originis. Nemo enim dicere audebit etiamsi sit furiosissimus, quòd peccatum originis sit res bona.

Quòd dicit animam aliquid mali habere, non hoc dicit vt extenuet peccatum originis: Sed vt distinguat inter substantiam animæ, & malum in anima. Plurimum sanè mali habet anima, scilicet totum peccatum originis: Hoc autem mali quod habet anima, non est substantia, inquit Augustinus.

Non satis idoneo vocabulo nominauit consensionem peccatum originis: sed tamen intelligi potest eius mens: & vnde hæc *αετιολογία* ei exciderit non est obscurum: nimirum quod hæserit in obiectione: nullum esse peccatum, nisi sit voluntarium: quod dictum Philosophicum reijcere debuisset, ad forum ciuile.

Addit autem Augustinus (aperi ergò oculos cordis, & intuere si potes) bonum aliquod esse quamlibet substantiam: & ideò malum esse defectum substantiæ, quia bonum est, esse substantiam.

Hic iam interrogo ILLYRICVM, potest ne pctm originis vllò modo vel ratione dici bonū. Etsi subinde cumulat portenta, tamen spero eum hoc non ausurum. Cum enim peccatum originis cum voluntate DEI pugnet, & peccato originis nihil sit in mundo foedius, non potest sine summa impietate bonum dici.

At Augustinus pronunciat quamlibet substantiam, siue materiam, siue substantialem formam, siue corpus, siue Spiritum, siue totum, siue partem nomines,

quamlibet inquam substantiam pronunciat esse bonum ali-
quod. Ergò peccatum originis, quod malum esse constat,
teste Augustino nulla ratione dici potest substantia, ac ne
substantialis quidem forma animæ: addit Augustinus. Ideò
malum (nimirum quodcumq; & inprimis p̄t̄m originis)
esse defectum substantiæ: quia bonum est esse substantiam.
Vides lector quanto pondere premat & obruat Augustinus
errorem Illyrici: malum, inquit, ut p̄t̄m originis, nō est sub-
stantia, sed est defectus substantiæ, corruptio, cōfusio, amif-
sio: quia substantiam esse, bonum est: malum autē bono est
contrarium.

Item: Lib. 3. contra Iulianum: cap. 23. Augustinus re-
futans apertam Iuliani calumniam, sic scribit: Imò defini-
ui naturæ substantiam, cuius author est Deus, etiam in gran-
dibus peccatoribus esse bonam, qui utiq; propter peccata
etiam sua propria mali sunt, quæ illi malo cum quo nati
sunt, hoc est, peccato originali addiderunt. Et paulò post
addit, quantum attinet ad nascentes, nullo modo naturæ
substantia malum esset, cuius author est Deus, sed ea quæ in-
sunt ei vicia, contra quæ tu quoq; , ut tuis verbis utar, glō-
riosa exeres certamina. Satis clarum est Augustini testi-
monium: substantiam naturæ hominis definit esse bonam:
addit rationem, quia eius author est Deus: sed p̄t̄m orig-
cum quo nascuntur homines, definit esse malum. Quid pos-
set magis explicatè cont. phantasiam Illyrici dici?

Expendamus & insignem locum qui est in 7. lib. Con-
fessio. cap. 12. ubi disertissimè dicit omnem substantiam esse
bonum aliquod, & ideò malum, & quidem p̄t̄m originis nō
esse substantiam. Verba Augustini sunt: Malumq; illud
quod quærebam vnde esset, non est substantia: quia si sub-
stantia esset, bonum esset. Aut enim esset incorruptibilis
substan-

substantia, magnum utiq; bonum; aut substantia corrupti-
bilis esset, quæ nisi bona esset, corrumpi non posset. Itaq; vi-
di & manifestum est mihi, quia omnia bona tu fecisti, &
prorsus nullæ substantiæ sunt, quas tu non fecisti. Hactenus
Augustinus. Syllogismos nunc contexamus, Illyrico &
omnibus Sophistis insolubiles.

Omnis substantia, teste Augustino, est res bona: Pctm
originis non est res bona, sed pessima. Ergo pctm originis,
teste Augustino, nullo modo est substantia, nec formalis nec
materialis. Etiam si omnes ingenij nervos intendat Illyri-
cus, tamen impossibile est illi, ut respondeat aliquid solidi
ad hoc argumentum.

Vides etiam Lector meum fundamentum quod pri-
mo loco posui contra errorem Illyrici, hic totidem verbis
poni ab Augustino. Prorsus, inquit, nullæ sunt substantiæ
quas tu non fecisti. Sic ergo argumentor. Omnis substan-
tia sine omni restrictione aut est æterna, ut Deus, aut per fi-
lium condita. Sed peccatum originis non est factum nec
conditum per filium, nec est æternum: Ergo pctm originis
non est vlla substantia, nec materialis, nec formalis. Hoc
vnum argumentum omnibus Sophistis, qui sunt in toto or-
be insolubile ex fundamentis euertit totum cõmentum Il-
lyrici de peccato substantiali. Considera etiam Lector
quàm constanter pronunciet Augustinus, itaq; vidi & ma-
nifestum est mihi, inquit. Multum ergo hac de re cogitavit,
& scripturæ sacræ testimonia expendit, & sine omni dubi-
tatione tandem statuit & definiuit: Omnem substantiam in-
quantum substantia est, esse rem bonam. Ergo iuxta Augu-
stinum Peccatum originis nullo modo dici potest substan-
tialis forma animæ.

Quid opus est plura adferre testimonia in re manifestis.

suma. Et contra Pelagianos & contra Manichæos multoties repetit omnem substantiam & naturam in quantum substantia sit, esse bonum aliquod. Inspiciat saltem Lector librum Augustini de Natura boni, contra Manichæos, in quo ferè decies repetit omnem naturam esse bonum aliquod, & idèd malum non esse naturam. Vt breuitati studeamus adscribam insignia quædam dicta.

De Natura Boni contra Manichæos. Cap. I.

Quia ergò bona omnia, siue magna siue parua, per quoslibet rerum gradus non possunt esse nisi à DEO: Omnis autem natura, in quantum natura est, bonum est: omnis natura non potest esse nisi à summo & vero DEO: quia omnia etiam non summa bona, sed propinqua summo bono, & rursus omnia etiam nouissima bona, quæ longè sunt à summo bono, non possunt esse nisi ab ipso summo bono. Omnis ergò Spiritus etiam mutabilis, & omne corpus à DEO, & hoc est omnis facta natura. Omnis quippe natura aut Spiritus aut corpus est. Spiritus incommutabilis DEVS est: Spiritus mutabilis facta natura est, sed corpore melior.

Obserua Lector singulas Augustini voces. Munit se Augustinus contra mendacium Illyrici, qui fingit Augustinum de inferiore gradu boni locutum esse. Idèd dicit se de omni genere bonorum loqui, de paruis & magnis, in quolibet gradu. Impudens igitur Sophista est Illyricus. Deinde adfirmat omnem naturam, in quantum natura est, esse rem bonam; pro eodem enim accipit naturam & substantiam. Natura ergò humana non est peccatum originis: nam peccatum originis nullo modo potest dici bonum. Rursus munit se contra Sophistam Illyricum: Omnia, inquit, bona

quit, bona & vicina summo bono, & nouissima bona sunt à summo bono: Ergò non agit Augustinus de inferiore gradu boni. Amplius munit se Augustinus contra Sophistas, siue de spiritali natura siue de corporali agas. Omnis natura & substantia est à DEO. Ergò & natura animæ & rationis, quæ est Spiritus mutabilis corpore melior, à DEO facta & res bona est, & sine impietate peccatum originis dici non potest. An quidquam posset dici grauius contra Illyrici præstigias?

Et Cap. 3. ibidem. Proinde cum quæritur, vnde sit malum, prius quærendum est, quid sit malum: quod nihil aliud est quam corruptio, vel modi, vel speciei, vel ordinis naturalis. Mala itaque natura dicitur, quæ corrupta est: nam incorrupta vtique bona est. Sed etiam ipsa corrupta, in quantum natura est, bona est, in quantum corrupta est, mala est.

Augustinus in genere de quouis malo hinc agit, scopus enim libri est de natura boni & mali: Ergò & de peccato originis agit, nam hoc vnum est de foedissimis malis. Ac scopo sibi præfixo quærit primùm quid sit malum, vt deinde facilius sit aditus ad quæstionem vnde sit malum. Et scopus controuersie, quam mouit Illyricus est, Quid sit malum originis.

Hic iam attende Lector ad verba Augustini, malum inquit, nihil aliud est quàm corruptio vel modi, vel speciei, vel ordinis naturalis. At nemo sanus dixerit corruptionem esse substantiam: Ergò peccatum originis, vtpote quod est corruptio corporis & animæ, speciei & ordinis, non est substantia. Præterea mala, inquit, natura dicitur, quæ corrupta est: Nam incorrupta vtique bona est.

Sed ipsa etiam corrupta natura, in quantum natura est, bona est, in quantum corrupta est, mala est: Hæc sententia iugulum petit erroris Illyrici. Si enim corrupta natura hominis, in quantum natura est, res bona est, vt Augustinus docet, certè ipsa natura hominis licet corrupti non est ipsum peccatū originis. Nefas est enim peccatum originis dicere rem bonam.

Ibidem: cap. 17. Non ergò mala est, in quantum natura est, vlla natura, sed cuiq; naturæ non est malum nisi in bono.

Quid posset, quæso te Lector, dici circumspicius? quid validius contra Illyrici errorem? Si nulla natura, in quantum natura est, mala est, teste Augustino, ergò natura hominis licet corrupti in quantum natura est, nõ est peccatum originis. Si enim esset peccatum originis non solum res mala, sed etiam pessima esset. An Illyricus etiamsi omnes nervos sui ingenij intendat, aliquid solidi possit adferre contra hæc tam euidentia testimonia, consideret & iudicet pius Lector.

Ibidem: Cap. 19. Omnis itaq; natura bona est, & omne bonum à Deo est, omnis ergò natura à Deo est.

Haud dubiè vides Lector quàm pressè agat contra aduersarios Manichæos, & syllogismis eos refellat. Memineris autem Augustino in hac disputatione, Naturam & Substantiam vnum & idem esse. Omne bonum, inquit, à Deo est: sed peccatū originis non est bonum: ergò non est à Deo. Item: Omnis natura est bonum aliquod: Peccatum originis non est bonum aliquod, sed res pessima. Ergò peccatum originis nec natura nec substantia est.

Haud dubiè sentit Illyricus in imo sensu cordis sui, se non tantum omni patrocínio & testimonio Augustini de-

stitui,

stitui, verum etiam validissime suam opinionem dictis Augustini refutari: sed premit altum corde dolorem, & inanè reuocationis pudorem metuens præ furore mordet frenum: sed siue velit siue nolit, veritas liquido demonstranda est Ecclesiæ Christi.

Plurima testimonia August. extant in hanc sententiam quòd omnis substantia vel natura, in quantum substantia est, sit res bona & à DEO: atq; ideò p̄m̄ originis dici non possit: sed vt parcam lectori, non recitabo nunc plura. Qui enim tam euidentibus testimonijs non patitur sibi satis fieri, is parum mouebitur, etiamsi mille testimonijs obtundas eū. Iuxta Prouerb. Salomo. cap. 27. Etiamsi stultum contuderis in mortario pistillo, veluti ptisanam, tamen non recedit ab eo stultitia eius.

Tertio loco ex Augustino probandum suscepi quòd iuxta doctrinam Ecclesiæ discrimen sit necessarium inter opus Dei, & opus Satanæ. Amplissimum hinc orationis campum habere, & declarandi res necessarias, & repellendi aduersarium argumenta validissima. Sed quia in Antidoto idem argumentum tractauimus, & in re manifesta & grata & valida est paucitas, operam dabo ne videar abuti lectoris patientia. Multis in locis portentum hoc obtrudit Illyricus Ecclesiæ Christi, quòd in homine lapsò opus Dei ab opere Diaboli nec possit nec debeat distingui: locos alibi adsignaui, videlicet, 2. part. Clauis. fol. 494. Separatu mihi, inquit, idem à seipso. Defens. pag. 66. De occasione vitandi. pag. 21. pag. 11. Confess. 76. & in alijs multis locis. Quo consilio autem hæc confundat Illyricus attendendum est. Inficiari non potest animam & rationem & cor esse opus & creaturam omnipotentis Dei. Simili ratione nemo sano iudicio præditus negare potest Deum nulla

ratione esse authorem peccati. Animaduertit igitur discrimine obseruato, & probe munito inter opus DEI & opus Satanæ, quemuis facile depræhensurum substantiam animæ, rationis, & cordis sine impietate non posse dici peccatum originis.

Cuius enim hoc argumentum statim est obuium: Substantia animæ, rationis & cordis est opus DEI: At opus DEI discernendum est ab opere Diaboli, quod est peccatum originis. Ergò substantia animæ, rationis & cordis distinguenda est à peccato originis. Hoc euidens & validum argumentum, vt confundat ILLYRICVS, tollere conatur è medio necessarium discrimen inter opus DEI, & opus Satanæ: Idem, inquit, à seipso distingui non potest, quasi vnum & idem sit & opus DEI & opus Satanæ.

Hunc verò crassum errorem, quem ILLYRICVS à multis sæpè de eo admonitus mordicus tuetur, Augustinus in plurimis locis refellit, vnde manifestum est Augustinum ab errore Illyrici fuisse alienissimum. Posito enim discrimine inter opus DEI & opus Satanæ totum commentum Illyrici de substantiali peccato prorsus concidit.

Subijciamus ergò pauca quædam & omni obscuritate carentia testimonia Augustini: contra Iulianum libro 3. cap. 21. Ex ista & cum ista nascitur homo bonum DEI opus, non sine malo quod trahit origo generationis, & facit gratia regenerationis. Ac per hoc rectè à me dictum est ita nuptiarum bonum malo originali, quod inde trahitur, non potest accusari: sicut adulteriorum & fornicationum malum bono naturali, quod inde nascitur, non potest excusari. Bonum enim naturale dixi quod mecum ipse collaudas: Malum autem originale dixi, cuius motibus mecum repugnas,

repugnas, & cuius contra me laudibus pugnas. Contende-
bat Iulianus falsò adferri ab Augustino peccatum originis,
& hoc vtebatur prætextu: qui accusando malum originis
damnaretur ipse homo qui esset opus Dei.

Respondet Augustinus rectè à se adferri peccatum
originis, & tamen non accusari naturam vel opus DEI,
quia magnum discrimen fit inter opus Dei, quod est homo,
& opus Satanae, quod est peccatum originis. Homo, in-
quit, qui nascitur cum concupiscentia, est bonum opus
DEI: Ergò non est peccatum originis. Sed hoc bonum
DEI opus non est sine malo quod trahit origo genera-
tionis.

Vides Lector Augustinum distinguere inter pecca-
tum originis & opus DEI, quod est homo: Malum ori-
ginale disertè hic nominat Augustinus, & defendit rectè
à se dictum contra Iulianum quòd bonum nuptiarum,
hoc est, homo opus DEI, quod nascitur ex coniugio, non
fit accusandum vel damnandum originali malo. Deinde
rursus distinguit inter bonum naturale quod laudandum
esse dicit, quia fit opus DEI, & inter malum originale,
contra quod pugandum esse docet. Sequitur in Augu-
stino: Hoc non est malum quòd natus es, sed cum quo na-
tus es, & contra quod spiritualiter dimicas, quia renatus
es. Quòd natus es pertinet ad DEI conditionem, paren-
tum foecunditatem: contra quod dimicas, quia renatus es,
pertinet ad prævaricationem, quam Diaboli astutia semi-
navit, vnde te CHRISTI gratia liberavit.

Audis Lector quanta diligentia distinguat Augusti-
nus opus DEI ab opere Satanae. Quòd natus es, inquit,
quòd homo es, substantiam habes, pertinet ad DEI condi-
tionem, ideo malum non est: Cum quo natus es, scilicet

peccatū originis, contra quod dimicas, ad hominis præua-
ricationem & Satanæ astutiam pertinet, id est, est opus Sata-
næ & hominis. Et paulò post addit: Dixi in vno homine
naturam bonam: vicium malum: quid posset dici diluci-
dus. Si natura, quia opus est Dei, est bona: vicium verò
naturæ malum, quia est opus Satanæ. Ergò natura, vt opus
Dei, & vicium seu peccatum originis, vt opus Satanæ, non
sunt vnum & idem vt delirat Illyricus.

In eodem cursu disputationis prolixè refellit calumniã
Iuliani, qui obijciebat, Augustinum docere quòd paruuli
essent opus Diaboli, eò quòd diceret eos trahere originale
peccatum, & sic à se repellit calumniam, quòd ingens discrimen sit inter opus Dei, & opus Satanæ. Cap. 24. Confiteor,
inquit, opus Dei esse qui nascitur, etiam trahens originale
malum: quoniam quod in illo Dei opus est, bonum est: quia
bonum est opus Dei etiam cum malo, non solum in paruulis,
verum etiam in quibuslibet ætatibus, hoc est, substantia,
forma, vita, sensus, ratio, ceteraq; omnia bona, etiam in quo-
cunq; homine malo. Et paulò post: Paruuli opus Diaboli
substantialiter non sunt, sed opere Dei originaliter rei sunt.
Obtestor te lector per tuam salutem, vt & pòdera & euiden-
tiam verborum expendas: Quod in homine quantumuis
malo, est opus Dei, inquit, hoc est bonum: declarat de qua
re loquatur, videlicet de substantia, forma, (de forma nimi-
rum substantiali de qua nunc multum garrit Illyricus) vi-
ta, sensu, ratione, & de cæteris bonis omnibus. Hæc omnia
negat esse peccatum originis. Mentitur ergò Illyricus cum
dicit substantiam hominis esse peccatum originis. Menti-
tur Illyricus cum dicit Forma animæ substantialis est pctm
originis. Mentitur Illyricus cum dicit ratio hominis est
peccatum originis. Nam, teste Augustino, hæc sunt opera
Dei

Dei bona, quæ discernēda sunt à peccatō originis opere Satanæ malo. Mentitur etiam Illyricus cum dicit hominē corruptum esse opus Diaboli; Paruuli enim non sunt opus Diaboli substantialiter inquit Augustinus. Et in hoc loco agere Augustinum de peccato originis omnes fateri cogentur qui saltē inspexerunt hunc scriptorem. Quæ igitur ista est insania & pertinacia Illyrici, quòd tam perspicuis testimonijs nullum dat locum? Si non legit Illyricus Augustinum quod ego sanè colligo ex stolidissimis eius citationib; quid isto homine est impudentius? Quod coram Ecclesia disputare audet de Augustini sententia, cum operam & studium in voluendo & expendendo Augustino non posuerit: Si verò & legit & expendit Augustinum præsertim in locis quos indicaui ei & toti Ecclesiæ, Necessè est eum horribilem cruciatum sentire in conscientia quòd contra veritatem manifestissimam impias opiniones adfingit Augustinò.

Pugnat Illyricus multis in locis præsertim epistola dedicat: quæ præfixa est proluxæ confusioni & 4. Et aliàs passim, Veterem hominem, cor lapideum, & animam ipsam, & rationem, esse opus & opificium Satanæ: Iam tu confer pie lector cum hoc portento Illyrici, grauissimam Augustini sententiam. Cont: Pelag: Hypog: lib: 5. Exufflatur ergò & increpatur in eis in Catholica Ecclesia opus Diaboli, non quod ipsi sunt, sed quod in ipsis est: Ipsi enim quod homines opus Dei sunt: Quod verò in ipsis est peccatum opus Diaboli est, hoc est quod in illis odit Deus, non ipsos opus suum.

Nihil indiget lector mea admonitione: Sententia enim est clarissima. Ingens discrimen facit Augustinus inter opus Dei, & opus Satanæ: Et de peccato originis loquitur quod in infantibus est, & quod verus Ecclesia exufflare solet in Baptismo infantium. Errat ergo Illyricus quòd di-

cit in homine opus Dei ab opere Satanę non posse discerni:
Mentitur Illyricus quod dicit substantiam hominis siue tu-
merialē siue formalem fingas, esse ipsum peccatū originis.
Nam forma substantialis in homine est opus Dei bonū, eti-
am in corrupto homine. Totus scere secund⁹ liber Augustini
de nuptijs & concupiscentia, ad Valerium comitē scriptus,
in hac disputatione cōsumitur, quod opus Dei bonū vt sub-
stātia & natura hominis, ab opere Satanę malo quod est pec-
catum originis sit distinguendū. Nam Iulianus Pelagianus
sic calumniat⁹ erat verba Augustini, quasi doceret homines
esse opus Diaboli, quia traherent malum originis. Respon-
det Augustinus manifestam hanc esse calumniam, quia in-
gens sit diferimen inter opus Dei quod est homo: Et inter
peccatum originale quod est opus Satanę. Oro te lector vt
saltem inspicias locum Augustini, lib. 2. Cap. 2. de concupif-
centia & nuptijs: Et si tantum habes ocij totum librum per-
curras, Sapissime inuenies de quo hic agimus. Verba Augu-
stini sunt. Nam sicut peccatum siue hinc siue inde trahatur
opus est Diaboli, sic homo siue hinc siue inde nascatur opus
est Dei. De peccato originis agit & dicit illud esse opus Di-
aboli siue ex adulterio siue ex coniugio trahatur. Hominem
verò esse opus Dei, siue ex adulterio siue ex coniugio nasca-
tur. Discernit ergò Augusti: Substantiam hominis à pecca-
to originis. Sequitur, Hoc ergò quia dicimus quod anti-
quissima & firmissima Catholicę fidei regula continetur,
isti nouelli & peruersi dogmatis adsertores, qui nihil pec-
cati esse in paruulis dicunt, quod lauacro regenerationis
abluatur, tanq; damnemus nuptias, & tanq; opus Dei, hoc
est, hominem qui ex illis nascitur Diaboli opus esse dica-
mus, infideliter & imperitè calumniatur. Negat Augustinus
opus Dei & opus Diaboli vnū & idem esse: Illyricus adse-
rit. Iana

rit. Iam tu cogita lector num Augustino grauissimo scrip-
tori potius, an verò nouo Manicheo Illyrico velis adhi-
bere fidem in negotio religionis. Apud me sanè & meritò
multis modis potior est Augustini grauis authoritas, qu-
àm Illyrici futilitas, qui in hac controuersia non constat si-
bi. Pergit in disputatione Augustinus, & quia Iulianus que-
ssiunculis suis exagitarat eum, num Deum vel Satanam di-
ceret conditorem paruulorum? Disertè respondet Augusti-
nus. Hominem ipsum esse opus Dei: Sed peccatum originis
in paruulis esse opus Satanæ. Et hæc non esse confundenda.
Verba illius sunt: scriptura dicit acquisiui hominem per
Deum: Vnde constat opus Dei esse quem per Deum acquisi-
tum scriptura diuina testatur: Quis hinc dubitat? Quis hoc
neget maximè Catholicus Christianus? Opus Dei est homo,
Sed carnis concupiscentia sine qua si peccatum non præ-
cessisset tranquillæ voluntati obedientibus sicuti cætera
membra genitalibus, seminaretur homo, non est ex patre,
sed ex mundo est. Non tantum adserit, sed & scripturæ au-
thoritate probat hominem esse opus Dei: Sed concupis-
centiam carnis, cum qua feminatur homo, non esse à patre,
sed ex mundo. Pius Augustinus credidit neminem fore qui
de tam manifesta sententia dubitaturus vnq; esset. At Illy-
ricus non tantum dubitat, sed palam eam oppugnat &
contendit hominem corruptum esse opus Satanæ. Illyricus
ergò iudicio Augustini non est Catholicus Christianus. Il-
lyticus etiam adserit peccatum originis esse à Deo: Sed
scriptura & Augustinus negant disertè concupiscentiam
carnis esse à patre. Illyricus ergò contradicit Sacræ scriptu-
ræ & piæ antiquitati & noua cudit portenta. Paulò post in-
quit Augusti: De vicio hic agitur quo est deprauata natura
bona: Cuius vitij author est Diabolus: Non de naturæ ipsi-
us boni.

us bonitate cuius author est Deus. Vides quàm accuratè discernatur vitium naturæ ab ipsa natura: Opus Dei ab opere Diaboli. Capit: 26. Ac per hoc mala quæ acciderunt naturæ, non discernendo ab ipsius bonitate naturæ non eam quia falsum est, ostendit sanam, sed sanari non permittit ægrotam. Repræhendit Augustinus Iulianum quod peccatum originis vt accidens malum non distinxerit à bonitate naturæ. Eiusdem inscitia & nos arguimus Illyricum. Procedente deinde disputatione cum Iulianus sophisma vrgeret, Opus Diaboli per opus Dei transire non sinitur: Augustinus fortiter repellit & proterit hoc commentū & ostendit peccatum originis vt opus Diaboli per hominem qui est opus Dei transire: Et nititur testimonio Pauli: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum. Et tandem hanc disertissimam ponit sententiam Cap: 29. Sed etiam in paruulo non vnum est tantum, id est natura in qua creatus est homo à Deo bono: Habet enim & vitium, quod per vnum in omnes homines pertransijt, sicut sapit Apostolus non sicut desipit pelagius? Horum itaq; duorum quæ in paruulo esse diximus vnum adscribitur Deo: Alterum Diabolo. Vides quàm distinctè loquatur Augustinus? Illyricus verò hæc foedissimè confundit contendens naturam hominis & peccatum originis esse vnum & idem: & peccatum originis esse cum à Deo tum à Diabolo. Quin igitur noua Illyrici portenta toto pectore execramur, & illius confusam Theologiam ab Ecclesia arceamus: Non addam hîc plura testimonia cum res sit manifestissima. Si autem lector plura huius generis requirit legat librum. 2. Augustini de peccato originali contra Pelagium; Cap: 33. 36. & 40. Item librum primum de nuptijs & concupiscentia: Vbi statum disputationis ponit, quòd discernere velit opus Dei ab opere Diaboli.

His

His libris perlectis expendas apud te Lector quàm immanis & inaudita impudentia fit in Illyrico, qui audet adstruere Augustini doctrinam cum nouo suo dogmate de substantiali peccato originis congruere.

Quarto loco probandum nobis est quòd Augustinus disertè docuerit peccatum originis esse accidens vicium: Quæ phrasis est sudes in oculis Illyrici. Mirum est Illyricum sine sophistica transijisse vocem Accidentis. Certa, accommodata & perspicua vox est, quæ opponitur substantiæ, siue de forma substantiali siue de materia agas. Nam & formæ sunt accidentales: lucem metuit, ideò aliud diuerticulum quæsiuit: fingit Augustinũ de peccatis actualibus, & de rebus venereis esse locutum, quoties dixit concupiscentiam carnis esse accidens vicium. Quod si ergò demonstrauerimus expressè Augustinum non tantum de peccatis actualibus, sed de ipso peccato originali disertè pronunciaisse quòd sit accidens vicium: Illyricus non tantum cecidit causa, sed etiam coràm Ecclesia de manifesta sycophantia conuictus erit. Age igitur proferamus testimonia quæ nulla sophistica labefactari possunt. Augusti: Hypog: lib: 4. Quam Apostolus legem, hoc est, malam consuetudinem nominat, & esse dicit in membris contrariam legi mentis, ne obediatur legi Dei: Iam te interrogo argute sophista: Lex in membris repugnans legi mentis: (Verba Pauli Rom: 7. Agnoscis) est ne peccatum actuale vel originale: Quid hæsitas? Plagas metuis? Insidiæ nullæ hïc sunt, campo aperto congedimur. Pauli testimonium ante oculos iacet. Iam tu pronuncia, lex in membris repugnans iuxta Apostolum legi mentis an non est peccatum originis? Velis nolis cogeris facteri: Et confusio tua te tacente multis in locis sic responderet. Iam ergò progrediamur in lectione Augusti: Audite ergò inquit

inquit, quanta sit iniquitas huius mali, quidue hinc homo
patiatur infirmus; Apostolo dicente & disputante inter cę-
tera: Nam concupiscentiam, inquit, nesciebam nisi lex di-
ceret: Non concupisces: Non dixit: Concupiscentiam non
habebam; Sed nesciebam? Quid? Vtrum malum esset. Habe-
bam igitur, sed tanq̄; naturale bonum esse credebam: Cum
autem lex diceret: Non concupisces: Cognoui non naturale
bonum, sed per peccatum accidens esse malum concupis-
centiam. Hic sanè concidit Illyricus. Supra enim ipse con-
fessione audiuius Augustinum de peccato originis loqui:
Et hic pronunciat hanc concupiscentiam esse malum acci-
dens. Annon igitur cecidit causa Illyricus? An non manife-
stæ sycophantiæ conuictus est Illyricus? Dicere enim non
potest se ignorasse hoc testimonium; Nam in pagellis ei
monstraueram: cur saltem non inspexit Augustinum? Ve-
rum ille ytraq; manu claudit oculos ne lucem veritatis vi-
deat. Videant ergò pij quibus Deus aperuit oculos. Sic eti-
am scribit Augustinus. lib: 6. Contra Iuliam: Cap. 3.

Non enim dici potest, præputium corpus est, hoc au-
tem quod trahitur in origine vitium, & illo quidem abscis-
so, vim eius tamen nequaq̄; tolli potuisse de semine; Hoc
verò vitium quod non est corpus, sed accidens cum indul-
gentia sit remissum, in semine non potuisse residere: Hoc in-
quam, à quouis callidissimo dici non potest, cum authorita-
te diuina superetur, qua ipsa pars corporis ob hoc iussa est
amputari, vt hoc vitium purgaretur. Quod nisi esset in se-
mine, ad paruulos, quibus circumcisione illa corporis aufe-
rendum est, nullatenus perueniret. Neque si minimè perue-
nisset, indigeret nullatenus hac corporis circumcisione se-
moueri. Cum autem paruulus proprium nullum habeat
omnino peccatum, restat vt nullum eidem aliud auferatur
nisi

nisi originale illo remedio, sine quo perit anima eius de populo suo, quod sub iusto Deo non fieret, nisi esset culpa quæ fieret.

Gravissimi ponderis est hoc testimonium Augustini: Itaque moneo Lectorem ut & scopum disputationis & gravitatem verborum diligenter expendat. Disputabat Iulianus Patrem non posse in prolem trajicere, quo ipse careret. Augustinus contra demonstrat generantem posse in prolem trajicere, quo ipse careat. Exemplo id docet. Quia circumcisus parens transferat in prolem præputium quo ipse careat. Ac quia Paulus circumcisionem confert cum Baptismo, Augustinus per similitudinem præputium confert cum peccato originis. Et sic rationatur à simili: Et si parens careat reatu peccati originis, potest tamen eum, quo ipse caret trajicere in prolem. Hic ne cavillo elabatur Iulianus videlicet præputium esse corpus vel substantiam: Peccatum originis esse accidens idcirco non posse trajici: Anteuertit eum Augustinus & docet etiam si peccatum originis sit accidens viciū, tamē rectè adseri quod trajiciatur à parente in prolem. An quis iure hic potest maiorem desiderare lucem? Augustinum de peccato originis disputare manifestissimum est: Dicit enim de vicio quod trahitur in origine: Hoc non est peccatum originis: Dicit de vicio quod residet in semine: Hoc sanè non est peccatum actuale. Sed originale: Dicit parvulis auferri per circumcisionem peccatum originale: Augustinum adfirmare & aduersario suo Iuliano concedere quod peccatum originis sit accidens manifestissimum est. Quia dicit, hoc viciū quod trahitur in origine, & quod paulò post vocat peccatum originale, non est corpus, sed est accidens. Quid ergo maiore probatione est opus? Non reperiuntur nunc alia Augustini testimonia, quæ testantur familiariter ei

re ei fuisse vocare peccatum originis accidens, quæ medio-
cri diligentia collegi & pio Lectori indicaui in meo Anti-
doto parte: 4. Nec ego concedo Illyrico sophistæ quòd Au-
gustinus quando dixit libidinem esse accidens malum, non
de peccato originis sed tantum de re venerea & de peccato
actuali, sit locutus. Has præstigias & fraudes prolixè refuta-
rem si opus esset, & nisi studerem nunc breuitati: Libido &
concupiscentia illa carnis, de qua disputat Augustinus con-
tra Pelagianos pars est peccati originis, quod & Lutherus in
genesis fatetur. Totū autem & partes in eodem sunt prædi-
cameto. Adserendo igitur libidinem esse accidens, adseruit
& peccatum originis esse accidens. Ac quod non de actuali
peccato, nec de motibus, sed de ipso morbo naturæ, & fonte
prauorum motuum sit locutus, manifestissimum est ex
multis dictis, atq; ex prolixis Augustini disputationibus, in
quibus nunc peccatum originis, nunc concupiscentiam car-
nis, nunc legem in membris appellat. Cont: 2. Epistolas pe-
lagianorum ad Bonifa: lib: 2. Cap. 2. Recitat Manicheorum
& Pelagianorum dogmata contraria: Et vtraq; damnat.
Manichæi, inquit, carnis concupiscentiam non tanq; ac-
cidens vicium, sed tanq; naturam ab æternitate malam vi-
tuperant. Pelagiani eam tanq; nullum vicium, sed naturale
sit bonum insuper laudat: Catholica vtrosq; redarguit Ma-
nichæis dicens non natura sed vicium est: Pelagianis dicens
non à Patre sed ex mundo est: Vt eam velut malam valetu-
dinem sanari vtriq; permittant, desinendo illi tanq; insana-
bilem credere, isti tanq; laudabilem prædicare. Rimas om-
nes obserua Lector ne sisyphus elabatur. Palàm est quòd
pronunciet Augustinus Manichæos in eo redargui à Ca-
tholica Ecclesia, quòd adserant carnis concupiscentiam es-
se non accidens vicium sed naturam: Quærendum est igi-
tur quid

tur quid Augusti : per concupiscentiam carnis intellexerit. Doctis notissimum est Augustinum intelligere peccatum originis. Sed quia id inficiatur Illyricus conuincendus est. Augustinus opponit inter se Manichæorum & Pelagianorū errores : Haud dubiè de eadem re. Pelagiani, inquit, concupiscentiam carnis tanq̃ naturale bonum laudant : Quid? An Pelagiani laudabant peccata actualia? Nequaq̃, doceri id non potest. Sed ipsum originis morbum, ipsam inclinationem ad libidines & omnis generis peccata vocabant bonum naturale, & negabant peccatum originis. Ergò & Manichæi negabant peccatum originis esse accidens. Præterea Augusti : concupiscentiam, quam Catholica Ecclesia dicit esse vicium accidens, nominat malam valetudinem quæ sit sananda: An non igitur manifestum est Augustinum non de peccatis actualibus, sed de fonte eorum loqui, nimirum de peccato originis, & fateri quòd sit accidens vicium : qui verò id negant eos Catholica Ecclesia tanq̃ Manichæos redarguit. Vindicauimus Dei beneficio piam Augustini sententiam ab audaci mendacio & impudenti calumnia Illyrici, ac luce meridiana clarius demonstrauius Augustinum disertis verbis, & multis in locis, & quidem in certamine quod illi erat cum astuto sophista Iuliano, vbi oportebat eum circumspèctè loqui & probè ponderare suas sententias, hæc quatuor adfirmare.

1. Quòd peccatum originis non sit substantia vllò modo, nec materia nec forma substantialis.
2. Quòd omnis substantia, in quantum est substantia, sit res bona & condita à Deo.
3. Quòd in Ecclesia iuxta sacram scripturam distinguì neccesse sit inter opus Dei quod est homo, & anima, & ratio & corpus: Et inter opus Satanæ quod est peccatum originis.

4. Quòd peccatum originis sit accidens vicium,
Demonstrauimus etiã sophismata, effugia & ca-
uillationes Illyrici non habere locum. Idq; euicimus ex
continua disputatione Augustini, & varijs circumstantijs,
declarationibus, testimonijs, quibus Augustinus vritur. Iam
si quis est qui hac tanta & tam clara luce sibi non patitur sa-
tis fieri, sed audeat adhuc contendere Augustinum probasse
dogma Illyrici de substantiali peccato, & à nostra confessi-
one in qua docemus peccatum originis esse accidens vici-
um alienum fuisse, eum profectò necesse est furore & odio
sinceræ veritatis transfuersum agi, & non solum pietate,
mêre, & cogitatione, sed etiã sensu communi destitui: nec
penſi quidq; habere quid cum Deo tum Ecclesiæ probetur:
sed hoc vnum tantum studere vt quoquo modo pessimam
suam causam palliet, siue id cum contumelia Dei, & detri-
mento suæ salutis, & tristi damno Ecclesiæ fiat, siue secus.
Tam immanem autem furorem hominum, tu domine Iesu
clementer reprime, & suscipe tuæ veritatis patrocinium, A-
men.

Examinemus nunc etiã paululum cuiusmodi dicta Au-
gustini Illyricus alleget vt aliquo saltem fuce veler suum
errorem. Atq; ego fanè vehementer miratus sum hominem
eò audaciæ processisse vt tentauerit saltem se Augustini pa-
trocinio tueri: Vehementer miro, inquam, Illyricum quàm
primum librum aliquem Augustini in manus sumpsit non
primo intuitu à suo nefario conatu deterritum & depulsum
esse. Passim enim occurrunt sententiæ, quæ ex diametro
pugnant cum dogmate Illyrici. Sed haud dubiè fidit acu-
mine sui ingenij, & solatur se multorum pastorum negli-
gentia, quos scit non multum operæ ponere in legendo Au-
gustino & veteribus scriptoribus; Reliquos etiã homines

omnes præ se pro fungis habet, quibus nullus insit sensus
communis, quo mendacia & sophismata eius possint depre-
hendere. verū heus tu nec tantę inscitie, nec negligentie vni-
uersa Iesu Christi Ecclesia in qua habitat spiritus sanctus,
ducens suos in omnem veritatem, & tribuens donum diju-
dicandi spiritus abs te condemnari debebat? Sed videamus
locos Augustini ab Illyrico citatos.

De Ciuitate DEI: lib: 15: Capit. 7. Hæc est enim
salubris poenitentiae medicina, & veniae petitio non in-
congrua, vt vbi ait, ad te enim conuersio eius, non subau-
diatur erit, sed sit, præcipientis videlicet, non prædican-
tis modò. Tunc enim dominabitur quisq; peccato, si id
sibi non defendendo præposuerit, sed poenitendo subiece-
rit. Alioquin & illi seruiet dominanti, si patrocinium
adhibuerit accidenti. Sed vt peccatum intelligatur con-
cupiscentia ipsa carnalis, de qua dicit Apostolus: Caro
concupiscit aduersus spiritum: in cuius carnis fructibus &
inuidiam commemorat, qua utiq; Cain stimulabatur, &
accendebatur in fratris exitium: benè subauditur erit, id
est, ad te enim conuersio eius erit, & tu dominaberis illiust.
Cum enim commota fuerit pars ipsa carnalis, quam pec-
catum apellat Apostolus vbi dicit: Non ego operor il-
lud, sed quod habitat in me peccatum: quam partem ani-
mi etiam philosophi dicunt esse vitiosam, non quæ men-
tem debeat trahere, sed cui mens debeat imperare, eamq;
ab illicitis operibus ratione cohibere: Cum ergò commo-
ta fuerit ad aliquid perperam commitendum, si acquies-
catur & obtemperetur dicenti Apostolo: Ne exhibeatis
membra vestra arma iniquitatis peccato: ad mentem do-
mita & victa conuertitur, vt subditæ ratio dominetur,

Hoc præcipit Deus huic, qui facibus inuidiæ inflamma-
batur in fratrem, & quem debuerat imitari, cupiebat au-
ferre. Quiesce, inquit, id est, manus à scelere contine. Non
regnet peccatum in tuo mortali corpore ad obediendū de-
siderijs eius, nec exhibeas membra tua iniquitatis arma pec-
cato. Ad te enim conuersio eius, dum non adiuuatur re-
laxando, sed quiescendo frenatur. Et tu dominaberis il-
lius.

Ego nomine Ecclesiæ gratias ago Illyrico quòd hunc
insignem locum Augustini monstrauit Ecclesiæ, & nos An-
tagonistas suos pluribus instruxit armis. Sed toto pectore
fraudem eius & impudentiam detestor, quæ palam est ex
huius loci citatione. Ille sic argumentatur, Augustinus ad-
pellat partem carnalem, quod peccatum appellat Paulus in
loco ubi agit de peccato originis. Ergò Augustinus sensit
ipsam essentiam carnis esse peccatum originis. Respondeo.
Augustinus hac phrasi (cum commota fuerit pars carnalis)
non intelligit substantiam vel essentiam carnis, quàm plu-
rimis in locis fateatur esse rem bonam, conditam à Deo: sed
intelligit concupiscentiam carnalem, ut paulò superius no-
minauerat. Infidias struit Illyricus Manichæus Augusti-
no in uocula (pars) Totum & partes sunt in eodem prædica-
mento. Verum mens Augustini ex toto contextu satis est
manifesta. De peccato enim originis loquitur, hoc certissi-
mum est. Et hoc peccatum nominat concupiscentiam car-
nalem. Deinde appellat partem carnalem: Sed quid? num
partem substantialem carnis, ueluti ossa, epas, sanguinem,
vel etiam animam? nequaquã. Sed accidentalem: uidelicet
malam illam qualitatem quæ habitat in homine & tenacis-
simè ei adhæret. Perinde ac si tenebras in mente carnalem
partem hominis nomines. Quòd dicit Augustinus de con-
cupiscen-

cupiscentia carnis loqui Apostolum cum dicit: Caro concupiscit aduersus spiritum, rectissime pronunciat. Sed non dicit: Caro est peccatum originis. Vel caro quò ad substantiam est peccatum originis: quod contendit Illyricus. Apostolus simul complectitur subiectum & peccatum originis quod est in subiecto. Quæ tandem hæc est consequentia? Apostolus his verbis Caro concupiscit aduersus spiritum, loquitur de peccato originis: Ergò ipsa substantia carnis est peccatum originis?

Vis autem scire Lector mentem Augustini, quomodo hoc Pauli dictum intelligat, & quòd nequaquã sentiat ipsam substantiam carnis esse peccatum originis, tum legas declarationes ipsius Augusti: De natura & gratia. Cap: 53. Vbi prolixè disputans de hoc dicto Pauli: Gal: 5. aliquoties repetit, Non carnis substantiam, sed vitia carnalia eo accusari. Verba Augustini sunt. Non enim ille Paulus substantiam carnis accusat, cum dicit liberari se cupere de corpore mortis huius, cum etiam corporis sicut animæ natura Deo bono authori sit tribuenda: sed utiq; de vitijs loquitur. Item, Cap: 56. Caro concupiscit aduersus spiritum: non de carnis substantia, sed de operibus substantiæ sentire necesse est. Item, lib: 6. Cap: 11. contra Iulianum: prolixè tractans locum: Caro concupiscit aduersus spiritum: ponit hæc verba. Nemo nostrum substantiam corporis, nemo naturam carnis accusat: Et tamen contra concupiscentiam carnis damnabilem tot libris disputat. Manifesta igitur sophistica est quòd Illyricus fingit Augustino idem esse carnis substantiam & peccatum originis. Cum hanc calumniam multis in locis à se depellat. Atq; etiam in hoc ipso præcedenti capite libri 15. de ciuitate Dei, amplissima fraus Illyrici patet. Augustinum de peccato originis loqui nullum est dubium. Sic

autem inquit initio capitis. 6. precedentis, languor est quip-
pe iste, id est, inobedientia, de qua in libro 14. differuimus,
primæ inobedientiæ supplicium & ideò non natura, sed vi-
ciũ est. Cum languorem in homine nominat inobedienti-
am non intelligit actuale peccatũ, sed originale: languor
enim non est actus. Et lib: 14. de peccato originis differuit.
Et peccatum originis est supplicium primæ inobedientiæ,
id est, lapsus Adæ, Hic languor, & hoc peccatũ originis non
est natura inquit sed vicium. Augustinus ergò Illyrico in
os contradicit. Deinde in 7. Cap: paulò ante verba quæ Il-
lyricus mutilitate citauit, Augustinus peccatum originis
vocat accidens. Alioquin, inquit, & illi peccato seruiet do-
minanti: si patrociniũ adhibuerit accidenti. Perinde mihi
est siue tu subaudias sit, vel, erit, de quo disputat Augusti-
nus. Manifestum est Augustinum loqui de peccato originis,
cui homo dominari debet, quod vocat concupiscentiam
carnalem, & partem carnalem, & peccatum inhabitans iux-
ta Paulum Ro: 7. Et difertè hoc ipsum peccatum vocat Ac-
cidens. Cum maiusculis literis pinxeris voculas quibus
insidiaris, partem carnalem, partem animi, cur non saltem
minimis literis pinxisti vocem accidentis? Adeone inui-
des lucem Ecclesiæ? Vt vocem quæ sola potuisset dirimere
controuersiam prorsus oppresseris silentio? voculam autem
quæ ab ineptis philosophis est desumpta, & *καταχρηστικὴ*
posita, veluti alutam distenderis vt solis lumen auerteres?
Hoc scilicet est fideliter erudire Ecclesiam. Quæ dementia
est ex obscura & impropria phrasi, quòd Augustinus concu-
piscentiam dixit partem carnalem, sicuti philosophi ignari
doctrinæ Christi, concupiscentiam dixerunt partem ani-
mi, extruere velle nouum dogma in Ecclesia, quòd pecca-
tum originis sit substantia carnis humanæ, cum integros li-
bros &

broſ, & iuſta volumina contra veſanum iſtum errorem Au-
guſtinus ſcripſerit, vt ſupra ſatis euidenter demonſtratum
eſt.

Anteq̄; Illyricus plura citet teſtimonia, argumentari
imò Lectore fascinare incipit. Auguſtinus inquit & patres,
etiãſi naturam hominis non expreſſe nominent pecca-
tum (Hic expreſſam habes aduerſarij confessionem piè Le-
ctor) ne vllam ſpeciem conſenſus cum Manichæis tum graſ-
ſantibus præbeant: Cur ergò tu Illyricè præbes ſpeciem
conſenſus cum infanis Manichæis? Imò veritas propter ca-
lumnias hæreticorum non fuiſſet tacenda: Sed tu velut ſo-
rex te prodis domeſtico iudicio. Etiamſi, inquit, naturam
hominis non nominant peccatum, tamen ita paſſim eam ac-
cuſant, vt ſpecifica propria, quæ ſoli peccato originali con-
ueniunt, tribuant, cuiuſmodi eſt quòd ſit res exoſa & aduer-
ſa Deo, quòd ob eam Deus irascat. Hoc verò impudens
eſt ſophiſma & mendacium. Imò patres & Auguſtinus in-
primis paſſim diſtinguit inter naturam & peccatum origi-
nis. Et diſertè dicit propter viciuſ irasci Deum homini,
non propter naturam. Hic tantum vnum citabo locum; li-
cet plurimos habeam in promptu. De peccato originali:
Cont: Pelag: & Celeftium: lib: 2. Cap. 40. Ac per hoc Deus
hominem damnat propter viciuſ, quo natura dehoneſta-
tur, non propter naturam quæ vicio non aufertur. Vides
Lector in manifeſto mendacio depræhendi Illyricum. Sed
ſophiſmata eius nunc dimittamus: Auguſtini verba ab Illy-
rico prolata ponderemus.

De Ciuitate Dei lib: 22. Capit: ſic inquit Auguſt.
Nam quod ad primam originem pertinet omnium morta-
lium progeniem fuiſſe damnatam, hæc ipſa vita, ſi vita di-
cenda eſt, tot & tantis malis plena teſtatur. Quid enim ali-
ud indicat

ud indicat horrenda quædam profunditas ignorantia, ex qua omnis error existit, qui omnes filios Adam tenebroso quodam sinu suscipit, ut homo ab illo liberari sine labore, dolore, timore non possit? Quid amor ipse tot rerum vanarum atq; noxiarum, & ex hoc mordaces curæ, perturbaciones, mœrores, formidines, insana gaudia, discordia, lites, bella, insidia, iracundię, inimicitie, fallacia, adulatio, fraus, furtum, rapina, perfidia, superbia, ambitio, inuidentia, homicidia, parricidia, crudelitas, sæuitia, nequitia, luxuria, petulantia, impudentia, impudicitia, fornicationes, adulteria, incesta, & contra naturam vtriusq; sexus tot stupra atq; immundiciæ, quas turpe est etiam dicere, sacrilegia, hæreses, blasphemia, periuria, oppressiones innocentum, calumnia, circumuentiones, præuaricationes, falsa testimonia, iniqua iudicia, violentia, latrocinia, & quicquid talium malorum in mentem non venit, & tamen de vita ista hominum non recedit? Verum hæc hominum sunt malorum, ab illa tamen erroris & peruersi amoris radice venientia, cum qua omnis filius Adam nascitur. Nam quis ignorat cum quanta ignorantia veritatis, quæ etiam in infantibus manifesta est, & cum quanta abundantia vanæ cupiditatis, quæ in pueris incipit apparere, homo veniat in hanc vitam, ita ut si dimitatur viuere, ut velit, & facere, quicquid velit, in hæc facinora, & flagitia, quæ commemoravi, & quæ commemorare non potui, vel cuncta vel multa perueniat? Sed diuina gubernatione non omni modo deserente damnatos, & Deo non continente in ira sua miserationes suas, in ipsis sensibus generis humani prohibitio & eruditio contra istas, cum quibus nascimur, tenebras vigilant, & contra hos impetus opponuntur, plenæ tamen interim laborum & dolorum. Quid enim sibi volunt multi modæ formidines, quæ cohibendis

bendis paruulorum vanitatibus adhibentur? Quid Pædago-
gi, quid magistri, quid ferulæ, quid lora, quid virgæ, quid
disciplina illa qua scriptura Sancta dicit, dilecti filij latera
esse tundenda ne crescat indomitus, domariq; iam durus
aut vix possit, aut fortasse nec possit? Quid agitur his pœnis
omnibus nisi vt debelletur imperitia, & praua cupiditas re-
frenetur, cum quibus malis in hoc seculo viuimus? Quid est
enim, quod cum labore meminimus, sine labore obliuisci-
mur, cum labore discimus, sine labore nescimus: Cum labo-
re strenui, sine labore inertes sumus? Nonne hinc apparet in
quid velut pondere suo procliuis & prona sit vitiosa natu-
ra, & quanta ope vt hinc liberetur indigeat?

Reposui sanè integrum locum vt ab Illyrico citatus
fuit, ne rursus calumnia fatiget Ecclesiam. Sed per tuam te
conscientiam oro cordate Lector putas ne sana mente præ-
ditum fuisse Illyricum cum hunc locum suæ refutationi
inserirer? Qui sic? Quia nulla vocula, nulla syllaba, nulla li-
tera hic est quæ probet hoc, quod Illyrico est probandum.
Probare debet quod Augustinus docuerit peccatum origi-
nis non esse accidens viciū sed substantiã. Ille oblitus hu-
ius status controuersię, cantillat nobis pulchrum carmen
de miserijs humanę naturę. Cur non simili ratione cecinit
nobis aliquot versus ex metamorphosi Ouidij, vel Eglogis
Virgilij. Pari enim pondere & autoritate sic argumentari
potest. Tityre tu patulæ recubans sub tegmine fagi: Ergo
peccatum originis non est Accidens: syluestrem tenui mu-
sam meditaris auena: Ergo peccatum originis est substan-
tia. Quid? Tu ne me iocari putas Lector? Non iocor. Sed im-
pudentiam Illyrici demonstro, qui sic illudere audet Eccle-
się Christi, quasi nemini cor, nemini mens inesset. Si elami-
tabit Illyricus. Annon Augustinus dicit quod ad malum
prona

prona sit viciosa natura? Respondeo, non est quaestio an
viciosa sit natura: Sed an ipsa natura sit peccatum origi-
nis. Quid opus erat integram paginam tam proluxa ora-
tione implere qua nihil ad rem facit, cum breues & plu-
rimas sententias multo elegantiores de corrupta natura
citare potuisset. De natura & gratia Cap: 53. Quid tantum
de naturæ possibilitate præsumitur? Vulnerata, sauciata,
vexata, perdita est. Item: de ciuit: Dei: lib: 14. Capit: 26.
Quandoquidem vniuersa massa tanquam in vitiata radi-
ce damnata est. An verò nos vnquam hoc negauimus
aut in dubium vocauimus? Imò hoc ingenuè fatemur: Quid
probas de quo nemo pius dubitat? Hoc te probare oportet
quòd Augustinus vnquam vel dixerit, vel scripserit,
vel pinxerit, vel etiam somniauerit quòd peccatum ori-
ginis sit substantia, & quod negauerit peccatum originis
esse accidens. Hoc hoc, Illyrice tibi erat probandum:
Verum hìc nemo est domi. Nisi forte Tityrus seipsum de-
lectans tenui auena. Viues philosophus nunc nihil ad nos.
Augustini enim testimonia nunc examinamus. Subijcit Il-
lyricus alium locum, ex epistola Augusti: 106.

Quid enim vberius & veracissima confessione ple-
nius, quàm illud est in quadam Epistola tua, vbi naturam
nostram non mansisse, vt condita est, sed vitiatam esse per
illum generis humani patrem, humiliter deplorasti di-
cens: Pauper ego & dolens, qui adhuc terrenæ imaginis
squalore concretus sum, & plus de primo quàm de secun-
do Adam carnis sensibus & terrenis actibus refero, quo-
modo tibi audebo me pingere, cum coelestis imaginis in-
ficiator prober corruptione terrena? Vtrinq; me conclu-
dit pudor. Erubescio pingere quod sum, non audeo pin-
gere

gere quod non sum : odi quod sum , & non sum quod amo.
Sed quid misero mihi proderit odisse iniquitatem , & ama-
re virtutem , cum id potius agam quod odi , nec elaborem
piger id potius agere quod amo , ipse discors & intestino
bello distrahor dum spiritus aduersus carnem , caro ad-
uersus spiritum dimicat , & lex corporis lege peccati le-
gem mentis impugnat. Infœlix ego qui in me venenatum
inimicæ arboris gustum , nec crucis ligno digessi. Durat
enim mihi illud per Adam virus paternum quo vniuersi-
tatem generis sui pater præuaricatus infecit. Et cætera,
quæ de hac miseria multa connectis ingemiscendo , expe-
ctans redemptionem corporis tui , & nondum re , sed spe sal-
uum te esse cognoscens.

Prolata Augustini vel potius Paulini , cuius confes-
siones repetit August : sententia attextit Illyricus. En au-
dis naturam ipsam hominis esse prauam ? Bone Deus quis
hic est stupor mentis in Illyrico. Quid hoc ad causam
facit ? Nemo nostrum negat naturam esse mutatam in pe-
ius , naturam esse viciatam , naturam totam non tantum
malam , sed pessimam esse , quia tota corrupta , tota perdi-
ta est. Sed aliud est de quo coram Ecclesia disputo con-
tra Illyricum : nimirum quòd peccatum originis non sit
substantia sed accidens viciium : hoc hoc debebat Illyricus
probare ex Augustino saltem , si posset , siquidem sacræ
scripturæ testimonio & patrocínio prorsus destituitur.

Quid vero dicam de 2. locis sequentibus , quos alle-
gat Illyricus ? Doleo hominis cæcitatem & amentiam. Nisi
totus in reprobum sensum datus esset , non posset sic insani-
re. Probaturus ex Augustino : Quòd peccatum originis sit
substantia & non accidens viciium , adducit dicta quæ adfir-
mât quòd natura hominis sit praua & plena miserijs , & non

manſerit ſicut eſt condita. An non hæc eſt manifeſta phre-
neſis? Deinde cum poſſet multò elegantiores & magis per-
ſpicuas ſententias magno numero citare ex Auguſt: de cor-
rupta natura, deligit omnium obſcuriſſimas, & quæ mini-
mam vim probationis habêt. Auguſtinus enim in his dictis
præfert ſententias philoſophorum Ariſtotelis & Ciceronis
de miſerijs naturæ humanæ, falſæ perſuaſioni Iuliani: non
dicit Ariſtotelem & Ciceronem doctrinam de totali cor-
ruptione naturæ penitus cognouiſſe aut rectè explicafſe.
Quæ eſt igitur iſta futilitas imò inſania, quod bellæ ſenten-
tiunculæ proferuntur in medium, eorum philoſophorum,
qui doctrinam de corruptione naturæ non intellexerunt,
cum ſignificantiffima & grauiſſima dicta Auguſtini ex fon-
tibus Iſrael hauſta & definitè poſita paſſim ſint obuia. Et
tamen in illis iſtis dictis citatis ab Antagoniſta, nulla ſylla-
ba eſt, quæ probet peccatum originis eſſe accidens: loca de
verbo ad verbum ad ſcribam, vt ipſe Lector examinet num
aliquid probationis in iſtis inuenire poſſit, Auguſtinus lib:
4. con: Iulianum Cap: 15.

Videntur autem non fruſtra Chriſtianæ fidei pro-
pinquâſſe, qui vitam iſtam fallaciæ miſeriæq; pleniffimam
non opinati ſunt niſi diuino iudicio contigiſſe, tribuentes
vtiq; iuſticiam conditori, à quo factus eſt & adminiſtratur
hic mundus. Quantò ergò te melius veritatiq; viciniſſe de
hominum generatione ſenſerunt, quos Cicero in extremis
partibus Hortenſij dialogi velut ipſa rerum euidentia du-
ctus compulſuſq; commemorat? Nam cum multa quæ vide-
mus & gemimus, de hominum vanitate atq; infelicitate di-
xiſſet, ex quibus humanæ, inquit, vitæ erroribus & ærumnis
fit, vt interdum veteres illi, ſiue vates, ſiue in ſacris inſtituſq;
tradendis diuinæ mentis interpretes, qui nos ob aliqua ſce-
lera

lera suscepta in vita superiore, poenarum luendarum causa
natos esse dixerunt, aliquid vidisse videantur: verumq; sit
illud quod est apud Aristotelé, simili nos affectos esse sup-
plicio, atq; eos qui quondam, cum in prædorum Hetrusco-
rum manus incidissent, crudelitate excogitata necabantur,
quorum corpora viua cum mortuis, aduersa aduersis ac-
commodata, quàm aptissimè colligabantur: Sic nostros
animos cum corporibus copulatos vt viuos cum mortuis
esse coniunctos. Nonne qui ista senserunt, multò quàm tu-
melius, graue iugum super filios Adam & Dei potentiam
iusticiamq; viderunt, etiamsi gratiam, quæ per mediato-
rem liberandis hominibus concessa est, non viderunt?

Item Augustinus libro eodem cont: Julia: Capite
12. In libro tertio de republica idem Tullius hominem di-
cit non vt à matre, sed vt à nouerca natura editum in vi-
tam, corpore & nudo & fragili, & infirmo: animo autem
anxio ad molestias, humili ad timores, prono ad libidines:
in quo tamen inesset tanq; obrutus quidam diuinus ignis
ingenij & mentis. Quid ad hæc dicis? Non hoc autor iste ma-
le viuentium moribus dixit effectum, sed naturam potius
accusauit. Rem vidit, causam nesciuit. Latebat enim eum,
cur esset graue iugum super filios Adam à die exitus de
ventre matris eorum, vsq; in diem sepulturæ in matrem
omnium: quia sacris literis non eruditus, ignorabat origi-
nale peccatum.

Credo Illyricum saltem chartam opplere voluisse, cum
nihil inueniret solidi quod adferret. Attendant ergò pij
& cordati Lectores. Miror ego sanè si Cicero per febrem
aliquid somniauit de amissa imagine Dei in homine: Di-
ctum Ciceronis, hominem non à matre, sed à nouerca natu-
ra editum esse: adeò non meretur laudem in Ecclesia, vt

p̄arum abfit à blasphemia. Deus enim natura est qui edidit hominem ; hunc Deum beneficentissimum nouercam potius quàm matrem adpellare fœda blasphemia est. Sed Illyricus in lectione authorum versatur, sicut gallus galinaceus apud AEsopum vertens sterquilinum putre granum precioso vnioni longè præfert. Nam præclaras & insignes sententias Augustini quæ cum preciosissima Margarita verbo Dei nimirum consentiunt negligit. Grandis enim prudentiæ est teste Hyeronimo aurum in luto legere : à qua Manichæus ille totus nunc alienus est. Mutilas vero & mancas & quodammodo impias philosophorum sententias admiratur.

Postq̄; aliquot prolixas posuit sententias Augustini quæ prorsus nihil ad causam faciunt, incipit rationibus colligere Augustinum ab ipsius errore Manichæo non fuisse alienum. At nos non ratiunculas desideramus, sed clara, diferta, perspicua & omni ambiguitate carentia testimonia, quæ doceant Augustinum vel pinxisse, vel scripsisse, vel docuisse, vel somniasse quòd peccatum originis sit substantia, non sit accidens. Sed nullum proferre potest. Bellas ratiunculas videamus tamen.

Augustinus liberum arbitrium, quo nostram naturam & rationem notat, dicit ita immutatum esse, vt valeat tantum ad peccandum, & esse seruum: & hominem de suo esse Satanam: Et quid hinc sequitur Illyrice? Ergò peccatum originis est substantia. Consequentia scilicet firmissima à baculo ad angulum. Liberum arbitriũ non significat ipsam substantiam animæ vel rationis si propriè loqui velimus sed ipsam libertatem mentis & voluntatis qua Adam in creatione ornatus fuit: substantiam mentis & voluntatis retinuit Adam: Sed liberum arbitrium, id est, libertatem spiritua-

spiritualem prorsus amisit. Scriptores vt Bernhardus & alij
sæpè confundunt substantiam animæ & eius libertatem:
ac sese implicant. Accipit Augustinus alicubi liberum
arbitrium pro ipsa mente, sed improprie. Aliud est mens &
voluntas: aliud libertas in mente & voluntate. Sed valeant
num ista, mens & voluntas mutata, & deprauata est & tantū
ad peccandum valet. Sed hinc non sequitur peccatum ori-
ginis esse ipsam substantiā hominis: aliud enim est substan-
tia hominis, aliud corruptio eius substantiæ. Homo de suo
est Satanus, id est, malus, & aduersatur Deo & veritati &
proprie salutis. Sed hinc non sequitur, peccatum originis est
substantia. Diuersissimæ propositiones sunt homo est malus,
& homo est ipsa malitia. Posterior phrasis non admittitur
nisi per tropum, vt tu quantus quantus es, nihil nisi sapi-
entia es.

Quòd dicit Augustinum easdem proprietates tribue-
re peccato originis & carni, putidum est sophisma, & non ca-
ret mendacio. Carnis specifica proprietas est quòd sit substā-
tia: hanc proprietatem nunquam Augustinus tribuit pec-
cato originis. Peccati originis specifica proprietas est quòd
sit à diabolo, quòd sit accidens vitium. Hanc proprietatem
nusquam tribuit Augustinus carni: præstigiæ sunt igitur
quas offundit Illyricus. Semper tibi scopus disputationis
sit in conspectu Lector, & nullo negotio deprehendes futi-
litate[m] Illyrici. Status controuersie est an peccatum origi-
nis sit substantia. Iam adde tu conclusionem argumentis Il-
lyrici.

Caro est misera bestia,

Ergò peccatum originis est substantia.

Caro in malitia semper vult esse potens:

Ergò peccatum originis est substantia.

Quis hinc non videt nulla consequentia hæc cohære?
Sed hoc egregium est quod inquit. Neq; in eo situm est
aliquid quòd Augustinus essentiam hominis non expresse
nominat peccatū. Hoc sanè illustre exemplum est, grauiter
à Lactantio dictum esse: A deo ipsa veritas, cogente natura,
etiam ab inuitis pectoribus erumpit. Fatetur enim Illyri-
cus etiam inuito pectore, quòd Augustinus non dixerit Es-
sentiam hominis esse peccatum. Quid ergò blateras sophi-
sta? Cur turbas Ecclesiam his tuis chartis? Cur ergò contra
conscientiam tuam adfingis Augustino, quæ fateris apud
eum non reperiri? Cur clarissimis testimonijs à me prolatis
opponis tu impudentem refutationem, reuocante te ab hoc
nefario conatu tua conscientia? Hanc ergò aduersarij con-
fessionem obserua pie Lector. Quid enim audio nihil in eo
situm est? Imò totum pondus disputationis huius in eò con-
sistit: Num Augustinus docuerit & scripserit peccatum ori-
ginis esse substantiam vel essentiam, an vero accidens.

Causæ illi fuerunt inquit Illyricus; Ne præberet im-
prebes speciem consensus cum Manichæis; Rectè. Cur ergò tu
prebes speciem consensus cum Manichæis? An tibi plus li-
cet in Ecclesiam quàm Augustino? An nullum crimen est
consentire Manichæis in manifesto errore, & Manichæis-
mo scelerato & impio turbare Ecclesiam filij Dei?

Quòd dicit Augustinum vocabulum peccati more
vulgi, non iuxta scripturam vsurpasse, calumnia est, quam
supra refutaui.

Apertissimum mendacium est quòd Augustinus
vnq; docuerit, peccatum originis esse ipsam carnem homi-
nis. Imò disertè in plurimis locis docuit carnem esse à Deo,
& rem bonam: sed peccatum esse à Diabolo & rem malam:
supra satis multa posui testimonia. Illyricus verò ne gry
quidem

quidem attulit ad probandum suum mendacium. Philippus rectè & eruditè admonuit Augustinum non satis accurate distinxisse inter vim generandi inditam homini à Deo, & concupiscentiam quæ est confusio & ἀταξία. Et si hac ætate viueret Augustinus gratias ageret Philippo pro monstrata hac necessaria distinctione. Cuius necessitatem vidit Augustinus, sed turbatus sophismatibus Iuliani non semper eam perspicuè posuit. Sed Illyrico tenebris, caligine & confusione est opus, vt errorem occultet: Idcirco distinctionem hanc allatrat. Et vocat elusionem, & opponit obstacula. Lex, inquit, non tantum ἀταξίαν in abstracto sed totam concupiscentiam habet pro peccato. Quia non dicit ne inordinate concupiueris sed simpliciter, Non concupisces. Respondeo lex non damnat substantiam carnis in quantum substantia est, neq; vim generandi à Deo inditam homini; Deus enim non damnat suum opus. Sed lex damnat concupiscentiam carnis, vt opus Diaboli; quæ concupiscentia non est ipsa caro, nec est vis generandi insita à Deo, sed est ἀταξία, defectus, prauitas, vicium & vulnus inflictum naturæ per Satanam. Necessaria est igitur Philippi distinctio: & execranda est confusio Illyrici. Alterum obstaculum fuit, inquit; quòd vsitatum fuit peccatum originis definire concupiscentiam; Hoc tu observa pie Lector. Hic enim redarguit sese Illyricus. Quando ego citavi testimonia Augustini in quibus expressè dicitur concupiscentiam carnis esse accidens; Illyricus in promptu habet sophisma: hoc de re venerea & peccato actuali esse intelligendum. Hic verò oblitus sui sophismatis fatetur familiare fuisse Augustino, peccatum originis definire concupiscentiam. Habemus ergò expressam aduersarij confessionem. Tertium inquit impedimentum fuit quòd Augustino res venerea &

vis generandi in coniugio visa est peccatum: sicut & Lutherus fateretur. Respondeo, Illyricus petulanter & Augustino & Luthero iniuriã facit. Etsi enim Augustinus alicubi non satis accuratè distinguat inter vim generationis & concupiscentiam carnis, & dicat ex concupiscentia carnis nasci hominem, qua de re eruditè admonuit Philippus Ecclesiã: tamen passim vrget, inculcat & demonstrat naturam à Deo inditam à vicio naturæ quod accessit nimirum concupiscentia distinguendam esse. Vt in meo antidoto par: 4. copiosè & euidenter est demonstratum. Lutherus in genesin sæpè & disertissimis verbis docet opus Dei sanctissimum & purissimum in generatione à sordibus libidinis & peccati originis distinguendum esse. Inspiciat Lector comment: in gen: Capite 21: pag: 161: fac: 2. & partem 4. mei antidoti vbi multa testimonia Lutheri collegi. Ad dicta verò Lutheri quæ à nouis Manichæis contorquetur respōdi & in meo antidoto: & in Germanico scripto, in quo Lutheri testimonia contra Spangebergium collegi. Quarto, inquit Illyricus, Augustinus disputat de massa perditionis: quid verò hinc sequitur? Tu ne sic colligis. Massa generis humani tota est perditã: Ergò peccatum originis est substantia? Lector facile videt scopas dissolutas. Multoties admonui diuersissimas esse phrasas. Humana natura tota est corrupta: & humana natura est ipsum peccatum originis. Vt illam sententiam amplectimur vt pote fundatam in verbo Dei: Ita hanc detestamur vt delirium Manichæorum;

Quintò repetit Augustinum peccatum originis passim vocare concupiscentiam: Hoc verissimum est: sed aufer tu mendacium tuum quod adsuas. Concupiscentia enim non est ipsa nostra natura: sed teste Augustino est vicium, morbus, vulnus naturæ quod ei infixit Satanã. Aut Il-

lyrico

lyrico plane ignotus est Augustinus: Aut extrema in isto homine impudentia est, quod audet persuadere Ecclesiam Augustinum docuisse peccatum originis esse ipsam naturam hominis. Cum Augustinus sæpè integra volumina scripserit vt distingueret inter naturam hominis & peccatum originis. Apologia etiam iniuriam facit Illyricus. Sed de talibus cauillationibus satis in antidoto est dictum: Nunc in vindicando Augustino opera locanda est.

De defectu boni, & positione mali supra est dictum. Calumniosè allegat Illyricus meam analysin: non enim patrocinatur ipsius figmento: sed evertit illud. Videat Lector 3. partem Antidoti. Falsò dicit Illyricus necessariò poni nouam formam substantialem, cum adseritur defectus & malum positiuum: Nam defectus non significat substantiam, sed donorù carentiam & amissionem in substantia: Et malum positiuum non significat substantialem formam, sed inhærentem prauitatem, maliciam, confusionem. Quæ non sunt nihil negatiuè. Nouum deliramentum est Illyrici ignotum toti antiquitati, commentum de forma substantiali quæ sit peccatum originis.

Sextò, huiusmodi contextit argumentum Illyricus.

Substantiæ bonæ non commutantur in accidentia sed in substantias malas.

Sed substantiæ bonæ commutatae sunt in malum, id est, in peccatum: teste Augustino qui dicit passim mala orta esse ex bonis.

Ergò & malum seu peccatum est substantia.

Respond: ad minorem. Illyricus aut impudentem agit sophistam allegando Augustinum: aut vix per transennam cum intuitus est.

In plurimis locis & contra Pelagianos & contra Manichæos disputans docet Augustinus: mala orta esse ex bonis. Vt peccatum ex voluntate Adæ: Bonas substantias posse cōmutari in malas. Sed quid? Num vnq; per febrem somnauit Augustinus substantias bonas commutatas esse in malum, id est, peccatum originis? Delirium hoc est & figmentum Illyrici: quod ignorauit Augustinus. Mala orta sunt ex bonis commutabilibus: nimirum vt defectus & confusiones, & accidentia à causâ efficiente commutabili. Si Adâm fuisset incommutabiliter bonus, nō potuisset peccare: Sed quia ex nihilo est factus, commutabilis fuit. Idcirco licet bonus fuerit, & bona eius voluntas: tamen mutatus commisit peccatum, & author mali extitit. Hoc est quod vrget Augustinus. Sed inquit Illyricus substantiæ sunt commutatae & corrupta: ita vt substantiæ bonæ antea, nunc sint malæ: fateor, sed substantiæ non sunt commutatae in ipsum malum vel in ipsum peccatum originis vt tu deliras. Nam subiectum in quo est facta mutatio & corruptio non est ipsa corruptio aut malum, aut peccatum quod accidit subiecto & ei nunc inhæret. Friuolum ergo & putidum est Illyrici sophisma ex contorsione verborum Augustini, cuius mentem aut non videt Illyricus aut præ odio veritatis non vult videre. Mala orta sunt ex commutatione substantiæ: non quòd substantiæ mutatae sint in ipsum malum seu peccatum: per deliram metamorphosin Illyrici: Sed quòd substantiæ ex creatione bonæ, accidente peccato & corruptione, factæ sint malæ.

Diuersissima autem sunt mala seu corrupta substantia, & malum seu peccatum. Hoc enim est accidens in subiecto: Illud verò subiectum cui triste accidens inhæret.

Rursus aliud est sophisma, quòd dicit naturam mali posse:

posse à Deo mutari in bonum. Locus est, lib:1: August: cont:
Iulia; Cap:2. In examine verborum Basilij. Suntq; hæc verba
Augustini: Sed quòd ait facillè posse malum à voluntate,
vel à substantia separari, non humanæ facile est voluntati,
sed misericordiæ Dei: Quod aduersus Manichæos utiq;
sufficit, qui putant esse impossibile mutari in bonum natu-
ram mali: Ideò non ait Basilius ipsam voluntatem hominis,
sive substantiam, sive naturam, malum à se posse facillè sepa-
rare: sed ab ea facillè posse separari: sic verba sua librans, vt
& Manichæos contra quos agebat refelleret & contra diui-
nam gratiam humanam superbiam non extolleret. Ille
quippe omnipotens cui secundum Euangelium facile est,
quod hominibus impossibile est malum quòd nobis accidit
vel ex primi hominis, vel ex nostra insuper voluntate, ita
suae gratiæ largitate consumet, vt subiecta substantia vo-
luntati, quemadmodum commemorasti dixisse Basilius,
munda possit per omnia possideri, sic omnino vt nullius
mali vel signa remaneant: hætenus Augustinus. Iam te ob-
testor pie Lector per tuam salutem vt diligenter attendas
ad verba Augustini, & probè obserues detestandam sophi-
sticen Illyrici, qui ex vna vocula ambiguè posita conatur
portentosum dogma ad fingere Augustino, cum Augusti-
nus totis voluminibus hunc ipsum portentosum errorem
impugnet & refellet. Quòd enim Augustinus dicit Mani-
chæos putasse quòd impossibile sit mutari in bonum natu-
ram mali: hoc Illyricus egregius interpret & Sarscriptu-
ræ & patrum, sic enarrat, ac si sensisset Augustinus mali, hoc
est, peccati originis esse quandã naturam. Et naturam pec-
cati originis posse mutari in bonum, id est, in iustitiam ori-
ginalem. Quis verò pius non detestetur tantam proteruiam
& libidinem sophisticandi? Reprimat Deus tantam audaci-
am fir.

am fingendi portentosa dogmata, & contorquendi sanctorum patrum dicta. Hæc ne est gratitudo tua Illyrice quam exhibes venerando Ecclesie doctore Augustino, qui præclare meritus est de Ecclesia & nobis omnibus quod sacrilega audacia, & quantum ego indicare possum contra conscientiam tuam & immania dogmata illi adfingis, & ipsius dicta sceleratè contorques & ad fucandum tuum delirium ijs abuteris? Tu verò mi Lector vide qualis gurges & vorago sophismatum sit Illyricus. Augustinus dixit non esse impossibile vt natura mali, scilicet hominis, mutetur in bonum: Hoc Illyricus sic interpretatur: naturam mali, id est, peccati originis posse mutari in bonum. In Augustino vocabulum (mali) ponitur adiectiuè suppresso substantiuo, quod etiam in scriptura vsitatum est. Vt Matth: 21. malos malè perdet. Sed Illyricus ex adiectiuo facit substantiuum, & pro malo homine ponit malum, id est, peccatum originis. Quis autem adeò hebeti est ingenio vt non deprehendat hanc fraudulentam & impudentem contorsionem verborum & sententiarum? Quid tandem sani, solidi & firmi habituri sumus in vniuersa Theologia, si huic sycophantæ & derisorii religionis licebit ita quiduis ex quolibet fingere & sculperè: Et postq; ipse errorum portenta in infano cerebro suo fabricauit, postea ea sanctorum patrum violenter contortis dictis colorare ea licebit? Sed fortassis quæret aliquis vnde constet Augustinum in citatis verbis de mutatione mali hominis, & non de mutatione peccati in iustitiam, vt fingit Illyricus, loqui. Respondeo. Cordatus Lector Augustini etiam sine mea commonefactione id deprehendere potest. Rudioribus autem & in Augustino minus veris euidencia huius rei argumenta monstrabo.

Primum ipse Augustinus in plurimis locis docet & solidis

solidis argumentis probat nullam esse naturam mali: Sed omnem naturam in quantum natura sit bonam esse. Inspiciat Lector lib: de natura boni contra Manichæos: Item libros contra faustum, Item contra secundinum, & contra Iulianum. Passim occurrent perspicua testimonia. Vt: libro cont: epistolam quam vocant fundamenti. Cap: 35. Quod si non inuenitur in rebus malum nisi corruptio: & corruptio non est natura: nulla utiq; natura malum est. Item de ciuitate Dei lib: II: Cap: 9. Mali enim nulla natura est: Sed amissio boni, mali nomen accepit. Hanc doctrinam cum Augustinus constanter vrsit & defenderit in certamine contra Manichæos, quis audebit dicere Augustinum oblitum sui dogmatis in loco supra citato concessisse esse aliquam naturam mali? Si familiariter notus est Augustinus Illyrico, ut certè hominibus doctis familiariter notus esse debet tam excellens scriptor, quàm immane scelus commisit Illyricus, quòd hanc vulgatissimam sententiam Augustini nefariè dissimulauit & contrariam illi adfixit. Si Illyricus in Augustino versatur vt in ignota regione, quod mihi valde sit verisimile, non verbis refellendus, sed verberibus coercendus est, ne amplius contaminet sanctos & de Ecclesia præclare meritos patres. Secundo, ipsa Ecclesiæ doctrina quæ & probè cognita fuit Augustino, & singulari fide ab eo tractata est, admonere Lectorem potest, Augustinū ne somniasse quidem naturam mali, hoc est, peccati posse conuerti in bonum. Quis enim vnq; ex omnib: Prophetis & Apostolis docuit malum, id est, peccatum originis, posse mutari in bonum, id est, iniusticiam? An non Deus in Iesaiâ inquit, Cap: 43. Ego sum qui deleo peccata tua. Et Michæas inquit, Cap: 7. peccata nostra deleri & in profundum maris abijci. Homo mutatur, substantia animæ & corporis mutat

tur : sed ipsum malum, id est, peccatum originis non mutat in bonum ; filius Dei non venit vt transformet, & in vitam æternam transponat, sed vt destruat, deleat, aboleat, abijciat opera Satanæ, vt est peccatum originis. Sicuti præclarè dicit Augustinus, lib. 2. cont. Iulianum : citans Ambrosij testimonium de peccato originis: Non à nobis hæc vitia separata alicubi alibi erunt : sed in nobis sanata nusquam erunt. Audis lector malum non mutabitur, sed prorsus delebitur vt nusquam sit. Fanaticus igitur error est, quòd fingit Illyricus, mali, id est, peccati naturam posse mutari in bonum, id est, in iustitiam.

Tertiò ex disputatione quam habuit Basilius cum Manichæis patet sententia verborum Augustini : Manichæi contendebant alios homines esse *χοϊκούς καὶ υλτικούς* id est, terrenos, profectos à gente tenebrarum : alios esse *πνευματικούς*, id est, spirituales profectos à luce. Et Choicos fingebant non posse conuerti. Pneumaticos non posse perire, qualiacunq; patrarent scelera. Vt ex Epiphano & Theodoro manifestum est. Huic sacrilego errori opposuit se Basilius, quem testem producit Augustinus. Et rectè ostendit naturam mali scilicet hominis posse conuerti in bonum; Id est, peccatorem posse ad Deum conuerti: quia peccatum non sit quiddam substantiale, sed accidens & separabile viciu, quod diuina misericordia & potentia facile possit à substantia animæ separari. Ex hac igitur circumstantia disputationis liquido patet Augustinum producentem & defendentem testimonium Baslij contra Manichæos non dixisse naturam mali, id est, peccati originis, sed naturam mali scilicet hominis, quem Manichæi *χοϊκούς* nominabant posse mutari in bonum; Id est, peccatorem & terrenum hominem posse conuerti ad Deum & saluari exterso & separato & deleto peccato.

Quartò

Quartò, ipse etiam Augustinus in contextu orationis liquidò demonstrat se de malo homine, non de peccato originis locutum esse cum dixit naturam mali posse mutari in bonum: Dicit enim malū, hoc est, peccatum à substantia animæ & à voluntate posse separari: Quòd si malum separatur ab hominis substantia; ergò non mutatur malum, id est, peccatum in bonum, sed malus homo mutatur in bonum, peccator in iustum, abolito & deleto peccato. Illyricus furenter contendit ipsam substantiam animæ esse peccatum originis, & peccatum originis non posse separari ab anima, sed mutatum iri in iustitiam; negat Illyricus peccatum originis esse accidens viciū, Singula portenta Illyrici Augustinus in hoc ipso loco refellit. Basilius inquit rectè dixit malum facilè posse à substantia separari: Ergò substantia ipsa non est peccatum originis: Aliquoties repetit Augustinus malum posse separari à voluntate & à substantia hominis: Non est ergò inseparabile malum. Item, malum inquit quod nobis accidit, Gratiæ suæ largitate consumet. Ergò testibus Augustino & Basilio peccatum originis est accidens etiamsi rumpat sese Illyricus. Adhæc Malum, inquit Augustinus, quod nobis accidit vel ex primi hominis, vel ex nostra voluntate, ita suæ gratiæ largitate consumet vt subiecta substantia munda possit possideri sic omnino vt nullius mali signa remaneant. Si consumetur peccatum originis, vt nulla eius signa remaneant, substantia autem hominis, in qua hæsit peccatum vt vulnus & labe, munda erit; Ergò mali natura, id est, peccatum originis non mutabitur in bonum, vt despicit Illyricus, sed prorsus mergetur in profundum maris & proijcietur post tergum Dei, vt omnis eius memoria aboleatur. Obtestor te mi Lector an non ad stuporem vsq; miraris audaciam, impudentiam & furorem

Illyrici, qui nudus alioquin, destitutus omnibus armis veritatis, tantum sophistica veluti orci galea tectus non dubitavit impetum facere in illum ipsam locum Augustini, in quo conferta atq; stipata acies fortissimorum militum confisit, qui omnes intenti sunt & arma sua validissima expederunt ut impium, blasphemum, & sacrilegum errorem Illyrici de substantiali peccato originis prosternant, conficiant, iugulent? Discat ergo posthac circumspectius citare Augustinum: Et ne habeat reliquos ciues Ecclesie pro meris fungis: Sed sciat esse in Ecclesia Christi, qui vero studio inquirant veritatem, & auxilio Spiritus sancti inter mendacium & veritatem, iuxta regulam verbi diuini norunt discernere: Et quod Augustinus scriptor excellentissimus non prorsus ignotus sit pijs pastoribus, & hominibus studiosis. De fatalissimo portento & errore monstruoso, quod per regenerationem natura mali, id est, peccati, possit mutari a Deo in bonum, dictum est in antidoto parte 6; in errore Illyrici. 16. Deus non regenerat peccatum originis: Sed hominem regenerat sua diuina potentia. Nisi quis renatus fuerit, inquit Christus Ioan: 3. ex aqua & spiritu, regnum Dei videre non potest. Execrentur igitur omnes pij detestandum errorem Illyrici.

Parum abest quin sibi decernat triumphum Illyricus, postq; petulanter & ferociter contorsit aliquas Augustini sententias. Et vociferatur Augustinum aliosq; patres, quos tamen non citauit: nos vero iuuante Deo breui exhibebimus Ecclesie Iesu Christi aliorum quoq; probatorum Patrum tam Græcorum quam Latinorum de presenti controuersia testimonia perspicua contra delirium Illyrici: non modo non esse contra ipsius dogma, sed illud multis pliciter tueri & confirmare. Si quis furiosi hominis inani clamori

clamori sine omni examine fidem habet, nã ille parum ab-
est à furore. Itaq; tu sancta Iesu Christi Ecclesia in qua ha-
bitat spiritus intelligentiæ & prudentiæ, spiritus sapientiæ
& timoris domini non adplaudas statim sine omni confide-
ratione, sed examina, expende, pondera, & diligenter confi-
dera singula testimonia Augustini, & à me & ab Illyrico in
medium prolata: nec tantum vnam aut alteram voculam
intuere, sed considera scopum disputationis, quale fuerit
certamen Augustino & cum Manichæis & cum Pelagianis.
Quomodo vtrinq; retuderit fanaticos homines & erudiue-
rit Ecclesiam vt incederet regia via. Attende seriem dispu-
tationis, argumenta probationum, examen testimoniorum
scripturæ, refutationem sophismatum, & quæ sententiæ &
phrases familiares sint Augustino: Ita sine omni dubitatio-
ne & nativam Augustini sententiam deprehendes, &
ardenti zelo execraberis detestandam sophisti-
cen & immanem audaciam Illyrici in
contorquendis dictis Augustini, &
ad fingendis portentosis opi-
nionibus venerando
scriptori.

II.

SECUNDA PARS.

DE MANICHAËISMO
MATHIAE FLACII IL-
LYRICI

Nte annos sex cum adhuc Neoburgi ad Danubium agerem, & Illyricus multis suis epistolis me fatigaret, vt ipsius tractatus & libellos de peccato originis legerem, & meum iudicium illi impertirem, atq; etiam dominus Nicolaus Gallus multum per literas mecum conferret de hac præfenti contro- uersia, sæpè sophismatum Illyrici solutiones à me peteret, & disertè manu sua restaretur se improbare nouum dogma Illyrici, aliquot epistolis, quarum exemplaria apud me habeo, & pijs atq; etiam toti Ecclesiæ communicare possum, admonui Illyricum, vt nouam opinionem de substantiali peccato originis retractaret, ne Manichæismum resuscitaret: & monstrabam ei locos in Augustino in quibus videre poterat Manichæos quoq; contendisse peccatum originis non esse accidens viciū, sed substantiam. Et hunc profanum & insanum errorem ab Augustino confutatum esse & ab Ecclesia damnatum.

Verùm Illyricus alto supercilio despexit fideles me- as admonitiones, publicauit suos libros magna confidentia de peccato originis, has turbas in Ecclesia excitauit nouo suo dogmate; Et nouæ sectæ author & dux isus extitit.

Pessimè autem habuit Illyricum quòd ausus fuerim
per

per literas refutare illius stolidi argumenta, in primis quòd admonui eum de Manichæismo. Scriptis igitur epistolis ad multos amicos, & ad fines meos & homines doctos acerbè conquestus est de me.

Vbi verò prodijt epistola mea cum analysi, dein de Germanicum scriptum meum, quo parvam eius confessionem & criminationem refello, tum totus furere cepit: de resipiscencia & retractatione erroris cogitare non potuit, nec voluit. Horribili igitur confidentia ingenij, & cum furioso contemptu totius Ecclesiæ perinde ac si nemini essent oculi, nulli pio inesset cor & mens, ac si nemo duceretur à spiritu Dei in omnem veritatem, publicè conatur tueri suum dogma: Idq; facit tanta audacia & inaudita impudentia vt non solù neget suum dogma quidq; commune habere cum Manichæismo, Verum etiam mirabili artificio, & per rhetoricam inuersionem omnem culpam Manichæismi audeat deriuare in antagonistas: & contendat nostram doctrinam de peccato originis, quæ non est nostra sed est filij Dei & Prophetarum, Apostolorum, Augustini, Lutheri & totius Ecclesiæ incurrere multipliciter in Manichæismum: Ad quam impudentem calumniam etiam si illi in Antidoto sit responsum prolixè, tamè quia vociferatur nos ista silentio transire & plenis buccis eandem calumniam in proximo scripto repetat, operæ pretium fore iudico vt denuo hac de re agamus, impudentiam Illyrici Ecclesiæ demonstramus, & calumniã à nobis depellamus. Primo ergò loco validis argumentis demonstrabimus Illyricum non posse se exuere sacrilego crimine Manichæismi, nisi nefarium suum errorem de substantia peccati originis abiecerit, retractauerit, damnauerit, & omnes suos libros in quibus sparfit istam blasphemam doctrinam reuocauerit. De-

inde ostendemus nostram sententiam & confessionem de peccato originis prorsus alienam esse à Manichæismo, & Illyricum meras calumnias euomuisse.

Quòd Matthiam Flacium Illyricum coràm tribu-
pali Dei & Ecclesia Christi accusaui Manichæismi non ita
est accipiendum, quòd tribuam ei omnes errores de quibus
secta Manichæorum apud Augustinum & alios scriptores
accusatur. Sed quantum ad præsentem attinet controuer-
sam. Sicuti Georgium Maiorem iure Papistam vocamus,
quia errorem Papistarum de reliquijs liberi arbitrij, & coo-
peratione humanæ voluntatis, & errorem de necessitate
bonorum operum ad salutem pertinaciter defendit; etiam-
si alios errores & idolomanias Papistarum rectè refellat. Si-
cuti Victorinum Strigelium de Calvinismo accusat Eccle-
sia, quia in articulo de cæna domini defecit ad Calvinistas,
cùm in alijs multis vt de libero arbitrio & de prædestinatio-
ne, & de causa peccati, prorsus dissenserit à Caluino, Beza &
alijs. Sic quamuis Illyricus alienus sit à multis prodigi-
osis erroribus Manichæorum: Plurima enim fœdissima &
absurdissima portenta finxerunt Manichei, vt in Augustino
ad Quod vult Deum de heresibus, & in libris contr: faustum,
Secundinum, Adimantū, Fortunatum: Item apud Epipha-
nium & alios scriptores videre licet. Manichæi finxerunt
duo esse pariter æterna numina, Bonum & malum. Bonum
φῶς malum σκοτος appellarunt. Finxerūt Christum non fu-
isse verum hominem, sed tantum phantasma suscepisse.
Finxerunt solem & lunam duo esse nauigia. Contenderunt
animas esse à bono Deo, & esse partem Dei. Item, Animas
transfundi in corpora pecudum: Mentiti sunt audacter Mo-
sen & Prophetas locutos esse mendacia. Finxerunt Baptif-
mum in aqua nihil cuiq; adferre salutis. Blasphemauerunt
Deum

Deum qui per Moſen locutus ſit fuiſſe vnum de gente tene-
brarum, &c.

Hæc & ſimilia portentâ & Blaſphemias quas Mani-
chæi horribili furore & audacia euouerunt, ſicuti Epi-
phanius, Auguſtinus, Theodoretus & alij ſcriptores teſtan-
tur, nunq̄ obieci Illyrico neq; alius quiſq; in noſtris Eccle-
ſijs de eiufmodi furoribus accuſauit Illyricum.

Alia tamen ſunt Capita doctrinæ in quibus Illyricus
cum ſuis ſectatoribus, ipſiſſimum Manichæiſmum reſuſci-
tat. Sicuti in antidoto parte 6. clarè demonſtraui: Sed quia
nullum finem facit vociferandi ſibi fieri iniuriam, & non
tantum non refert pedem à ſacrilego errore Manichæorum,
ſed in ſuper etiam crimen hoc in innocentes transferre cona-
tur, hîc denuò demonſtrandum eſt Eccleſiæ iure accuſari Il-
lyricum de ſacrilego Manichæiſmo, & anathematis vinculo
eum conſtrictum & colligatum eſſe quamdiu non agit ſeri-
am pœnitentiam & retractat immanem errorem. Dogmata
ergo Illyrici quæ Manichæiſmum ſapiunt iſta ſunt:

1. Quòd contendit peccatum originis eſſe ſubſtan-
tiam.
2. Quòd fingit in homine renato duas eſſe diuerſas
ſubſtantias & diuerſas ſpecies animæ.
3. Quòd adſerit veterem hominem, ſubſtantiam ho-
minis non renati, carnem concupiſcentem, & cor lapideum
& rationem in ſummo ſuo gradu eſſe opus à Satana condi-
tum.
4. Quartò, quòd furenter negat peccatum originis
ſeu concupiſcentiam carnis eſſe accidens & ſeparabile vi-
cium.

Hos foediſſimos & craſſiſſimos errores, pugnantes
cum expreſſo Dei vultu & recto iudicio à Catholica Ieſu
Chriſti

Christi Ecclesia damnatos, cum ante mille annos furiosā
secta Manichæorum hisce phrasibus, verbis, syllabis, argu-
mentis adseruerit & defenderit; quibus phrasibus, verbis,
syllabis, & argumentis nunc resuscitatur & magna confi-
dentia defenduntur, & audacissimo conatu Ecclesiæ Christi
obtruduntur: quis sana mente præditus dubitare potest
num Illyricus iure & merito de sacrilego Manichæismo ac-
cusetur? Fateor equidem accusationem esse grauissimam
si quis coram Deo insimuletur Manichæismi; Certum est
enim Manichæos hæreticos non habere partem in regno
Dei, nisi egerint penitentiam. Et metuo Deum iudicem se-
uerum & iustissimum. Verum cum impura dogmata Illyri-
ci ante oculos iaceant, & mei officij sit admonere pusillos
Christi, & periculum Ecclesiæ immineat grauissimum à fal-
sa & impia Illyrici doctrina bona & alacri conscientia ac-
cuso Illyricum de Manichæismo coram tribunali Dei &
coram Ecclesia: & peto vt Deus cum Ecclesia iuxta suum
verbum ferat sententiam.

Excusationes, tergiuersiones, interpretationes, ex-
ceptiones, protestationes, contorsiones, inuersiones, & simi-
lia artificia Illyrici prorsus nihil iuuant eius causam. Imò
peiores reddunt. Si saperet humili confessione & submissa
deprecatione multò plus efficeret quàm falsa excusatione
& superba defensione.

Sed ad demonstrationem nostræ accusationis acce-
damus,

Manichæos quatuor ista capita, quæ paulò ante po-
sui, docuisse homines docti quibus historia Ecclesiæ & in-
primis Augustini scripta & certamina aliquomodo nota
sunt negare non possunt, nisi velint manifestam inficiari
veritatem. Sed vt non solum doctis verum etiam rudiori-
bus in

bus in Ecclesia probemus nostram accusationem, paucos
hic indicemus locos.

I. Quod Manichæi contenderunt malum originis
seu concupiscentiam carnis esse substantiam seu substantia-
le malum disertissimè testatur Augustinus. Ad Quod vult
Deum; Manichæi carnalem concupiscentiam, qua caro con-
cupiscit aduersus spiritum non ex vitata in primo homine
natura nobis inesse infirmitatem, sed substantiam volunt
esse contrariam &c. Item: Augusti: lib:2: cont: Iulianum ci-
tans Ambrosij testimonium, Mali equi sunt iracundia, con-
cupiscentia, timor, iniquitas: Vnde isti sunt equi? Nempe si
eos substantias dicimus vel putamus Manichæorum faue-
mus vel hæremus insanix: quod vt absit à nobis Catholice
istos equos intelligimus vicia nostra, quæ legi mentis ex le-
ge peccati resistunt. Audis Lector eos qui dicunt vel putant
concupiscentiam & iniquitatem esse substantiam insanix
Manichæorum fauere, Item lib:5. cont: Iulia: Cap: 4. Non
enim, sicuti insimulas, cum Manichæis dicunt inesse carni
sua mali necessitatem: quod malum illi substantiale: &
Deo coeternum esse mentiuntur, sed dicunt sanè cum Apo-
stolo: Video aliam legem in membris meis repugnantè legi
mentis meæ: Attende Lector quod Augustinus loquatur
de peccato originis. Quia de malo loquitur quod inest car-
ni, Item de lege in membris repugnante legi mentis. Hæc
sane lex est peccatum originis etiam Illyrico teste. Iam Au-
gustinus dicit Manichæos mentiri hoc malum originis esse
substantiale: Ecclesiam verò ab isto errore alienam esse. Ob-
serua Lector duos distinctos errores hic tribui Manichæis.
Primus est quod mentiti sunt malum originis esse substan-
tiale: Alter est quod finxerunt malum esse coeternum Deo:
de secundo errore non accuso Illyricum: Ideoq; frustra se hic
L purgat

purgat vel strepitum excitat: de priore autem errore Manichæorum quo mentiti sunt, vt Augustinus testatur, malum originis & legem membrorum esse substantiam, accuso Illyricum vt paulò post demonstrabo. Item: cont: Secundinum Manichæum Cap: 12. Certe omnis inter nos discretio est quòd vos substantiam quandam malum esse dicitis: nos verò non substantiam sed inclinationem ab eo, quod magis est, ad id quod minus est, malum esse dicimus. Item: Cap: 13. Contra Manichæum disputans. Malum etiam illud, cui anima consentiendo voluntariè peccat, ex vestra opinione substantia est. Malum cui anima consentiendo peccat, an non est concupiscentia carnis? An non est peccatum originis? Hoc malum, inquit Augustinus, ex opinione Secundini Manichæi est substantia.

Et quid pluribus testimonijs opus est, cum passim occurrant in Augustini libris quos contra Manichæos scripsit. Ex Epiphanio quoq; manifestum est, quòd Manichæi contenderint peccatum esse *ἐννὸς αἰσθη*, id est, quiddam subsistens.

Iam verò num longa probatione nobis opus erit vt demonstremus Illyricum eundem errorem, Manichæorum de substantiali peccato originis reuocare ab inferis? Quid aliud loquuntur, volunt, vrgent, ad nauseam vsq; repetunt, magna impudentia obtrudunt, ad tædium vsq; inculcant & indefinenter vociferantur tot eius volumina hisce annis edita de peccato originis? Quàm peccatum originis esse substantiam? Solem istum qui nobis lucem præbet credo obstupescere ad insaniam & furorem eorum qui lectis libris Illyrici tamen negant eum adserere quòd peccatum originis sit substantia.

Pingit hanc phrasin in titulis librorum, repetit eam in
singulis

singulis paginis, scopus hic est multorum voluminum, inculcat eam in argumentorum vel potius sophismatum conclusionibus, ponit eam in initio, in medio, in fine librorum: pingit eam sæpe maiusculis literis ut incurrat statim in oculos. Et tamen dubitare homines audent num Illyricus sic loquatur & doceat. O horrendum hominum stuporem. O detestandam pertinaciam & audaciam negandi ea quæ omnibus sanis ante oculos iacent. Hoc sanè est in ipsa meridie cæcutire veluti in media nocte. Non difficile mihi esset sexcentos locos citare, in quibus claris verbis dicit Illyricus peccatum originis esse ipsam hominis essentiam vel substantiam. Sed ineptus essem si ad eò diffiderem ingenio lectoris, & ea quæ ante oculos iacent operose probarem. In prima pagella libri Illyrici, cui titulus est Demonstrationes evidentissime ante præfationem sic ponitur conclusio argumenti. Igitur originale peccatum est essentia ipsa hominis. Et liber *γωδὴ οὐρανῶν* hunc titulum habet: De essentia originalis iniustitiæ. In confessione proluxa de peccato originis & passim inculcat & repetit peccatum originis, seu imaginem Satanæ esse ipsam hominis substantiam vel essentiam. Ac in primis ubi statum causæ format, Vt in præfat: α 7. Ego inquit Illyricus clarè adfirmo originalem iniustitiam esse ipsam pessimam naturam, essentiam aut formam &c. Item: confess: pag: 40. Hic perspicuè respondeo quòd peccatum originis sit ipsamet natura hominis. confess: pag: 330. aliquoties in eadem pagina repetit, Ergò quoddam peccatum est substantia: & de peccato originis loquitur. Furenter igitur non vult videre: imò ostendit se apertum hostem esse manifestæ veritatis, quicumq; inspectis libris & locis iam citatis negat Illyricum cum Manichæis adserere quòd peccatum originis sit substantia. At verà Illyricus sua quædam ha-

dam habet effugia. Quænam obsecro? Manichæi dixerunt malum talem esse substantiam quæ suam quandam haberet materiam; At Illyricus imaginatur tantum formam substantialem sine materia. Mira profecto audio: An vlla anus sic vn̄q̄ delirauit vt fingeret substantiam quandam sine materia? An vlla potest esse forma substantialis sine materia & subiecto in quo? Quænam hæc sunt noua figmenta & portenta? Putidum igitur sophisma est de materia. Manichæi contenderunt peccatum originis esse substantiam: Totidem syllabis Illyricus nouus Manichæus contendit peccatum originis esse substantiam. Manichæi vocabulum substantiæ in hac controuersia opposuerunt vocabulo accidentis.

Illyricus eodem modo vocabulum substantiæ opponit vocabulo accidentis. Ergò quod ad hoc doctrinæ caput attinet Manichæi ab Ecclesia damnati, & Illyricus Manichæorum discipulus planè consentiunt: Prouocauimus sane vterq̄ ad iudicium Dei: & is suo tempore ostendet suum iudicium de cælo sine omni dubitatione. Nunc verò etiam toti Ecclesiæ & omnibus doctis & sano iudicio præditis defero iudicium, ferant sententiam iuxta suam conscientiam: An hac in parte Illyrico fiat iniuria. Distincti errores fuerunt quòd finxerunt malum originis æternum fuisse: & malam substantiam bonæ commixtam: de his non litigamus cum Illyrico: frustra igitur ad hæc effugia delabitur. Conuicimus autem eum huius blasphemi & sacrilegi erroris quòd cum Manichæis, vt demonstratum est, adferit & furenter defendit peccatum originis esse substantiam. Vnde necessariò sequitur aut Satanam esse creatorem aut Deum esse causam peccati. Distinctio inter materiam & formam substantialem nihil iuuat nouum Manichæum.

Omnis

Omnis enim substantia siue sit materia siue forma substan-
tialis est à Deo condita, sed peccatum non est à Deo condi-
ditum. Itaq; peccatum nulla ratione est substantia. Dicit Il-
lyricus quòd peccato originis nullam tribuat materiam.
Quo ergò sensu toties repetit cor esse peccatum originis,
carnem concupiscentem, animam, rationem, mentem, vete-
rem hominem, corpus peccati esse peccatum originis? An
nulla est materia cordis, carnis, corporis, hominis, animæ?
Vides Lector meris præstigijs ludere Illyricum, tantum vt
fascinet Lectorem rudem? Quòd dicit in hac Theologica
tractatione, scripturam respicere ad formam essentialem
hominis, mendacium est. Nusq; sacra scriptura dicit for-
mam substantialem esse peccatum originis. Neq; hoc dog-
ma in vilo probato auctore extat. Nouum est Illyrici fig-
mentum vniuersæ antiquitati ignotum. Præferat Illyricus
ex omni antiquitate vnicum testimonium, in quo dicatur
peccatum originis esse formam hominis substantialem.
Non igitur permittat Lector se turbari his præstigijs, sed
hunc statum semper vrgeat. Illyricus contendit peccatum
originis esse substantiam & malum substantiale. Idem toti-
dem syllabis & eodem sensu docuerunt furiosi Manichæi,
Secundinus, Faustus & alij præceptores Illyrici damnati
cum hoc errore ab Eccle: Christi. Ergò Illyricus discipulus
Manichæorum iure coram tribunali Dei accusatur de fa-
natico Manichæismo, & anathemate meritò arcetur ab Ec-
clesia.

Secundum dogma Manichæismum redolens est
quòd fingit in homine præsertim renato duas esse specie di-
uersas substantias animæ; & nouum & veterem hominem
specie inter se differre. Quòd etiam hac in parte Illyricus vt
discipulus consentiat suis præceptoribus Manichæis ex

Augustino liquidò demonstratur. Sic enim de Manichæ-
is refert ad Quoduult Deum: Easq; duas animas vel du-
as mentes vnam, bonam, alteram malam in vno homine in-
ter se habere conflictum, quando caro concupiscit aduersus
Spiritus: & Spiritus aduersus carnem. Attende Lector
quòd Manichæi ita Paulum interpretati sunt de nouo
& vetere homine, quòd finxerunt duas diuersas animas
feu mentes. Item, Augustinus cont: Faustum libro 24. pro-
lixè ponit verba Fausti Manichæi: Qui citans verba Pau-
li ad Roma: 7. de exteriori & interiore homine: Item, ad
Eph: 4. & Colos: 3. de excuendo vetere homine & induendo
nouo: in eam sententiam illa enarrat, ac si docuisset Pau-
lus distinctas esse substantias, & diuersarum specierum ani-
mas, quæ inter se præliantur. Dicit enim Faustus tantum
nouum hominem esse à Deo formatum: Veterem verò ho-
minem non esse à Deo formatum. Hunc errorem ita mox
refellit Augustinus vt doceat, Veterem & nouum homi-
nem apud Paulum non diuersas species, sed vnum eundem-
q; hominem dici, quem totum corpore & anima fecerit De-
us: qui diuerso respectu nunc vetus ob veterem prauitatem,
nunc nouus ob renouationem imaginis Dei nominetur. Ex
hac ergò Augustini disputatione cum Manichæo Fausto
habita, patet Manichæos hoc contendisse quòd nouus &
vetus homo in renato sint duæ diuersæ species animæ inter
se præliantes. Iam confer tu pie Lector cum hoc delira-
mento Manichæorum figmenta & interpretationes Illyrici
de nouo & vetere homine. Ipse quidem alicubi negat se po-
nere duas in homine animas: Valde enim familiare illi est
sibi ipsi contradicere: & mox impugnare quod ante disertè
pronunciauit, vt ipsius libri viuum dicunt testimonium:
sed tamen non semel sed aliquoties perspicuè testatur quòd
hunc

hunc errorem de duabus speciebus animæ in vno homine renato in pectore foueat, & Ecclesiæ obtrudere cupiat. Hoc enim ex ipsius dogmate sequi necesse est. Si enim nouus & vetus homo significant ipsam animæ substantiam, & quidem vetus & nouus homo iuxta Illyrici dogma sunt duæ diuersæ species. Profectò necesse est in vno renato, in quo civile bellum inter se gerunt nouus & vetus homo, duas diuersas animas poni. Si etiam peccatum originis iuxta Illyricum est substantia & quidem ipsa hominis anima; & peccatum originis est quiddam diuersum tota specie ab homine renato, nouus autem Spiritus substantiam significat, quid aliud intelligi potest quàm Illyricum adserere duas animas in vno homine renato? Nō enim poterit dicere quòd peccatum originis & imago Dei renouata in renato sint vna quedam substantia. Vtrumq; autem est in renato & peccatum originis & imago Dei renouata. Ergò duæ sunt scilicet diuersæ animæ in vno renato. Quia Illyrico & peccatum originis seu imago Satanæ est ipsa substantia animæ: Et imago Dei renouata per Spiritum, est substantia animæ. Vertat & torqueat se hic Illyricus in omnes gyros: tamen elabi non potest quin palam conuincatur Manichæismi: siquidem cum furiosis Manichæis furenter docet duas esse animas in vno homine renato diuersæ speciei, vnam bonam quæ sit imago Dei: alteram malam, quæ sit peccatum originis & imago Satanæ. Ac ne quiritetur Illyricus ad fingi sibi portentosas opiniones, aut Lector suspicetur nos velle eum inuidia premere præter meritum, ipsa planissima verba Illyrici, quibus duas animas in vno homine adserit recitemus.

In mea Epistola & fundamento 15. Admonueram Illyricum, ex ipsius dogmate hoc sequi absurdum, quòd

oportere poni in vno renato duas substantiales formas animæ: hoc est, duas animas diuersæ speciei: nam substantialis forma constituit distinctam speciem. Iam audi tu mi Lector, quid mihi Illyricus ad hanc meam obiectionem respondeat. Confessione prolixa pag: 188. Respondeo, inquit Illyricus, Hoc concedit scriptura, tribuens vni iam renato homini imaginem Dei & Diaboli, carnem inimicam Deo, & Spiritum Deo parentem. Imò etiam adserit in vno eodemq; renato esse duos diuersissimos & sibi inuicem inimicissimos homines veterem & nouum carnalem & spiritualem acerrimè inter sese pugnantes. Sic pro duabus substantialibus formis accipiat ex scriptura duos homines in vno Paulo seu duos homines in vno sacco sese mutuo mordentes. Hactenus Illyricus. Quæso te Lector an Faustus vel Secundinus Manichæus crassius potuisset adserere duas animas in vno renato? Admonitus Illyricus disertè respondet se adfirmare duas substantiales formas animæ in vno renato. At forma substantialis animæ, constituit certam speciem animæ: Nam forma est quæ dat esse rei. Ergò in renato sunt duæ animæ diuersæ speciei iuxta delirium Flacij noui Manichæi. Addit in homine existere imaginem Dei & imaginem Satanæ. Quæ toto genere sunt res diuersissimæ sicuti peccatum & iusticia. Et imaginem Dei & Satanæ vocat Illyricus substantiam animæ. Ergò iuxta Illyricum duæ sunt diuersæ substantiæ animæ in vno renato: Vna quæ fit essentialis imago Satanæ & ipsum peccatum originis: Altera quæ fit substantialis imago Dei, & iustitia. Satis ne euidenter probaui Lector, quòd Illyricus cum Manichæis adserat duas diuersas animas in vno homine renato? An adhuc liquidior probationem desideras? Ipsidem quoq; probationibus cum Manichæis vtitur. Nam vt Faustus Manichæus

nichæus lib. 24. abutitur dictis Pauli Rom: 7. Eph: 4. Coloss: 3. ad probandum quòd duæ sint animæ in vno renato; Ita & Illyricus eodem modo Pauli locos corrumpit & ad suum figmentum contorquet. Adhæc Illyricus apertè contendit in vno Paulo duas esse naturas intelligentes pugnantem inter sese. Et palàm dicit peccatum originis esse naturam intelligentem, eligentem, volentem, & cum deliberatione agentem. Natura autem intelligens in homine est ipsa anima. Distinguit autem Illyricus hanc naturam intelligentem & animam à Paulo renato quem itidem fatetur intelligentem; duas ergò diuersas intelligentes naturas, hoc est, duas animas ponit in Paulo renato. Verba Illyrici sunt. Paulus dicit hunc hostem inuadere se, quatenus sit spiritualis, militare contra se potenter, & captiuum etiam se abripere, sub iniustitiam aut peccata actualia. Posset ne hæc pessima vis, aut natura scire Paulum esse renatum, eumq; tam potenter aggredi, oppugnare & captiuare, si omninò careret omni intelligentia, voluntate, electione, & vi scientiaq; militandi, pugnandi, ac imperandi contra nouum hominem?

Paulus confert peccatum Originis cum se, quatenus est renatus, bis inculcans & copiose exponens, non se patrare illa actualia peccata, sed peccatum in se agens. Sicut igitur ipse Paulus recta intelligens & volens, eligens & moliens, est natura intelligens & volens; Ita etiam ille alter socius, vel potius Antagonista eius, omnia contraria intelligens, volens, moliensq; natura quædam intelligens rationalisq; est. Alioqui certè non posset conferri cum Paulo renato, eiq; ex æquo comparari. Tantum enim ea propriè tam vehementer conferuntur, quæ aliquo modo similia sunt.

Iam tu examina pie Lector hæc verba Illyrici & cogita, an

gita tecum, an non statuat hic nouus Manichæus duas di-
uerfas animas in vno Paulo. Dicit enim peccatum originis
scire quòd Paulus sit ornatus. Ergò Illyricus peccato origi-
nis tribuit cogitationem, noticiam, mentem & voluntatem.
Et quidem 25. argumenta ponit ex Paulo, quibus probare
conatur peccatum originis esse naturam intelligentem, eli-
gentem & volentem. Et tamen discrimen ponit inter pec-
catum originis & Paulum renatum: Et fatetur Paulum re-
natum esse naturam intelligentem & volentem. Sicut in-
quit Paulus est natura intelligens, eligens, volens: ita & il-
le alter socius seu potius antagonista eius omnia contraria
intelligens, est natura intelligens & rationalis. Iam negari
non potest quòd natura intelligens & rationalis in homine
sit ipsa anima: Nemo etiam negare potest quòd res sint di-
uersissimæ peccatum originis ortum à Satana, & nouus in
Paulo Spiritus natus ex Deo. Ergò iuxta Illyrici nouum
Manichæismum duæ sunt diuersæ animæ in vno renato
Paulo. Hæc errorum portenta cum in confessione sua pro-
fiteris pertinaciter defendat cum Manichæis quis non videt
meritò accusari, atq; etiam liquidò conuinci Illyricum de
furioso Manichæismo.

Tertium caput est quòd Illyricus cum Manichæis
adserit veterem hominem, cor lapideum, carnem concupis-
centem & pessimam essentiam animæ & rationis esse opus
Satanae. Quòd Manichæi sic docuerunt liquidò adparet ex
Augustino in plurimis locis. Vt in Ioan: Tractatu 42. A pa-
tre Diabolo estis. Hic iam cauenda est hæresis Manichæo-
rum, quæ dicit esse quandam naturam mali & quandam
gentem tenebrarum: Et paulò post: Hinc dicunt ducere ori-
ginem nostram carnem, & secundum hoc dictum putant à
domino.

domino. Vos à Patre Diabolo estis, quòd essent illi velut
natura mali ducentes originem de gente contraria tene-
brarum. & Paulò post: Propterea vos non auditis: quia ex
Deo non estis: Iterum nolite attendere naturam sed vici-
um. Sic sunt isti ex Deo, & nò sunt ex Deo. Natura ex Deo:
Vicio non ex Deo. Obsecro vos attendite: in Euangelio ha-
betis vnde sanemini contra errores venenosos & nefarios
hæreticorum, quoniam & de his verbis solent Manichæi
dicere: Ecce quia duæ naturæ sunt, vna bona, altera mala.
Vides lector Manichæos docuisse quòd caro hominis sit
opus Satanæ. & quòd Augustinus istum errorem vocet hæ-
resin? Item Augustinus cont: Iulianum, lib. 2. in testimo-
nio Gregorij: Ac ne quisquam in his verbis Episcopi Gre-
gorij hostiliter vrgeri carnem tanquam ex contraria natu-
ra mali secundum Manichæorù insaniam suspicetur, etiam
ipse vide quemadmodum suis fratribus & conditoribus
concinat. Audis Lector Manichæorum esse insaniam, suspi-
cari carnem esse ex contraria natura mali. Item ad Bonifa-
cium cont: duas Epistolas lib: 4. Ca: 4. Quid prodest Pelagi-
anis quòd in laude creaturæ dicunt Deum bonum nascen-
tium conditorem per quem facta sunt omnia, eiusq; opus
esse filios hominum quos Manichæi dicunt opus esse prin-
cipis tenebrarum, cum inter vtrosq; vel apud vtrosq; Dei
creatura quæ est in infantibus pereat? Atende Lector Ma-
nichæos hæreticos teste Augustino dixisse quòd filij homi-
nium sint opus principis tenebrarum, id est, Diaboli.
Rursus Augustinus lib: 24. contra Faustum ipsa verba Ma-
nichæorum primùm ponit: quibus asserunt veterem & ex-
teriorem hominem non esse à Deo sed à Diabolo. Vt ex hoc
liqueat (inquit Faustus) & veterem hominem nec imagi-
nem esse Dei, nec ab ipso formatum. Et paulò post: eoq;
rectissime

rectissimè hunc quidem (veterem hominem :) corporis
naturæ adscribendum putabimus, illum verò supernæ ma-
iestati. Et Paulò post : siquidem vobis placuerit hoc veteri,
exteriori & terreno homini tribuere vt sit à Deo formatus:
nos vero contra cœlesti hoc dederimus, & interiori & nouo
hoc deferamus. Hæc quæ posui Fausti Manichæi sunt verba
& confessio apud Augustinum : qua disertè negat veterem
hominem esse à Deo formatum. Augustinus verò refutans
Manichæa deliria ex scriptura probat etiã exteriorem
hominem à Deo esse conditum. Ecce inquit Deus etiã ex-
terioris hominis effector ab eodem Apostolo prædicatur.
Item : Ad Quòduult Deum. Manichæi omnem carnem non
Dei, sed malæ mentis perhibent esse opificium. Ex his li-
quidò patet Manichæos docuisse quòd caro concupiscens
aduersus Spiritum, & corpus peccati, & vetus Adam, & cor
lapideum sit opus Satanæ. Ac Iulianus per calumniam obie-
cit Augustino quòd Manichæismum doceret & adsereret
hominem esse opus Diaboli, eò quòd adfirmaret hominem
cum peccato originali nasci. Inspiciat Lector Augustini li-
bros, de nuptijs & concupiscentia: Cap: 1. Isti nouelli & per-
uersi dogmatis adsertores tanq; opus Dei, id est, hominem
qui ex ijs nascitur opus Diaboli esse dicamus imperitè ca-
lumniantur: Item, de nuptijs & concupiscentia lib: 2. Cap:
3. Manichæi dicunt humanam naturam non à Deo condi-
tam bonam & peccato vitiatam: sed ab æternarum principe
tenebrarum de commixtione duarum naturarum homi-
nem creatum. Et toto hoc libro grauitè & prolixè refellit
hanc calumniam Iuliani Augustinus. Et ostendit se ab isto
furore Manichæorum alienissimum esse: Quia distinguit
inter opus Dei & opus Satanæ, & nequaq; dicat hominem
esse opus Satanæ. Eandem calumniam in libris contra Iul-
anum

anum à se repellit. Cui ergò notus est Augustinus, is, nisi velit manifestæ veritati contradicere, negare non potest, Manichæos adseruisse quòd vetus homo & caro concupiscens aduersus Spiritum sit opus Satanæ.

Quid verò an longa probatione nobis opus erit vt demonstremus Matthiam Flacium Illyricum idem cum Manichæis docuisse? Contentiosis nunq̄ satisfieri potest: nos verò scribimus sanctæ & electæ Ecclesiæ Christi quæ donum habet iudicandi Spiritus, & quæ in sermone istuocatio- ne inquirat veritatem. Legat ergò Ecclesia præfationem Illyrici quani prolixæ confessioni præmisit. *α. 4.* Vbi clarè inueniet Illyricum adserere veterem & animalè hominem, cor lapideum, carnem concupiscentem, corpus peccati, esse opus Diaboli à filio Dei destruendum. Item confessione pag: 221. Minor est verissimè, quòd cor aut mens peruersissima, quatenus est ex optima arbore in pessimam transformata sit opus, aut plantatio, zizaniaq; Diaboli. *par: clauis: pag: 497.* de veterè homine à Satana condito loquens Illyricus, addit. Hoc ingens & terribile opus, machinam & ædificium Satanæ vt Filius Dei destruat venit in hunc mundum. An non hìc disertissimè Illyricus cum Manichæis adserit veterem hominem & carnem concupiscentem esse opus principis tenebrarum: Nihil iuuat Illyricum effugium: Manichæi dixerunt ex commixtione duarum naturarum hominem esse opus Satanæ; Illyricus verò fingit ex transformatione & essentiali generatione hominem esse opus Satanæ. Nulla enim secta prorsus cum alia congruit, sed Omnes nouelli doctores Ecclesiæ & sectarum authores suis inuentis & figmentis mirificè delectantur. Et liberrimè & audacissimè ludunt opinionibus. Et quilibet in excogitandis nouis portentis palmam expetit. Hoc satis euiden-

ter nunc constat, Sicuti Manichæi furenter docuerunt veterem hominem, & carnem concupiscentem esse opus Satanæ principis tenebrarum, sic Illyricum nouum Manichæum furenter in Ecclesia contendere quòd vetus homo, cor lapideum, corpus peccati, caro concupiscens aduersum Spiritum, atq; etiam ipsa corrupta essentia animæ, & ratio in summo suo gradu sit opus Satanæ principis tenebrarum.

In *γωδρι cexu Tot*: fol: 175. Illyricus huiusmodi ponit syllogismum, Septimò: Omne opus Diaboli est necessariò peccatum, quod certè negari non potest. Est verò istud induratum aut lapideum cor, seu corruptissima ratio, aut seruuum arbitrium, omninò opus Diaboli, sicut etiam VVilhelmus Parisiensis Episcopus & alij istud peccatum vocarunt caput serpentis & draconis, non quidem ratione illius primæ creationis, sed ratione huius horrendæ transfigurationis seu nouæ laruæ, seu ratione istius nefariæ lapidositatis, aut (vt ita dicam) fermentositatis, seu ratione istius nefariæ inscriptionis pessimæ efficacissimæq; legis. Ita pessima arbor aut oleaster aut labrusca, est opus Diaboli, non quidem eo nomine, quod primum est à creatore, producta ex terra optima arbor, olea aut vitis: sed ob istam horrendam immutationem ac naturam, quam iam habet: Igitur istud lapideum cor, aut peruersa ratio, aut cœca vanaq; mens, vt eam Paulus vocat, est peccatum seu iniusticia.

Integrum locum adscripsi, vt Lector videat Illyricum sine vlla hēsitatione audacissimè pronūciare, quòd cor hominis lapideum, & corrupta caro sit opus Satanæ. Ac plurimos locos annotare possem, vt confes: proluxa: pag: 50. Item: pag: 320. Item defen: pag: 104. substantiam corporis & animæ quatenus est inuersa, corrupta & transformata esse à Diabolo. Demonstrat: pag: 56. Veterem Adamum & carnem concupiscentem

piſcentem eſſe opera & plantas Diaboli, non ratione creati-
onis, ſed ratione metamorphoſeos & transformationis: quid
opus eſt pluribus testimonijs? Cum paſſim in omnibus libris
inculcet, & vrgeat hanc blaſphemiam, ipſum hominem
corruptum, cor & animam corruptam eſſe opus Diabo-
li à filio Dei deſtruendum? Qui ergò lectis & conſideratis
hiſce euidentiffimis probationibus, dubitat num Illyricus
Manichæiſmum reſuſcitet, eum neceſſe eſt aut parum cere-
bri aut parum pietatis habere. Quòd Illyricus etiam cum
Manichæis docuerit, Satanam eſſe conditorem & creatorem
veteris hominis tam perſpicuè, euidenter & validè demon-
ſtrari in meo antidoto parte. 6. pagina 189. vſq; ad pag: 202.
Vt ſiquis hac euidentiffima demonstratione non ſit conten-
tus, eum neceſſe ſit horribili ſtudio contentionis laborare,
aut flagrare odio veritatis, aut omni iudicio deſtitui. Eò igitur
remitto Lectorem. Quid enim neceſſe eſt omnia ſingulis
repeti locis. Quartò dixi Illyricum cum Manichæis negare
quòd peccatum originis ſit accidens vicium, vnde manife-
ſtum eſt eum iure de Manichæiſmo accuſari. Dogma Mani-
chæorum ex Auguſtino manifeſtum eſt. Contra duas Epi-
ſtolas Pelagii: ad Bonif. lib: 2. Capit. 2. Confert Auguſti-
nus inter ſe Manichæos & pelagianos: oſtendit quid vtraque
ſecta de peccato originis ſenſerit & docuerit. Addit etiam
quomodo Eccleſia Dei vtriuſque ſectæ errorem damnauerit.
Verba Auguſtini ſunt. Manichæi carnis concupiſcentiam
non tanquàm accidens vicium, ſed tanquàm naturam ab æternita-
te malam vituperant: Pelagiani eam tanquàm nullum vicium,
ſed naturale ſit bonum inſuper laudant.

Catholica vtroſque redarguit, Manichæis dicens non
natura, ſed vicium: Pelagianis dicens non à Patre, ſed ex
mundo eſt, vt eam velut malam valetudinem ſanari vtrique

permittant, desinendo illi tanq̄; insanabilem credere, illi
tanq̄; laudabilem prædicare: hætenus Augustinus: Negare
Illyricus non potest Augustinum in specie de peccato ori-
ginis loqui: Nam tota disputatio in quatuor libris ad Boni-
facium est de peccato originis contra Iulianum. Et notissi-
mum est Augustinum passim peccatum originis appellare
carnis concupiscentiam. Nec sanè Pelagiani laudabant pec-
cata actualia, sed negabant peccatum originale, & conten-
debant hominem sine vicio nasci. Nec verò tantum dicit
Augustinus, Manichæos docuisse quòd peccatum originis
seu carnis concupiscentia non sit accidens vicium: sed eti-
am addit hunc errorem ab orthodoxa Ecclesia explodi, re-
tundi, & refelli. Vbi ergò demonstrauerimus, quod cer-
tè factu non est difficile, Illyricum negare quòd pecca-
tum originis sit accidens, non solum omnibus pijs & Deum
timentibus constabit iure eum de Manichæismo accusari,
verum etiam orthodoxæ & Catholicæ Ecclesiæ piam con-
fessionem & doctrinam de peccato originis nitentem fun-
damento verbi diuini ab ipso corrumpi. Si nebulas co-
netur offundere Lectori Illyricus, exagitando quòd Ma-
nichæi dixerint peccatum originis esse naturam ab æterni-
tate malam: sciat Lector distinctos esse errores de quibus
accusati sunt Manichæi. Et quòd dixerint peccatum esse
substantiam seu naturam; & quòd dixerunt naturam mali
esse ab æterno. De posteriore errore non accusamus Illyri-
cum: De priore autè coram tribunali Dei eum accusamus,
nimirum quòd Illyricus cum furiosis Manichæis adserit &
pertinaciter defendit post tot admonitiones multorum do-
ctorum in Ecclesia, & euidentes demonstrationes ex verbo
Dei, peccatum originis non esse accidens vicium, sed natu-
ram seu substantiam. Non existimo fore aliquem qui ali-
quando

quando seriam cogitationem de hac controuersia induxe-
rit in animum & libros Illyrici saltem adspexerit, qui du-
bitaturus sit, num Illyricus is sit qui neget peccatū originis
esse accidens. Sublato enim supercilio & magno cum sto-
macho ponit in titulis librorum, eos esse Pelagianos qui di-
cant peccatum originis esse accidens. Tantum non fulmina
crepat, quando meminit saltem propositionis antagonista-
rum, qui adserunt peccatum originis esse accidens. Sæpè
reperit sceleratè extenuari peccatum originis, quando dici-
tur esse accidens. Vnum & alterum tantum locum adscri-
bam: quid enim in re manifestissima pluribus testimonijs o-
pus est? Confess: proluxa pag: 312. Quomodo etiam posset Sa-
ran tantas & tam varias res & opera per hunc efficere, si hic
eius satelles peccatū originale esset tantum brutum quod-
dam accidens? Item, in præfat: confess: y: vlt: facie. 2. Non
sanè est quoddam fugax & volatile accidens ista origo &
scaturigo illarum actualium culparum, sicut isti illud cum
morbis, crassissimè errantes conferunt: Item confess: proluxa:
fol: 1. Pestilentissimum errorem sophistarum originalem
hanc iniustitiam extenuantium, & ad merum quoddam ac-
cidens idq; separabile deducentium, impiè perniciosèq;
confirmat. Audis Lector quantis debachetur conuicijs? Quia
adserunt peccatum originis esse accidens separabile, eos di-
cit pestilentissimum errorem sophistarum impiè confir-
mare. Item: pag: 8: Vt hinc liquidò perspiciat primum quàm
tetra noxiaq; Originalis iustitiæ & iniustitiæ extenuatio
totiusq; doctrinæ illius obscuratio sequatur dum vtrumq;
horum mera quædam fugacia accidentia esse finguntur.
Quis ergò sano iudicio præditus dubitare potest num Illy-
ricus neget cum Manichæis peccatum Originis esse acci-
dens vicium?

Hactenus ergò tanta euidencia demonstraui vt nulla sophistica infringi, eludi, aut refelli possit, quòd Illyricus de peccato originis eadem dogmata cum furiosis Manichæis adserat, publicè spargat & pertinaciter defendat, nimirum :

1. Quòd peccatum originis sit substantia, essentia, natura hominis.

2. Quòd in vno renato homine sint duæ substantiales formæ animæ, hoc est, duæ animæ specie inter se diuersæ.

3. Quòd vetus homo, & caro concupiscens aduersus spiritum & pessima anima sit opus Satanae principis tenebrarum.

4. Quòd peccatum originis non sit accidens vicium.

Nec verò tantum ipsa Manichæorum dogmata recusitat, spargit, & furenter obrudit Ecclesiæ, verum etiam ipsas phrasas Manichæorum, quæ apud Augustinum extant vsurpat, vt se discipulum Manichæorum prober. Nam & Manichæi traserunt vocabulum substantiæ & naturæ in hac controuersia; dixerunt malum originis esse substantiam & naturam; Impugnarunt vocabulum accidentis: negauerunt esse vicium naturæ, sicut & Illyricus negat; negauerunt esse morbum, & languorem sicuti & Illyricus negat; contenderunt Veterem hominem quò ad substantiam & carnem concupiscentem esse opus Satanae principis tenebrarum, sicut & Illyricus loquitur & contendit. Adhæc non tantum dogmata & phrasas, verum etiam argumenta vel potius sophismata quibus Manichæi veritatem Ecclesiæ de peccato originis impugnarunt, vt ex Augustino liquido adparet, vsurpat & vrget Illyricus, ita vt cordato Lectori dubium esse

esse non possit Illyricum à Manichæis arnia sumpsisse ad oppugnandam Ecclesiæ veritatem.

Manichæi vt Faustus & alij obiecerunt Augustino locum pauli Rom: 7. de exteriori & interiore homine: & hinc probare conati sunt duas esse animas in vno renato Paulo, libro 24. contra Faustum; vbi verba Fausti recitantur.

Illyricus eundem locum Ro: 7. cum Manichæis vrget vt obtineat, duas esse substantiales formas animæ in vno renato Paulò, vt supra vidimus.

Tanquàm præcipuum fulcrum sui erroris Manichæi semper in ore habuerunt dictum Christi, arbor bona facit bonos fructus, & arbor mala facit malos fructus, & hinc extruere conati sunt quòd malum esset quædam substantia & natura. Illyricus idem fulcrum arripit, & passim inculcat, & ita peruertit verba Christi Filij Dei: ac si docuisset ille peccatum originis esse ipsam hominis substantiam, & naturam. Cum omnes sani videant magnum esse discrimen inter corruptum subiectum, & inter ipsam corruptionem in subiecto. Rectè dixit Christus totum hominem esse malam arborem, hoc est, funditus & penitus esse corruptum, & non posse non malos producere fructus, Non autem dixit Christus hominem esse ipsum peccatum, ipsum malum, ipsam corruptionem.

Manichæi abusi sunt loco Ioan: 8. Vos ex patre Diabolo estis, & hinc adstruere conati sunt ipsos homines esse opus Diaboli, quò ad substantiam, vt testatur Augustinus tractatu 42. super Ioannem: Item de duabus animabus contra Manichæos Capite 7. Simili furore & amentia

Interpratur Illyricus Christi verba ac si hoc! voluisset
Christus, ipsos homines quò ad substantiam esse opus Sata-
næ. Item quando scriptura appellat homines filios Satanæ,
contendit Illyricus cum Manichæis homines quò ad essen-
tiam generatos esse à Satana. Manichæi deprauarunt di-
ctum Pauli, caro & sanguis regnū Dei non possidebunt. Ut
videre licet in Augustino libro II. cont: Faustum & alibi.
Illyricus quoq; corrumpit hoc Pauli dictum iuxta Mani-
chæorum errorem, quòd oporteat carnem tanq; opus Sata-
næ aboleri.

Iam tu pronuncia sententiam pie Lector, cum Illyricus
dogmata & errores Manichæorum de peccato originis mor-
dicus teneat & defendere conetur, vsurpet verba & phrasas
Manichæorum in eadem controuersia, vtatur iisdem armis,
argumentis & sophismatibus ad oppugnandam Ecclesię ve-
ritatē, quibus vsi sunt furiosi Manichæi. An ouum ouo tam
est simile, atq; in hac controuersia Illyricus representat
Manichæos? An non iure coram tota Ecclesia de sacrilego
Manichæismo accusatur? Iudicent omnes pij præsertim qui
cum aliqua attentione & mediocri diligentia Augusti-
num legerunt. Non ergò speres Illyrice quòd hoc grauissi-
mum crimen abs te depellere possis protestationibus, ne-
gationibus, excusationibus, obtestationibus, inuersionibus,
conuitijs, periurijs, clamoribus, & similibus artificijs. Prote-
statio contraria facto triplex est mendaciū. Per se enim est
mendacium: deinde est fraudulenta excusatio peccati: Ter-
tiò est impudens derisio Dei & Ecclesiæ. Multò igitur re-
ctius animæ tuæ consuleres, si humili confessione, aperta re-
tractatione, & seria poenitētia liberares te à grauissimo cri-
mine, cuius non solum infimularis, sed iam apud homines
sanos & doctos, inprimis apud eos quibus Augustinus me-
diocriter

diocriter notus est conuictus es, & vt dici solet *ἐπιεικὴς* & *ῥητορικός*
depræhensus.

Supereft vt ad Rhetoricam & singulari artificio in-
uentam inuersionem Illyrici aliquid respondeamus. Tanta
enim calliditate instructus est noster hic sisyphus, vt cum
ipse reus peragatur Manichæismi, quia crimen hoc solidè
à se repellere non potest, culpam omnem in antogonistas
transferre conetur, & eos per reuentionem, quod rabulis
vsitatum est, de Manichæismo coram Ecclesia accuset. No-
uit enim dictum: Calumniare audacter, semper aliquid hæ-
ret. Et quia se purgare non potest, saltè vt turbet iudi-
cium calumnia & clamore. Homines autem cordati facilè
intelligunt ex ista immani libidine calumniandi Illyricum
nec veritatis conseruationem, nec salutem Ecclesiæ quære-
re, neq; etiam timorem Dei in hoc certamine adhibere. Sed
hoc vnum agere vt quoquo modo obtineat palmam. Cum
primùm viderem in scriptis Illyricè eum nostræ parti aude-
re obijcere Manichæismum ingenuè fateor vix me à risu
continere potui: Ad iocos enim & pueriles lusus mihi de-
lapsus videbatur ineptus disputator. Sed cum depræhende-
rem eum magno conamine etiam moliri probationem, ad
stuporem vsq; hominis & impudentiam & maliciam sum
admiratus. Et tandem apud me statuere coactus sum Illy-
ricum proiecta omni pietate & timore Dei, & deposito om-
ni pudore & verecundia, totum se tradidisse impudentiæ &
mendacio.

Qui enim tam impudenter contra suam conscienti-
am mentiri audet coram Deo, & vniuersa Iesu Christi Ec-
clesia, ne scintillam quidem veræ pietatis in eo residere ma-
nifestissimum est. David enim inquit: Psalm: 5. Perdes om-
nes qui loquuntur mendaciū: & prou: 19. Mendax testis non

impunè feret, & qui euomit mendacia peribit. Si pius Lector expendat dogmata Manichæorum qualia recitantur apud Augustinum, & deinde consideret nostras confessiones, facile deprahendet nos cum Augustino furores Manichæorum & Illyrici solide ex verbo Dei refellere.

Et si igitur indigna sunt sophismata Illyrici in quibus refellendis multum temporis ponatur; tamen quia aliquoties hanc calumniam repetiuit cum insano & superbo clamore, nihil vnq; ad hoc argumentum responsum esse, neq; etiam quidquam posse responderi, vt retundamus istos clamores, respondeamus etiam hoc loco; septem ponit ratiocinationes, eas videamus ordine & ad amussim verbi diuini examinemus.

Primum, inquit, volunt isti originale istud malum esse rem quampiam potentiamq; prorsus à solo Satana effectam, ita vt quacunq; demum ratione eam consideres, non possis dicere, eam etiam à Deo esse. Cum verò sit maxima quædam vis potentiaq; vt quæ potentissimè simul & aptissimè malitiosissimèq; supra totum hominem, seu potius supra totum genus humanum perpetuò durans regnet, neesse sanè est eius istum tantum effectorem, qui eam solus sua sapientia & potentia (vt isti volunt) effecit, esse quendam conditorem. Cui enim prorsus soli tantum opus aut effectum, perpetuò durans & regnans, naturæq; hominum toti congenitum tribuas, ei sanè frustra conditoris nomen adimere conaberis. Eodem facit quòd ipsi negant, istam eandem regnantem vim potentiaque, aut reginam totius hominis vel propagari, vel conseruari à Deo, tanquam prima causa. Restat ergò, vt à Diabolo, si cut primum secundum istos condita est, ita nunc quoq; in vtero matrum propagetur, & porrò in singulis hominibus conuer-

conuerfetur: Neq; enim fecundæ causæ, cuiuscunq; tantem generis sunt, possunt sine prima vel consiliter vel agere. In illa prima omnia alia sunt, existunt & mouentur. Acto. 17. Coloff. 1. Non etiam eos excusat, quo minus cogantur statuere Satanam autorem & effectorem istius tam potentis reginæ hominis, quod clamant esse accidens, necessariò nempe intelligens congenitam qualitatem; Nam talia accidentia non minus sunt creaturæ, quàm substantiæ. Hactenus Illyricus.

Ecquid tibi videtur pie Lector, an non satis probauit Illyricus nos cum Manichæis sentire? An verò Satanicam suam blasphemiam de conditore Satana repetiuit? Certè dissimulandum non est quòd toties conuictus & refutatus, tamen non veretur obtrudere Ecclesiæ tam immanem errorem. Audi verba Illyrici. Repetere enim cogimur eius blasphemias, vt eas ex Ecclesia Christi exterminemus. Cui enim prorsus soli (inquit) tantum opus aut effectû perpetuò durans & regnans naturæq; hominum toti congenitum tribuas, ei sanè frustra conditoris nomē adimere conaberis. Quid ais sacrilege & blaspheme impostor, rursus obtrudis tuos vomitus Ecclesiæ de Satana conditore? Tota sacra scriptura testatur Satanam esse authorem peccati originis. Vniuersa Ecclesia Dei fatetur Satanam esse authorem peccati originis: Tu ipse licet totus cum Manichæis insanias, negare non potes Satanam esse authorem peccati originis. Ergò ne tu inferre sacrilego tuo stylo audes Satanam esse conditorem? Quamdiu feret Ecclesia Iesu Christi has tuas immanes blasphemias? Cur non saltem ciuiles leges rectè contra furiosos Manichæos constitutas metuis, si Deum omnino non metuis? Simulas alicubi te abieciſſe errorem de creatore Satana.

At hinc produs te tuo iudicio quod detestandam istam blasphemiam adhuc in sinu tuo foueas, siquidem dicis necesse esse authorem peccati originis esse quendam conditorem: Item auctori peccati originis frustra adimi nomen conditoris. Dominus Iesus obturet hoc blasphemum os. Peccati originis auctor est Satanas, sicuti Christus expressisse fatetur. Ioan:8. Diabolus ab initio peccat & est pater mendacij. Item: Gen: 3. Quia fecisti hoc, sis maledictus: sed hinc colligere quod Satan sit conditor, nemo nisi sacrilegus Manichæus audet. Deus inquit in Iesaja de creatione: gloriam meam alteri non dabo. Peccatum originis non est quædam substantia positiua, sed est priuatio boni: & corruptio substantiæ, sicuti Ambrosius in hexaem; loquitur: Non utiq; substantialis, sed accidens est malicia, quæ à naturæ bonitate deflexit. Et rationem hanc ponit Ambrosius & reliqui orthodoxi, cur non necesse sit ponere creatorem peccati vel maliciæ; quia malicia non sit uiua substantia, sed mentis atq; animi deprauatio. Negat etiã disertè Ambrosius quod malicia vllam creaturæ prærogatiuam habeat, sed furiosus Illyricus & nouus sacrilegus Manichæus noua cudid dogmata: contendit peccatum originis esse creaturam. Verba Illyrici sunt: Nam talia accidentia (de peccato originis loquitur:) non minus sunt creaturæ, quàm substantiæ. Mentiris noue Manichæe. Accidentia quæ sunt priuationes, & defectus, vt sunt vitia, peccata & in primis peccatum originis, non sunt creaturæ. Nemo nisi furiosus Manichæus dicit peccatum originis esse creaturam. Omnis enim creatura Dei bona est teste Paulo 1. Timoth: 4. sed peccatum originis est res pessima; Ergo peccatum originis nullo modo est dicenda creatura. Anathema sit qui dicit peccatum originis esse creaturam Dei. Quid verò est quod in ista blasphemata

blasphema ratiocinatione in nobis repræhendit Illyricus? Iſti, (inquit nimirum Heshuſius, & qui cum Heshuſio obſiſtunt impietati Illyrici in hac controuerſia,) volunt originale illud malum eſſe rem quampiam prorfus à ſolo Satana effectam, ita vt quacunq; eam ratione conſideres, non poſſis dicere eam etiam à Deo eſſe. Quid ergò tunc Illyrice hancpiam ſententiam impugnas? Tu ne audes in Eccleſia Ieſu Chriſti, & coram pijs auribus contrarium adſerere? Imò inquit. Quando vos dicitis peccatum originis eſſe à ſolo Satana tùm vos eſtis Manichæi. Ego verò Illyricus dico peccatum originis eſſe à Deo. O tempora Eccleſiæ, O horrendam Satanæ audaciam, O deteſtandam Illyrici proteruiam & impudentiam. Equidem credo multis ſeculis deteſtandam hanc vocem in Eccleſiâ non auditam eſſe peccatum originis eſſe creaturam: & peccatum originis eſſe à Deo quando præſertim de cauſa efficiente quaeritur, Et peccatum originis propagari & conſeruari à Deo. Increpet Deus te Satanam, & obturet hoc tuum blaſphemum os. Quid enim teſtimonijs ſcripturæ in re tam manifeſta opus eſt. Pij meritò toto corpore cohorreſcunt quando audiunt vel legunt tam horrendas Illyrici blaſphemias. Habent enim in conſpectu: Non Deus volens impietatem tu es: Pſalm 5, concupiſcentia carnis non eſt ex Patre, ſed ex mundo. i. Ioan; 2, Pia & ſancta eſt vox Beati Auguſtini libro de duabus animabus cont; Manichæos. Viciorum authorem Deum nemo niſi ſacrilegus diceret. Quia ergò Illyricus contendit, vicia nature eſſe à Deo: & ſicuti in blaſphemia ſua conſeſſione dicit, quòd Deus omnes malas qualitates, & omnia mala accidentia creet in homine: & hoc loco contendit peccatum originis non eſſe à ſolo Satana, ſed etiam à Deo: Et peccatum eſſe creaturam; irrefragabiliter ſequitur teſte Auguſtino Illyricum

cum esse sacrilegum hæreticum qui Deum ponit authorem peccati. Et in hoc errore peior & furiosior est omnibus Manicheis. Constante ergo contra calumniam Illyrici adseueratum de causa efficiente peccati originis quaeritur peccatum originis non esse à Deo, sed à solo Satana, & à voluntate hominis. Et sic credit vniuersa Iesu Christi Ecclesia. Anathema *μακαριστα*, qui dicit Deum esse vel authorem vel conditorem peccati originis. Repete hinc anime Lector quam verè & irrefutabiliter in mea Epistola & analysi, & antidoto sim argumentatus in hunc modum: Si peccatū originis est substantia tum necesse est aut Deum statuere authorem peccati, aut Satanam conditorē. In alteram blasphemiam necesse est rueret Illyricum, si mordicus retinebit hanc propositionem, peccatū originis est substantia. Hoc sanè liquidò hinc demonstrat Illyricus. Imò in vtramq; blasphemiam hinc sese precipitat. Nam fingit peccatum originis & à Satana esse, & à Deo, & esse creaturam. Ergo iuxta Illyricum & Satanas est conditor; & Deus erit author peccati. Domine Iesu reprime tantas blasphemias. Hanc Illyrici blasphemiam & alij docti & pij homines depræhenderunt, quemadmodum reuerendus & clarissimus vir Doct: Simon Musæus socer meus carissimus, qui Illyricum antea plurimi fecit, & ardentè complexus est, sed nunc dextrum oculum euellere cogitur propter eius blasphemiam, idem in hoc certamine depræhendit, & in sua sententia de hac controversia obiecit Illyrico quòd aliàs Satanam constituat conditorem, aliàs Deum faciat authorem peccati: Propter quas blasphemias perspicuè & constanter detestatur Doct: Musæus impium Illyrici dogma. Attendant ergo pij, & caueant sibi, ne se societate blasphemiae Illyrici contaminent. Eiusdem blasphemiae est quòd dicit peccatum

tum originis, quod nominat reginam totius hominis, pro-
pagari & conseruari à Deo tanq; à prima causa. Mentiris Il-
lyrice. Deus enim sanctissimus non est minister Satanae, qui
conseruet & propaget opus ipsius. Imò Filius Dei venit vt
destruat opus Diaboli: quomodo ergò Deus illud propa-
garet? An non saltem humanus pudor te à tam horribili
contumelia Dei reprimere debebat? Defectus vt pon ha-
bet conditorem, ita nec conseruatorem: Viciu; verò in ho-
mine propagatur per hominem: Deus nullo modo dicen-
dus est prima causa peccati: substantiæ quidem hominis con-
ditor, causa prima, effector, conseruator & propagator est
Deus: sed vicij originalis, seu peccati nec conditor, nec cau-
sa prima, nec effector, nec propagator, nec conseruator est
Deus. Ratiocinatio Illyrici est huiusmodi. Heshusius adfir-
mat originale malum esse à solo Satana: sed peccatum ori-
ginis est res tam potens vt neesse sit statui eam esse creatu-
ram, & habere conditorem. Ergò Heshusius docet Maniche-
ismum. Respondeo: nego minorem quæ est figmentu;, & de-
hramentu; imò blasphemia Illyrici, pugnans cum vniuersa
sacra scriptura: peccatum enim non est creatura: nec est ab
vlllo conditore: quia est defectus & priuatio boni. Maniche-
orum monstra profert Illyricus. Constantè dico peccatum
originis non esse a Deo, sed esse à Satana inuestum: serpens
enim seduxit Euam, inquit Paulus.

Secunda Illyrici caullatio & calumnia sic habet:
Verba enim eius repetenda sunt, vt Lector expendat horri-
bilem eius & sophisticen & impudentiam.

Secundò. Augustinus sapissimè simul ac vehemen-
tissimè contendit, non nisi ex bonis naturis mala oriri: quod
quidem ille adeò vrget, vt neget sine hoc fundamento Ma-
nichæis resisti posse. At isti nullo modo volunt, originale
peccatum

peccatum per Inuersionem aut transformationem primi hominis esse effectum: Nequaquã; etiam concedunt opera aut creaturas Dei fieri vlllo modo posse peccata: sed distinguendam esse omnib; modis bonam Dei creaturam, ab opere aut re effecta à Satana: alioquã si dicitur, Dei opus aut creaturam esse effectam peccatum, omninò secuturum, vt Deus sit author peccati. Cæterum quòd tantò certius appareat, quantopere istam sententiam Augustinus damnet, verba eius quædam adscribam, Sic autem inquit: Laborat Manichæus, vt ostendat ex bono Dei opere malum oriri non posse: vt (quòd ipse vult) malum nisi ex malo oriri non posse credatur. Et, Manichæus, quem verbis istis tuis sic adiuuas, vt nihil magis optet audire, quàm mala ex bonis esse non posse. Hoc enim accepto infert, & dicit tibi, Si malum ex bono esse non potest, vnde erit nisi ex malo? Item, Si autem dixerimus non oriri mala nisi ex malis. Manichæa pestilentia triumphat; Deniq; concludit inquit, ita hunc fidei aduersarium dici non potest, quantum adiuuet, qui mala ex bonis oriri negat. Talia dicta sunt planè innumera in Augustino. Hactenus Illyricus.

Hic sanè videri vult antagonista quòd non profus ignotus illi sit Augustinus. Tantò igitur certius statuat Lector eum pessima conscientia agere hanc causam. Nisi enim quis destituatur sensu communi, statim in Lectione Augustini deprehendere potest eum à nefario dogmate Illyrici alienissimum fuisse, Sed nunc ratiocinationem de Manichæismo videamus. Augustinus contendit non nisi ex bonis mala oriri: quod negabant Manichæi. Et isti nullo modo volunt peccatum originis per inuersionem & transformationem primi hominis esse effectum. Nullo modo etiam concedunt opera aut creaturas Dei posse fieri peccata. Respondeo.

spondeo, admodum maliciosa hæc est sophistica. Nunquã
ego negavi mala ex bonis oriri: scio enim per Deigratiam
ex angelo lucis factum esse angelum tenebratum: scio bonam
voluntatem Adæ lapsam esse & peccasse: peccata igitur
ex bonis sed mutabilibus Dei creaturis exorta sunt. Et
sic piè sensit Augustinus contra Manichæos qui contendebant,
ex bonis naturis non posse oriri mala, ut peccata & mortem:
ideò fingebant contrariam mali naturam Deo cæternam.
Hunc Manichæorum errorem ut repellat sæpè repetit Augustinus
mala oriri ex bonis: quia res creatæ ex nihilo sint mutabiles,
& solus Deus sit immutabiliter bonus. Voluntas Diaboli,
& hominis initio bona fuit, sed utraq; deficiens à Deo corrupta
est & protulit peccatum. Quid verò hoc ad deliramentum
Illyrici de substantiali transformatione? Prorsus nihil: attende
saltem, Lector: liquidò aperiam tibi præstigias Illyrici.
Manichæi sic argumentantur, arbor bona non potest malos
fructus producere. Ergò ex bonis naturis peccata oriri non
potuerunt. Augustinus opponit. Imò bonæ naturæ conditæ
ex nihilo sunt mutabiles, & possunt corrumpi: Ergò ex bonis
mala oriri possunt. At Illyrico non est satis hominem iustum
& rectum corruptum esse, & peccatū commisisse: sed is quàm
longissime ab Augustino recedit: fingit enim hominem non solum
mutatum, sed per Satanae transformationem abolita prioris
specie & substantiali forma in novam speciem conditum &
transformatum esse. Hoc portentosum dogma Augustinus nusquã
pinxit, aut finxit, nusquã dixit aut scripsit: De qualitate
hominis mutatione multa extant apud Augustinum: Sed quòd
ipsa hominis substantia in ipsum peccatum sit mutata: quòd
Satan essentialiter transformaverit hominem in substantialem
suam imaginem: quòd forma hominis sub-

nis substantialis, in qua conditus fuit, sit abolita, quòd Sa-
tan per nouam transformationem nouam substantialem
formam hominis introduxerit & effecerit. Quòd pec-
catum originis sit noua quædam creatura. Quòd homo
corruptus quò ad substantiam sit opus Diaboli: Hæc in-
quam portenta nusq; extant apud Augustinum: sed poti-
us contrariæ sententiæ apud eum reperiuntur, vt supra mul-
tas recitauimus. Ingens itaq; discrimen est, inter sententiam
Augustini: mala orta esse ex bonis: quod nos etiam inge-
nuè fatemur & docemus: nec ignotum hoc esse potest Il-
lyrico. Nam in seruo arbitrio & alijs libris disertè doceo A-
damum conditum esse ad imaginem Dei in iustitia & san-
ctitate vera sine peccato: & tamen à Deo defecisse & in
peccatum lapsum esse: & inter figmentum Illyrici de es-
sentiali inuersione & transformatione: ita vt substantia ho-
minis mutata sit in ipsum peccatum & nouam speciem di-
uersam à priore. Extrema impudentia est velle tale porten-
tum ad fingere Augustino, à quo doctor ille fuit alienissi-
mus. Multis in locis negat Augustinus substantiam, for-
mam, animam, carnem, naturam hominis, licet corrupti &
impij, esse opus Satana: testimonia supra citauimus. Quomodo
ergò probaret Illyrici substantialem transformationem,
quæ dicit ipsum hominem corruptum esse opus Satana? Ex
diametro pugnat Augustinus contra prodigiosum Illyrici
nugamentum: Et tamen Illyricus tam insignis est contortor
verborum, vt ex diametro inter se pugnantia mirabili arti-
ficio conciliare possit. Verùm hac fraudulenta & impia so-
phistica nihil aliud obtinet, nisi quòd prodit suam impieta-
tem, & in omnibus bonis odium sui accendit & meretur.
Cordati enim Lectores vident nihil eum præter calumnias
adferre: Quòd bonæ Dei creaturæ fieri possint ipsum pec-
catum

atum originis: Illyricus ex Augustino nunq̄ docere potest. Contraria autem sententia quam Illyricus sugillat & impugnat, videlicet creaturas Dei ab operibus Satanae distinguendas esse, multis modis ex Augustino demonstrari potest. In libro de nuptijs & concupiscentia contra Iulianum hunc sibi scopum præfigit Augustinus.

Intentio igitur huius libri hæc est, vt quantum nos dominus adiuuare dignatur carnalis concupiscentiæ malum, propter quod homo, qui per illam nascitur, trahit originale peccatum; discernamus à bonitate nuptiarum. Et deinde in hoc & alijs libris sæpissimè inculcat & vrget: Hominem ipsum qui ex coniugio nascitur, vt opus Dei, esse discernendum à peccato originis quod est opus Satanae. Hæc cum in Augustino totis voluminibus tractentur, & manifestissima sint, monstri simile est Illyricum eò audaciæ abripi vt fingere ausit Augustinum non distinxisse bonam Dei creaturam ab opere Satanae. Sequitur tertia cauillatio.

Tertio (inquit) isti vehementissimè negant & pernegant posse bonas Dei creaturas essentialiter commutari in malum, vociferantes Diabolum non posse nouas essentialia formas creare & hominibus infundere: At Augustinus contra acerrimè contendit, creaturas esse conditas commutabiles, easq; sic corrupendo in malum mutari & transformari.

Cum nihil solidi habeat, oblectat se non vno modo ad fallendum tempus: quid opus erat numerorum distinctione, cum 2: & 3: loco eadem calumnia iteretur. Hoc ipsum sane est quod vrgeo. Non posse ex Augustino doceri, multò minus ex verbo Dei, quod Diabolus essentialia formas crearet & hominibus infunderet: sic etiam non potest ex Augustino doceri,

no doceri, quod creaturæ Dei essentialiter transformetur
in peccatum originis. Permanet enim (inquit Augustinus
libro 2. de peccato originis Capite 40.) Dei opus bonum in
quantiscunq; malis operibus impiorum: si manet opus Dei
bonum, nimirum substantia, forma, anima, ratio vt libro &
pag: seqente ipse Augustinus sese delcarat, in quouis pecca-
to, quomodo mutatur essentialiter in peccatum originis &
opus Satanæ? O Illyrice quàm graue iudiciũ Dei subiturus
es, quòd tam petulanter & pertinaciter contra tuam ipsius
conscientiam falsas sententias adfingis Augustino quas in
tota vita tua nunq; in isto authore legisti: Imò cum tibi ex
diametro cum tuis figmentis pugnantis sententiæ in Augu-
stino monstrentur. Commutabiles esse creaturas rectè dixit
Augustinus: sed nec dixit, nec scripsit, creaturas in nouam
formam substantialem à Satana transformari, ita vt opus
Dei fiat opus Satanæ. Profer Illyrice si potes vnam sylla-
bam in hanc sententiam ex toto Augustino: hoc scilicet ad
calendas græcas præstabis. Obserua autem rursus Lector, si
iuxta Illyricum Diabolus potest essentielles formas (nimi-
rum animæ) creare & hominibus infundere; an non diserte
statuitur creator? Qui creat nouas formas substantiales a-
nimæ est ne creator? Ita fouet adhuc in sinu blasphemum
dogma de Satana creatore, & tamen horribiliter irascitur,
quòd de ista blasphemia coram Ecclesia accusatur. Quia
Augustini patrocínio prorsus destituitur ad suas ineptias,
de formis essentialibus, quæ possunt fieri per artes, delabi-
tur: quas ineptias imò blasphemias domum ei remittimus.
Nulla enim creatura nec Satan nec homo potest substantia-
lem formam indere vlli creaturæ. Hoc enim ad creationem,
pertinet. Nos Dei beneficio aures habemus ad audiendum
verbum Dei, sed ad portenta & blasphemias Illyrici obtu-
ramus

ramus aures nostras, sicuti polycarpus solitus est obstruere aures suas ne audire cogeretur blasphemias Marcionis.

Quartò (inquit Illyricus) Manichæi teste Augustino docebant, bonam istam hominis naturam, non inuersione aut transformatione in malum, sed infusione mali à malo genio effecti, eiusq; permixtione & participatione malam esse effectam. Verba Augustini contra Iulian: libro I. inter alia hæc sunt: Natura hominis maliciam capit, non participatione mali, sed priuatione boni, id est non commiscetur alij naturæ, quæ aliquod malum est: quia nulla natura, in quantum natura malum est: sed quia deficit à natura, quæ summum & incommutabile bonum est. Propterea, quia non de illa, sed de nihilo facta est. Alioqui nec malam voluntatem habere posset, nisi mutabilis esset. Hactenus Augustinus. Sic & isti nusq; non inculcât, quomodo Originale istud malum ab extra infusum sese immiscuerit & insinauerit in hominem, ita vt etiam minutissimas particulas & guttas sanguinis peruaserit, penetrauerit, suaq; foeditate contaminauerit & infecerit conspurcaueritq;.

Pluribus scriptis suis inseruit Illyricus hanc calumniam, & quanq; in sua conscientia intelligit se nobis iniuriam facere, tamen petulanter pergit, & vociferatur nunq; sibi ad hoc argumentum esse responsum. Attendat igitur veritatis studiosus Lector, fingebant Manichæi duas esse diuersas naturas boni & mali: & malum esse contrariam substantiam. Quando ergò de corruptione hominis loquebantur, dicebant ex permixtione bonæ & malæ substantiæ id esse, non ex priuatione boni. Augustinus portentum illud Manichæorum retundit, & docet non ex participatione vel commixtione cum mala substantia, corruptum esse hominem

minem, sed ex commutatione quòd bona voluntas defecit à Deo & corrupta est.

Quis verò nostrum hanc piam Augustini sententiam impugnavit? Quis nostrum vniqs probavit delirium Manichæorum de commixtione duarum substantiarum bonæ & malæ? Reddes aliquando rationem Illyrice de hoc impudenti figmento; sed inquit, An non vos dicitis peccatum accessisse ad hominem: & Satanam virus suum infudisse, ita vt omnes partes hominis peruaserit? Respondeo. Et Augustinus & Lutherus sæpissimè hac metaphora vtuntur, quæ peccatum originis nominant virus, vt lib: hypog: 4. contra Pelagianos, sicut nunc in peccatore serpentis statu pestifero venenum insigit, & per illud mori compellitur, & à Marso, id est, incantatore inspectus afflatitius dicitur, quia serpens illum, inquit, afflauit, & statim pro salute eius parat antidorum quo possit venenum superare: ita tunc in peccante Adam, cum serpenti, hoc est, Diabolo magis suadenti quam Deo præmonenti ne faceret, sese incautus præbuisset, auertente se ab illo irato Deo, fraudifero statu venenosa & mortifera libido inflicta est, tanto eum deinceps opprimens dominatu, vt etiam peccare volentem, sicut venenum trahit, ad mortem, peccare, id est, malum velle, incitaret inuitum. Hinc peccator, hinc inficiatus vitiosusq; factus & dictus est, hinc priuationem meruit vitæ. Contra hoc venenatum malum ne præualeat, misericordia inspiciente Dei remedium, id est, antidotum, per Iesum Christum donata est gratia, ne omnis homo penitus interiret.

Vides Illyrice Augustinum vocare peccatum originis venenum, quod Satan Adæ adflauit? Idem Augustinus libro 2. contra Iulianum cum Ambrosio aliquoties appellat

appellat peccatum originis venenum pestiferum serpentis. Sic & Lutherus sanctæ memoriæ peccatum originis appellat venenum Diaboli: In Gen: Cap. 4: Pag: 69. Ac mansit etiam in natura corrupta generatio, sed accessit illud venenum Diaboli, pruritus carnis & fæda libido: quæ variorum incommodorum & peccatorum causa est. Item Lutherus in Gen: Capite 42. fol: 106. peccatum originis vocat profundum venenum in anima & corpore. Item Lutherus: in Gen: Cap: 3: Pag: 54. Quid de homine dubitabimus, qui ipse peccatum & peccati venenum à Satana infusum hausit. Prodi ergò nunc in conspectum Ecclesiæ & accusa si audes (audaciæ enim tuæ nullum finem ponis) Augustinum & Lutherum Manichæismi: Quid contra me blateras? En tibi profero præstantes Theologos Augustinum & Lutherum, quibus familiare fuit peccatum originis vocare Venenum: Et tamen neuter de Manichæismo est suspectus, Non tantum igitur calumnia Illyrici manifesta est: Verum etiam domestico testimonio se prodit, quòd novum genus doctrinæ ignotum Augustino & Luthero fabricet. Quòd suggillat Illyricus phrasin peccatum originis esse venenum adfusum à Satana, quod penetrauit medullam & sanguinem hominis, Lutherum in eo flagellat, qui sic locutus est in concione de Iesu Christo to: germ: 3. & alibi sæpe. Frequens enim est Illyrico Lutheri enarrationes, phrasæ, & dogmata impugnare acerbissimè ut ille solus pro novo Propheta habeatur. Nos verò plaris facimus Lutheri auctoritatem, quàm Illyrici novi Manichæi furores.

Obserua etiam Lector quàm fœda sit calumnia, quòd Illyricus ex eo quòd peccatum originis cum Augustino & Luthero venenum nominamus, adfusum à Satana, fingit nos statuere peccatum esse quoddam substantiale malum

malum immixtum bonæ naturæ hominis. Non dubito quin omnes pij & honesti homines, magno cum zelo detestentur libidinem calumniandi in Illyrico, scopus totius disputationis nostræ est vt contra Manichæum Illyricum ostendamus peccatum originis non esse substantiam sed accidens vicium.

Et tamen audet iste impudens homo obijcere commixtionem contrariarum naturarum quàm fixerunt Manichæi. Virus quidem substantia quædam est, sed hinc non sequitur etiam peccatum originis à nobis adseuerari substantiam. Vsitatissimum est enim de ijs rebus quæ substantiæ sunt similitudines adhiberi ad declarandas res quæ non sunt substantiæ: sic Lutherus peccatum originis confert fermento, in Gene: Cap: 42. Nec tamen Lutherus vnq; somniauit peccatum esse substantiam sicuti est fermentum: Augustinus fruticem Diaboli nominat peccatum originis, qui proferat pessimos fructus & tamen testatur non esse substantiam, cum nemo ignoret fruticem esse substantiam; & defendit se rectè adhibuisse de frutice sumptam metaphoram. lib: 6. contr: Iulianum: Cap: 8. Propter quòd ego vicio quòd generi humano Diabo: tanq; vulnus infixit, quàmuis nullo modo substantia sit, rectè tamen adhibui de substantia similitudinem, vt fruticem dicerem & fructus eius vicia cum quibus homines nascuntur. Audis Lector vsitatum esse doctis metaphoras perere à rebus quæ sunt substantiæ, ad declarandas res quæ non sunt substantiæ. Audis apud Augustinum peccatum originis vocari venenum adflatum à Satana, apud Lutherum venenū adfusum homini à Satana, quod totam medullam ossium penetrauit. Audis peccatum appellari apud Augustinum labem, morbum, languorem, ægritudinem, infirmitatē, vulnus, fruticem, radicem vitiatam &

tam & similia, & tamen in Ecclesia Iesu Christi caret vterq;
doct̃or suspicione Manichæismi. Liquido ergò patet meras
calumnias ab Illyrico in medium allatas esse.

Quintò (inquit) isti vehementissime contendunt ori-
ginale malum esse quiddam separabile, re simul ipsa & eti-
am cogitatione, ab ista ipsa præsentī praua essentiali forma
corrupti hominis. Sic & Manichæi dixerunt, quòd sit res
plane diuersa ab hac præsentī natura, eòq; ab ea omninò se-
parabilis.

Per latus Heshusij confodere cõnatur Illyricus Lu-
therum & Augustinum. Vterq; enim fatetur peccatum ori-
ginis esse separabile malum. Verba Lutheri sunt: in Gene:
Cap: 38. fol: 31. Sũnt enim peccatum & mors separabilia ma-
la: sic Augustinus defendit sententiam Basiliij Illyrico non
ignotam, cont: Iulianum lib: 1, qui dixit malum originis fa-
cile posse à substãtia hominis separari, vt subiecta voluntati
substantia munda possit per omnia possideri. Et quidem
exponit sententiam Basiliij Augustinus, quòd facilè sit
non humanæ voluntati, sed misericordiæ Dei separare ma-
lum originis à substantia hominis.

Tu ne igitur impuro ore tuo Illyrice præstantes il-
los Theologos Manichæismi audebis coràm Ecclesia infi-
mulare? Legit alicubi Illyricus in Augustino Manichæos
docuisse malum esse quiddam separabile; hic mox adsuit
ille suam calumniam: cum discrimen sententiarum Eccle-
siæ & Manichæorum facilè potuisset deprehendere si ocu-
los aperire voluisset. Manichæi sic dicebant malum originis
esse quiddam separabile, vt maneret quiddam per se sub-
sistens cum esset ex homine purgatum, quemadmodum cla-
re ostendit Augustinus. lib: 3. cont: Iulianum: Capite 21. Sed
quòd potius cupimus, confitearis malum, contra quòd bel-
lum geres,

lūm geres, vt eo non ita separato, quasi alia natura sit, sed in te omni ex parte sanato in perpetua pace lateris. Item, libro 2. contra Iulianum. Non à nobis hæc vicia separata alibi erunt, sed in nobis sanata nusquam erunt. Tale ergo malum separabile finxerunt Manichæi quod purgatum ex homine mansurum sit alicubi, nimirum in globo tanquam in carcere sempiterno. Augustinus ad Quod. nult Deum. At Augustinus, Lutherus, & cum præceptoribus suis Heshusius, sic dicunt malum originis esse separabile, vt ex corpore & anima hominis purgatum & extersum nusquam sit futurum? Delebitur enim penitus, vt accidens viciū, & opus Satanæ, Et vt sacra scriptura ait projicietur post tergum Dei, & submergetur in profundum maris. An vlla aranea ita posset ex se fila texere, vt Illyricus ex se fingit calumnias?

Sextò (inquit Illyricus) Manichæi contenderunt originale peccatum esse quiddam ab extra adueniens, non autem in ipso Adamo effectum; Item quòd sit quiddam destruens & perdens hanc ipsam præsentem hominis formam aut existentiam, Hic & ipsi perpetuò contendunt, Originale peccatum esse quoddam venenum, toxicum, philtum, ster-cus & similia, quæ sint à Satana infusa in primos parentes, eosq; totos infecerint, contaminauerint, & conspurcauerint, ac intoxicauerint.

Numeros diuersos ponit Illyricus vt saltem atronitum teneat Lectorem & fascinet eum, si potest: alioquin nihil rerum adfert. Idem enim quod supra cauillatus est nunc repetit. Respondeo autem planè. Manichæi fingebant malum esse quiddam substantiale quod extitisset ante hominem, & deinde cum hominis natura esset commixtum. Quis nostrum vnq; hoc vel dixit vel pinxit, vel scripsit?

Menda-

Mendacia ista sunt Illyrici. Quòd verò peccatū dicitur accidisse, & accessisse ad hominem cur calumniatur hereticus, Certè Adam sine peccato fuit conditus. Accessit igitur peccatum. Et sic Augustinus & Lutherus locuti sunt: Luth; in Gen; Cap; 4. Ac mansit etiam in natura corrupta generatio, sed accessit illud venenum Diaboli. Augu; lib; 1. cont; Iulianum; si autem accessit (inquit Basilius) & principium accessionis non substantiam habuit sed voluntatem, facillè potest malum à substantia separari. Et addit hæc Basiliij verba rectè intelligi de ipso malo, quod per Adam intrauit in mundum, & per omnes homines pertansijt quia & ipsum accessit naturæ humanæ.

Clare audis Lector Augustinum & Lutherum fateri quòd peccatum originis quod per vnum hominem intrauit in mundum, accesserit ad naturam humanam. Vides ergò quàm impudens sit calumnia Illyrici, qui audet Augustino & Luthero impingere crimen Manichæismi: somnio suo de indusio maculato oblectet sese Illyricus: nam somnia & calumniæ plus apud ipsum valent quàm perspicua sacræ scripturæ testimonia.

Nos Dei beneficio de peccato originis non somnia nec Manichæos furores profiteamur, sed confessionem edimus fundatam in scriptis Prophetiis & Apostolicis, fatemur corpus & animam penitus peccato infectam & depravatam esse: fatemur hominem in delictis mortuum esse: fatemur in homine à vertice capitis vsq; ad plantam pedis nihil existere sani: fatemur totum hominem esse tenebras, sed Illyrici Manichæos furores & errores simul execramur.

Postremò (inquit Illyricus) sicut Manichæi planè ignorarunt,

norarunt, illud ineffabile beneficium regenerationis, viuificationis, & nouæ creaturæ in Christo, tantumq; egerunt de quadam separatione istius commentitij immixtiq; mali, & de qualicunq; ablutione contaminatæ naturæ: Sic & isti ea, quæ dicuntur de essentiæ ipsius regeneratione, nouiq; cordis ac hominis creatione, ac omninò de hominis resuscitatione, extremè extenuant, tantumq; volunt fieri quandam ablutionem naturæ ab illo ipsorum stercore & toxico, & meram accidentium alterationem. Etiam si verò interdum aliquid grandius dicunt coacti à scriptura, tamen postea rursus eodem relabuntur, suis sophisticis disputationibus, veriorisq; sententiæ damnatione.

Quòd Manichæi non intellexerunt beneficium regenerationis & renouationis facile concedo. Quòd verò nos doctrinam Apostolorum de regeneratione, viuificatione, sanctificatione, noua cordis creatione, renouatione & resuscitatione non rectè exponamus, sed vt ille calumniatur extreme extenuemus impudens & manifestū est mendacium.

Inspiciat Lector nostra scripta vt librum meum de seruo arbitrio argumento 7. Item conciones meas de diuinitate & beneficijs Spiritus sancti; Item conciones de iustificatione. Item, explicationem Epistolæ Pauli ad Romas: Cap: 5. Item, Antidotum meum, fundamento 16. Hæc & similia loca cum inspexerit pius Lector tum iudicet de virulenta Illyrici calumnia, num ego beneficium regenerationis extenuem: Verum sic se res habet quisquis non statim adplaudit furoribus Manichæis Illyrici, hunc vociferatione sua suspectum facere cupit, ac si extenuaret beneficia Spiritus sancti. At nos non iurauimus in verba Illyrici noui Manichæi: sed in verba Christi & Spiritus sancti iurauimus.

Tandem

Tandem vides Lector nihil solidi attulisse Illyricum in sua virulenta accusatione, nec quidq̄, demonstrasse: sed tantum præ ira & furore horrendas calumnias euomuisse. Memor igitur iudicij Lector quod omnes subituri sumus, non statim adprobes calumniam, sed inquiras veritatem, memor sis grauissimæ sententiæ Cypriani in Epistola 9. lib. 4. Dum impia & nefanda contra fratrem & facile audis & libenter credis, aliena mendacia quasi propria credis & defendis.

In hoc breui scripto tantum duo capita mihi proposui tractanda. Primum fuit vt liquidò docerem Augustinum ab errore Illyrici de substantiali peccato originis fuisse alienissimum, & sententias ab Illyrico ad fucandum eius errorem in medium prolatas aut violenter contortas esse, aut nihil ad rem facere. Nobiscum autem facere Augustinum, & diserte adserere quòd peccatum originis nullo modo sit Substantia, sed sit accidens vicium. Atq; hoc caput tam euidenter, tam perspicue, tam liquido demonstraui vt nihil dubitem homines pios, veritatis studiosos, & sano iudicio præditos in tam clara demonstratione acquieturos prorsus esse.

Quòd si quis tanta perspicuitate, sibi satisfieri non patitur, eum necesse est & sano destitui iudicio, & præstigijs errorum fascinatam esse.

Alterum caput fuit de nouo Manichæismo Illyrici. Hic etiam diserte demonstraui Illyricum in presenti controversia veteres errores Manichæorum resuscitare: idq; vt liquido probarem indicaui Manichæorū errores ex Augustino, & ante oculos posui noua Illyrici dogmata, monstratis libris & folijs, in quibus consentit cum Manichæis. Itaq; nisi quis contra conscientiam suam loqui velit, necesse est

Q

cum

eum postquam tam perspicuam & euidentem demonstrationem legit & expendit, fateri Matthiam Flacium Illyricum de Manichæismo iure accusari, ^{non potest} Perspicuè etiam refutauit virulentas Illyrici calumnias, quibus nostram confessionem & doctrinam de peccato originis suspectam reddere conatur ac si Manichæismum sciret. Et docuit nostram doctrinam, quæ non est nostra, sed Iesu Christi filij Dei, Prophetarum, Apostolorum, Augustini, Lutheri, & totius orthodoxe Ecclesiæ nihil habere commune cum furoribus Manichæorum quos toto pectore execramur. Equidem credo videre & sentire nunc pios quam sint inanes & impudentes Illyrici clamores, quod vociferatur nos toties prouocatos ad ipsius calumniam respondere non potuisse: Cum tamen in antidoto prolixè & neruose refutatum sit eius mendacium, & sæpè ostensum eum impudenter nectere calumnias. Sed quia omninò sic voluit Illyricus, legat nunc Ecclesia pleniorè & prolixiorè Flacianæ calumniæ refutationem. Atque nunc vniuersæ Ecclesiæ Christi & singulis pijs, in primis hominibus doctis, & pijs pastoribus, quibus aliquo modo saltem libri beati Augustini Doctoris Ecclesiæ eximij noti sunt, subijcio hoc meum scriptum vt & omnes reliquas meas lucubrationes, & oro singulos in conspectu altissimi Dei vt in timore Dei iuxta suam conscientiam & vt maiore fide allégauerit Augustinum. Quòd ad meam conscientiam attinet, ea Dei beneficio & alacris & læta, & verbo Dei confirmata est. Scio Deum stare à nostra parte: & quia Spiritus sanctus non deserit Ecclesiam, sed ducit eam in omnem veritatem: nihil dubito verè pios de cetero Spiritus sancti iuxta verbum nostræ piæ confessioni accessuros, & sententiam nostram approbaturus, etiam si Illyricus multitudi-

titudine librorum, & magnitudine clamorum vultis sum-
mundum impleret. Quod iam adhuc iustitia reuertetur ad
iudiciū: & illam sequentur omnes qui recto sunt corde.
Psal. 94. In proximis nondinis Francofurtensibus char-
tam sparsit Illyricus, qua aliquantulum obgannit indici-
errorum & blasphemiarum, quas pio Lectori in scriptis Il-
lyrici monstraui: in ea flagitat à me iuramentum de veri-
tate dicenda. Equidem hominis stulticiam & stoliditatem
non possum satis mirari. Quid enim an nos coram aliquo
homuncione, iudice nimirum politico ligitamus? Vbi pro-
cessu aliquo iuris sit opus? An non coram altissimo & omni-
potente Deo iudice seuerissimo & summo, & scrutatore
cordium ligitamus, & de veritate doctrine Apostolicę con-
tendimus? An tu homo ineptissime speras Christum non
cogniturum hanc causam, nec pronunciaturum sententiam
nisi tu omnes tuas dilatorias & peremptorias exceptiones
& iuridicos processus prozuleris? Imò Christus Iesus iudex
summus & meum cor introspicit & tuam examinat consci-
entiam, & iam pronunciauit sententiã suam in verbo, quam
si quando tibi patefecerit de coelo, nisi seria penitentia eam
anteuerteris nã tu cum horribili dolore pessum ibis: si men-
tem aduertere voluisses, non obscure potuisses deprehē-
dere me iuramentũ de dicenda veritate sepe in meis scriptis
præstitisse. Quando enim filiũ Dei inuoco vt suam cõseruet
veritatẽ, quando testor meam conscientiam in spiritu meo,
quando pronoco ad iudiciũ filij Dei Iesu Christi, an tu in
tam graui attestacione non deprehendis iuramentum de di-
cenda veritate? Verum quantũ ego intelligo tu ex Theolo-
go forensis rabula factus es, fortassis per Manichęã transfor-
mationẽ. Quòd sanè ad te attinet quia video te ne euidētis-
simę quidem veritati præbere locũ, neq; yllã admittere vel
admoni,

admonitionem, vel refutationem, etiam si ipse Spiritus sanctus in verbo Dei te redarguat, sed furenter defendere manifestas blasphemias, & oppugnare clarissimam veritatem, indignum quidem te iudico, cui vel vnica vocula amplius sit respondendum. Vt autem omnibus modis pusillos Christi contra venenatos tuos errores muniamus & in veritate confirmemus: Ecce prouoco ad conscientiam omnium doctorum & sanorum in Ecclesia, qui vel viuam Lutheri vocem in schola VVittebergenſi audiuerunt, aut scripta eius in timore Dei diligenter legerunt & doctrinam de peccato originis à Luthero rectè perceperunt pios pastores, Doctores, viros nobiles, ciues, & omnes pios appello, Dicant iuxta conscientiam suam an vnq; ipsis antè hanc ab Illyrico Manichæo motam controuersiam in mentem venerit, sic intelligendum esse Lutherum, quòd peccatum originis sit substantia hominis: quòd ipsa anima in homine sit peccatum originis: quòd peccatum originis sit partim à Deo, partim à Diabolo: quòd peccatum originis sit creatura Dei: quòd peccatum originis mutabitur in iustitiam æternam: Non dubito quin omnes docti & sani profitebuntur hæc fæda portenta nunq; sibi in mentem venisse, licet sæpe & diligenter legerunt Lutheri scripta de peccato originis. His igitur iudicibus post Deum & toti Ecclesiæ permittò iudicium de hac lite: Et si vos iudices iuxta nouum iureconsultum antagonistam meum postulatis iuramentum de dicenda veritate, non grauabor id præstare in conspectu sanctæ Ecclesiæ Christi, & beatorum angelorum. Testor te æternum, omnipotentem, & sanctissimum Deum Patrem domini nostri Iesu Christi, qui es conditor & saluator meus, & introspecis intimos recessus cordis mei, quòd nequaq; velim vlla calumnia grauare Illyricum: neq; ex me
fingo

fingo quidq; in hac controuersia odio ipsius. Imò ingens mihi dolor est Illyricum, quem quanti antea propter confessionem contra adiaphoristas fecerim graue exilium meum Magdeburgense testari potest, & scripta mea apologetica præsertim contra Magdeburgenses edita loquuntur. Inprimis verò tibi Deo omnipotenti notissimum est quàm carus mihi homo iste fuerit, cum adsiduè in precibus meis nominatim in tuo conspectu cum gemitu eius mentionem fecerim: (quod sanè nunc amplius facere non possum quia contra te furit): ingens inquam mihi dolor est quòd Illyricus discessit à nobis, defecit à veritate, & in Manichæorum furorem & blasphemiam prolapsus est. Itaq; nomen eius per labia mea non adsumam: quin oro te in spiritu meo & vera in Iesum Christum fiducia vt coerceas & reprimas eius errores, maledicentiã, mēdacia, sophismata & blasphemias.

Verè enim & ex animo sic sentio, certus etiam sum in conscientia mea ex verbo Dei quod fallere non potest, quòd Matthias Flacius Illyricus falsum, impium, sacrilegum & blasphemum dogma de substantiali peccato originis spargit in Ecclesia: Illyricus te Deum horribili contumelia adfcit: siquidem furenter adserit iniustitiam originalem esse à te Deo: furenter contendit te creare omnia vicia & accidentia in homine: te conseruare & propagare peccatum originis. Negat vnigenitum filium tuum omnes substantias & creaturas in orbe condidisse. Impudenter fingit Satanam esse conditorem veteris hominis.

Hos & similes errores & blasphemias cum passim inueniam in nefarijs scriptis Illyrici, quæ omnes te sanctissimum Deum & vnigenitum filium tuum Iesum Christum contumelia adfciant abieci à me manum meam dexteram, & perfecto odio odi Illyricum vt hominem blasphemum: Et

quia tu me ad hæc certamina pro veritate suscipienda pro
tua clementia vocasti & in hac statione collocasti quam
diu tu Deus qui es vita & longitudo dierum meorum sup-
peditabis mihi robur corporis & animi, & me tuo sancto
spiritu iuuabis, refutabo, refellam, & retundam verbi rui
gladio sacrilegum & impium Illyrici errorem de substanti-
ali peccato originis, & synceram veritatem quanta potero
perspicuitate in Ecclesia Christi bona fide & recta confi-
dentia explicabo & defendam. Verè enim & ex animo sic
sentio, sic credo, sic vitam æternam spero, vt scripta mea pu-
blica testantur: Ita me Deus iuuet per dominum nostrum
Iesum Christum in spiritu sancto, Amen.

En habes Lector & iudex iuramentum de hæc-
tus dicta, & iuuante Deo deinceps quoq; dicenda veritate,
non solum in hac lite, sed etiam in alijs controuersijs, Do-
minus Iesus Christus porro & perpetuò me regat suo san-
cto spiritu in suo verbo; Bruta Illyrici fulmina non mouent
meam conscientiam, Ego verò ab Illyrico hoste meo non
postulo iuramentum; scio enim eum passim mentiri: in
multis etiam locis contra suam conscientiam loqui. Nam
quæ expressissimis & disertissimis verbis in ipsijs libris extant
& ante omnium sanorum oculos iacent, vt de conditore Sa-
tana, & quòd Deum faciat authorem peccati & alijs abie-
cto omni humano pudore negat pertinacissimè: Ne igitur
Deum noua contumelia adficiat & sanctissimo eius nomine
aburatur, non postulo ab eo iuramentum, Satis est mihi me
indubitato Dei verbo in hac controuersia confirmatū esse.
Quia verò Illyricus etiam prouocat ad iudicium omni-
potentis Dei, quod nos spe læta expectamus, attendant & ob-
seruent pii. Nullum enim mihi dubium est, quin Deus suo
tempore de cœlo interpositurus sit suum iudicium, & feue-
ro ex

ro exemplo tam immanem blasphemandi audaciam repres-
surus.

Dominus Iesus Christus vnicus custos aeternæ &
immotæ veritatis, perpetuò adsit suæ adfictæ & senio pro-
pmodum confectæ Ecclesiæ, pro sua iustitia immota re-
primat, & deleat omnia fanatica & blasphema dogmata,
quæ obsunt gloriæ diuinæ; refellat & coerceat impuros spi-
ritus, & pertinaces hæreticos, qui horribiliter turbant mise-
ras conscientias, sanguine Christi redemptas; Idem pro sua
clementia regat & confirmet nos suo spiritu sancto vt in sa-
lutari & sincera veritate constanter vsq; ad finem vitæ per-
sistamus, & non solū in hac vita Deo grata dicamus, & for-
titer pro veritate inuicta pugnemus, sed etiam per fi-

dem in Christum coronam vitæ adepti in om-
ni aternitate sanctissimum Deum pro
gloriosa victoria veritatis indefi-

nenter celebremus,
Amen.

Heō d'ozæ.

Ienæ 19. Maij. 1572.

